

11.3.2026

EOAK/5149/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

TARKASTUS: TURUN VANKILA 28.–30.10.2025

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja (30.10.2025)

Esittelijäneuvos Anu Rita

Esittelijäneuvos Iisa Suhonen

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Johanna Pomell

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

Oikeusasiamiehensihteeri Anita Raunio-Rajalin (28.–29.10.2025)

Tarkastaja Reima Laakso

Osallistujat tarkastuskohteesta

Lounais-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtaja

Turun vankilan yksikönpäällikkö

Apulaisjohtaja A

Apulaisjohtaja B

Hankepäällikkö, apulaisjohtaja

Tarkastuksen tyyppi

OPCAT, CRPD

Sisällysluettelo

TARKASTUS: TARKASTUS TURUN VANKILA 28.–30.10.2025	1
1 YLEISTÄ.....	3
2 TARKASTUSHAVAINNOT	4
2.1 Tarkastushavainnot tiivistetysti	4
2.2 Vankilan yliasutustilanne ja sen vaikutukset	5
2.3 Valvontahenkilökunta ja toimintojen peruuttaminen	7
2.4 Sellien ulkopuolisen ajan ja mielekkään toiminnan määrä	7
2.5 Tutkintavankien osastolle sijoittaminen	8
2.6 Alaikäiset	11
2.7 Rangaistusselleihin asuttaminen eristysosastolla	19
2.8 Tarkkailuun ja eristämistarkkailuun sijoitettujen olosuhteet.....	24
2.9 Tehostetun valvonnan osastojen olosuhteet.....	27
2.10 Varmuusosastolle sijoitettujen olosuhteet.....	29
2.11 Matkasellissä asuttaminen.....	35
2.12 Vastaanotto-osaston toiminta tavaroiden haltuun antamisessa ja tulotarkastuksessa....	37
2.13 Vankeja koskevat säännökset ja niiden saatavuus	40
2.14 Perehdyttäminen ja vastuuvirkamiesjärjestelmä	42
2.15 Internetin käyttäminen ja SA-koneiden määrä	43
2.16 Tapaamiset.....	44
2.17 Kaksikielinen osasto	50
2.18 Ulkomaalaisvankien tilanne	51
2.19 Vieraskielisten televisiokanavien näkyvyys.....	53
2.20 Kirjastoon pääseminen	53
2.21 Vankivaatteisiin liittyviä asioita.....	56
2.22 Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä ja mahdollisuus puhelimen käyttöön	57
2.23 Ulkoiluolosuhteet	58
2.24 Poistumisluvat.....	61
2.25 Liikuntamahdollisuudet	66
2.26 Saippuan ja hiustenpesuaineiden antaminen vangeille selleihin	67
2.27 Lukuvalon hankkiminen selliin	68
2.28 Vankien ja henkilökunnan väliset suhteet	69
2.29 Liikuntarajoitteisen vangin esteettömän sellin hälytyslaitteet	69
2.30 Valvontahenkilökunnan vastuulla olevat lääkkeet.....	70
2.31 Muita tarkastuksella tehtyjä huomioita	73
2.32 Henkilöstön kanssa käydyissä keskusteluissa esille tulleita asioita	76
3 VUODEN 2025 ERITYISTEEMA	77
4 TOIMENPITEET	78

1 YLEISTÄ

Turun vankilan kolmipäiväinen tarkastus tehtiin pääosin esittelijävetoisesti apulaisoikeusasiamies Mikko Sarjan määräyksestä. Apulaisoikeusasiamies osallistui tarkastukseen sen viimeisenä päivänä.

Vankilan vankipaikkamäärä oli tarkastusaikana 216. Vankila on yleensä 255-paikkainen suljettu vankila, mutta tarkastusajankohtana oli käynnissä huhtikuussa 2024 alkanut elinkaariremontti. Remontin takia sellirakennuksen 104 2. kerros ei ollut käytössä, eikä vankilaan ollut sijoitettuna naisvankeja. Remontin pitäisi valmistua kesään 2026 mennessä. Tarkastuksen aikana havaittiin, että elinkaariremontti vaikuttaa huomattavasti vankilan arkipäiväiseen toimintaan. Vangit kertoivat myös rakenteiden poraamiseen ja piikkaukseen liittyvistä ajoittain pitkäaikaisesta, voimakkaasta ja häiritsevästä metelistä.

Tarkastusajankohtana (28.10.2025) vankilassa oli kirjoilla 262 vankila. Valvotussa koevapaudessa oli vain yksi vanki eikä yhtään vankia ollut sijoitettuna ulkopuoliseen laitokseen. Ylipaikoilla oli 45 vankia. Vankila oli siten vahvasti yliasutettuna ja sen käyttöaste oli noin 120 %. Vangeista tutkintavankeja oli lähes 40 %. Ulkomaalaisia vankeja oli noin 30 % ja heitä oli 25 eri maasta.

Vankilaan ollaan rakentamassa kolmatta sellirakennusta, ja sen tulisi valmistua ja tulla käyttöön maaliskuussa 2028. Sen jälkeen vankilan vankipaikkojen määrä kasvaisi 143 paikalla.

Vankilan henkilötyövuosimäärä on 182 vakituista virkaa. Viroista noin 120 on valvonnan virkoja (rikosseuraamusesimies, rikosseuraamustyöntekijä, vartija), joista vartijan virkoja on 105. Vankilassa on varsin paljon myös erityishenkilöstöä. Vankilan sosiaalityön tiimiin kuuluu viisi henkilöä.

Tarkastuksella ei pidetty varsinaista vankivastaanottoa. Ulkomaalaisille vangeille lähetettiin kuitenkin etukäteen tiedustelu heidän halukkuudestansa keskustella tarkastajien kanssa. Ulkomaalaisista vangeista viisi ilmoitti halukkuudestaan ja heidän kanssaan keskusteltiin tulkkien välityksellä tarkastuksen aikana. Tarkastuksella keskusteltiin myös monien muiden vankien kanssa heidän pyynnöstään. Keskustelut ovat eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:n 2 momentin nojalla luottamuksellisia ja niistä laaditut muistiot salassa pidettäviä muun muassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella. Lisäksi vankien kanssa keskusteltiin osastoilla tarkastuksen aikana.

Tarkastuksella varattiin henkilökunnan edustajille ja virkamiehille mahdollisuus keskusteluun tarkastajien kanssa. Keskustelut ovat edellä mainitun sääntelyn perusteella luottamuksellisia ja niistä laaditut muistiot salassa pidettäviä.

Vankiterveydenhuollon (VTH) Turun poliklinikalle tehtiin 29.–30.10.2025 tarkastus, josta on laadittu erillinen pöytäkirja (EOAK/5507/2025).

Tarkastuksen lopuksi käytiin loppukeskustelu rikosseuraamuskeskuksen johtajan ja vankilan johdon kanssa. Keskustelussa tuotiin esille vankilan toiminnassa havaittuja epäkohtia sekä myönteisiä havaintoja.

Tarkastuspöytäkirjan luonnos lähetettiin Turun vankilan yksikönpäällikölle ja hänelle varattiin mahdollisuus antaa siihen kommenttinsa. Kommentit on huomioitu lopullisessa tarkastuspöytäkirjassa.

2 TARKASTUSHAVAINNOT

2.1 Tarkastushavainnot tiivistetysti

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Yliasutuksen takia vankeja oli asutettu säännösten vastaisesti samoihin liian pieniin selleihin asuinosaistoilla.
- Sellien ulkopuolista aikaa ja mielekästä toimintaa sen aikana oli liian vähän valtaosalla asuinosaistoja.
- Vankeja asutettiin pitkiksi ajoiksi rangaistusselleihin eristysosaistolla olosuhteisiin, jotka eivät sovellu asutuskäyttöön. Vankien oikeuksia oli myös siellä rajoitettu enemmän, kuin mitä muista vangeista erillään asuttamisesta välttämättä aiheutuisi.
- Tarkkailuun ja eristämistarkkailuun eristysosaistolle sijoitetut vangit joutuivat nukkumaan eristysseinin lattialla olevalla matalalla patjalla.
- Varmuusaistolla suuri osa vangeista joutui olemaan toiminnoissa yksin erillään muista vangeista. Myös heidän mahdollisuutensa viettää aikaa sellin ulkopuolella oli liian vähäinen.
- Vankilan järjestyssäännössä oli virheellistä tietoa muun muassa vankilan osaistoista, ja siinä olevat määräykset yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä olivat sisällöltään epäselvät ja muutenkin kyseenalaiset.
- Osaistojen päiväjärjestyksillä ei ollut selkeää, yhdenmukaista laatimistapaa, eikä kaikista niistä ilmennyt selvästi, milloin osaistot ovat auki. Myös osaistoilla näkyvillä olevien päiväjärjestysten ajantasaisuudessa oli toivomisen varaa.
- Vangeille annettavat säädöskansiot sisälsivät vanhentunutta tietoa lainsäädännöstä, eikä niitä selvästikään ollut päivitetty säännöllisesti. Vangeilla oli myös epätietoisuutta säädöskansion saatavuudesta.
- Kirjastoon ei ollut mahdollista päästä käymään kerran viikossa, ja joillakin osaistoilla käyntiväli voi olla jopa viisi viikkoa.
- Ulkoiluun sateella ei ollut asianmukaista mahdollisuutta suurimmassa osassa osaistoja. Vankien käyttöön ei ollut tarjolla sadevaatteita, vaikka ulkoilualueella puuttuisi sadekatos.

- Saippuaa ja hiustenpesuainetta ei annettu sulleihin vangeille henkilökohtaiseen peseytymiseen säännösten edellyttämällä tavalla vankilan puolesta, vaan vangit joutuivat ostamaan pesuaineet omalla kustannuksellaan laitostyymälästä.
- Lukulampun vangit joutuivat hankkimaan itse, vaikka sen pitäisi kuulua sellivarustukseen. Vangit joutuivat ostamaan itse myös paristot sellikalustukseen kuuluvien televisioiden kaukosäätimiin, vaikka Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksen mukaan vankilan tulee huolehtia niiden hankkimisesta.
- Vangeille myönnettyjen saattamattomien poistumislupien määrä oli erittäin vähäinen. Vankien mahdollisuudet rangaistusajan pituuden perusteella myönnettyjen poistumislupien saamiseen olivat ilmeisen heikot ja päätösharkintaa ei käytetty säännösten edellyttämällä tavalla.
- Vastaanotto-osaston toiminnassa oli pitkiä viiveitä vankien omaisuuden käsittelyssä, kirjaamisessa ja haltuun antamisessa. Vankilassa ei ollut käytössä saman tyyppisissä laitoksissa yleensä käytössä olevaa osastokohtaista asiointipäivää.
- Ulkomaalaisille vangeille tulovaiheessa annettava informaatio vankilan oloista sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista oli erittäin puutteellista. Muuta kuin englantia puhuvat ulkomaalaiset vangit joutuivat turvautumaan muiden vankien apuun käyttäessään asiointilomaketta tai saadakseen tietoa muun muassa tavaroiden ja vaatteiden saamisesta tai mahdollisuudesta videopuheluihin. Tulkkauspalvelujen käyttö vaikutti vähäiseltä.

Myönteisinä muutoksina edellisen tarkastuksen jälkeen kiinnitettiin huomiota seuraaviin asioihin:

- Tutkintavangeille oli perustettu monia uusi asuinosaistoja ja heidän osastolle sijoittamisessaan toimittiin nyt säännösten mukaisesti.
- Vankien matkaselliosastolle asuttamista oli pystytty vähentämään.
- Kouluttamattomien vartijoiden osuus vartijoista oli pienentynyt merkittävästi.
- Puhelinkeskustelujen yksityisyydensuoja oli parantunut. Vankilan elinkaariremontin aikana asuinosaistoille oli rakennettu erilliset huoneet puhelimen käyttöön.
- Iltapalan jakamisessa toimittiin nyt säännösten mukaisesti, ja siihen kuuluvia kylmäsäilytystä vaativia elintarvikkeita säilytettiin jääkaapissa ennen niiden jakamista vahvuustarkastuksen yhteydessä.

2.2 Vankilan yliasutustilanne ja sen vaikutukset

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen vangin asumisesta ja perushuollosta (4/004/2022), jossa todetaan vankipaikoista ja asuinhuoneen koosta seuraavaa.

Rikosseuraamuslaitos vahvistaa vankiloiden vankipaikkojen määrän. Vankipaikan tulee täyttää seuraavat vähimmäisvaatimukset:

Yhden hengen asuinhuoneen pinta-ala on vähintään 7 m² ja useamman vangin huoneessa on oltava tilaa vähintään 5,5 m² vankia kohti. Wc-tilaa ei lasketa mukaan pinta-alaan. Asuinhuoneen muoto on otettava huomioon, kun määritellään sen soveltuvuutta useammalle vangille. Asuinhuoneen ikkunan pinta-ala on vähintään 10 % lattian pinta-alasta.

Jos vankilaan joudutaan majoittamaan enemmän vankeja kuin siinä on vähimmäisvaatimukset täyttäviä vankipaikkoja, on kyseessä yliasutustilanne. Tällöin asuinhuoneen ilmanvaihtoa tulee voida lisätä todellista vankimäärää vastaavaksi.

Vankilassa oli ylipaikoilla 45 vankia ja käyttöaste oli siten 120 %. Vankiloiden tavoitteena on 90 % käyttöaste, joka mahdollistaa turvalliseksi katsotun toiminnan.

Vankilalta saadun tiedon mukaan kaikkien asuinsellien koko on 10,5 m². Sellien koko on siten niukasti alle 11 m², jota määräyksessä edellytetään vähintään kahden vangin asuttamiselta samaan selliin. Säännösten mukaan selliin voisi siten asuttaa ainoastaan yhden vangin.

Vankilassa on 90 selliin valmiiksi asennettu seiniin kiinnitettynä kaksi sänkyä päällekkäin kerrossängyiksi. Elinkaariremontin takia tarkastuksen aikana kahden sängyn sellejä oli käytössä noin 65. Sellit olivat poikkeuksellisen korkeita, niiden korkeus oli noin kolme metriä. Kaikki vangit on pystytty asuttamaan tavallisiin asuinselleihin, ja he ovat voineet nukkua normaaleissa sängyissä. Yliasutustilanteessa vankilassa ei ole siten jouduttu asuttamaan vankeja matkaselleissä, eristysseleissä tai muilla erityisjärjestelyillä, kuten monissa muissa vankiloissa.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että kahden hengen asuttamiin selleihin ei ollut lisätty kaappitilaa vankien tavaroille ja sen lisääminen lienee haasteellista sellien pohjarakenteen huomioiden. Vangit olivat itse rakentaneet erilaisia säilytysastioita pahvista, ja tavaroita säilytettiin myös kasseissa sängyn alla. Säilytystilojen puuttuessa sellien yleisilme oli edellä esitetyistä syistä usein varsin sotkuinen. Vankien omaisuuden huolellisen säilyttämisen kannalta säilytystilojen puute on ongelmallista. Myös tarkastustoiminnan asianmukaisen toteuttamisen kannalta nykyinen tilanne ei näyttäydy tyydyttävänä niin vankien kuin henkilökunnankaan näkökulmasta.

Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan vankilassa on käytetty harkintavaltaa siinä, mihin selleihin asutetaan kaksi vankia. Esimerkiksi alaikäisten osastolla ja sopimusosastolla on päädytty siihen, että niissä selleihin asutetaan vain yksi vanki. Erityisesti avoimemmilla työosastoilla, joissa vangeilla on myös eniten mahdollisuuksia viettää aikaa sellin ulkopuolella, kaksi vankia on asutettu samaan selliin.

Vankila joutuu ottamaan vastaan kaikki sinne toimitetut vangit ja sen toimintatapa yliasutustilanteessa vaikuttaa perustellulta ja harkitulta.

2.3 Valvontahenkilökunta ja toimintojen peruuttaminen

Vankilassa on paljon tutkintavankeja, jotka vaativat paljon saattovartijoita oikeudenkäynteihin, ja niiden kesto voi venyä iltaan saakka. Vankilan kaikkien toimintojen avoimena pitäminen edellyttää sitä, että paikalla on vähintään 37 vartijaa. Vankilan johto toi tarkastuksella esille, että vankilan valvontaresurssit ovat liian vähäiset.

Toisin kuin muissa yliasutetuissa vankiloissa, kuten Vantaan ja Helsingin vankiloissa, Turun vankilassa on ainakin toistaiseksi pystytty välttämään laajat osastojen sulkemiset valvontahenkilön vähyyden takia.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankilassa sulkemiset ovat koskeneet lähinnä yksittäisiä vankien työtoimintojen peruuttamisia, ja niitä ei ole ollut edes joka viikko.

Liikunnan osalta vankien toimintoja on jouduttu peruuttamaan useasti, mutta sen syynä ei ole ollut valvontahenkilökunnan määrä. Asiasta tarkemmin kohdassa 2.25.

Edellisellä tarkastuksella vankilan ongelmana oli kouluttamattoman valvontahenkilökunnan suuri määrä. Viimeksi heidän määränsä vartijoista oli 30 %, kun se tällä kertaa oli 15 %. Vankilan johdolta saadun tiedon mukaan päteviä hakijoita virkoihin on aiempaa enemmän ja tilanteen odotetaan edelleen paranevan. Uusi ongelma syntyy kuitenkin ilmeisesti uuden sellirakennuksen valmistuttua, joka vaatii 60 uuden vartijan viran täyttämistä.

2.4 Sellien ulkopuolisen ajan ja mielekkään toiminnan määrä

Kansainvälisissä suosituksissa ja oikeusasiamiehen ratkaisuissa on jo pitkään lähdetty siitä, että vankien tulisi saada viettää sellin ulkopuolella kohtuullinen aika, vähintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa. Heille tulisi tuona aikana järjestää mielekästä ja kehittävää toimintaa, kuten työtä, kuntoutusta, koulutusta ja liikuntaa. Tämän on katsottu olevan olennaisen tärkeää vankien psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta.

Oikeusasiamiehen kannanotoissa on korostettu, että kahdeksan tunnin aika sellin ulkopuolella on vähimmäissuositus, johon tulisi vähintään päästä päivittäin kaikilla niillä asuinosaistoilla, joilla tutkintavangeilla ei ole tuomioistuimen määräämiä erilläänpitorajoituksia tai muita lakiin perustuvia perusteita pitää vangit erillään toisistaan. Lisäksi kyse ei ole vain siitä, että vangin sellin ovi olisi auki, vaan tuona aikana tulisi olla mahdollisuus mielekkääseen ja kehittävään toimintaan sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Sellin ulkopuolisen ajan lisäämisessä ja toimintojen järjestämisessä on luonnollisesti huomioitava osastojen luonteet, valvonnan asteet, turvallisuuteen liittyvät seikat ja tiedossa olevat riskit. Vangeille tulee kuitenkin edellä mainittujen edellytysten puitteissa pyrkiä järjestämään mahdollisimman paljon sellin ulkopuolista aikaa ja mielekästä toimintaa.

Vankeuslain 8 luvun mukaan vangilla on paitsi velvollisuus myös oikeus osallistua toimintaan. Vankeuslain 11 luvussa puolestaan edellytetään, että vankilassa järjestetään vapaa-ajantoimintaa, johon vanki saa osallistua yhdessä muiden vankien kanssa. Tutkintavanki ei ole velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan, siihen on tutkintavankeuslain 4 luvun 1 §:n mukaisesti mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus. Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuslaissa säädetään vapaa-ajan toiminnasta, uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä ja kirjastoista. Ylimmän laillisuusvalvojan tiedossa on, että vankiloilla on laajalti ongelmia sellin ulkopuolista aikaa koskevien velvoitteiden täyttämässä ja että nämä ongelmat eivät aina ole vankilan omin toimin ratkaistavissa.

Naisvankien siirtyminen elinkaariremontin ajaksi väistötiloihin on johtanut siihen, että pääsääntöisesti vaikeasti sijoitettavat seri-vangit ovat työllistyneet vankilan ompelimossa. Tämä voidaan pitää hyvin myönteisenä havaintona.

Osastojen päiväjärjestyksien perusteella tehtiin eri osastojen osalta asiassa seuraavat huomiot. Sellin ulkopuolista aikaa koskevat laskelmat eivät ole täysin tarkkoja, eikä niissä ole selvitty sen aikaisia vankien toimintoja. Kaikista päiväjärjestyksistä ei käy myöskään yksiselitteisesti ilmi, koska osasto on auki ja koska suljettuna. Päiväjärjestyksen perusteella vaikuttaa siltä, että vankien sellin ulkopuolinen aika on kahdeksan tuntia tai lähellä sitä seuraavilla osastoilla:

- Osastolla 103–1 A2 Päihdekuntoutusosasto (7 vankia), C1 Seri-vankiosasto työssä käyville (9 vankia) ja C2 Seri-vankiosasto ei-työssä käyville (9 vankia).
- Osastolla 103–3 Työmiesten osastot A (19 vankia), B (18 vankia) ja C (13 vankia).
- Osastolla 104–1 C Päivittäisen tuen osasto, (13 vankia).

Edellä todettu tarkoittaa sitä, että vain noin kolmasosalla vangeista oli mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella suositeltu kahdeksan tuntia päivässä ja valtaosalla vankeja tätä mahdollisuutta ei ole.

Tehostetun valvonnan osastojen sellin ulkopuolista aikaa ja toimintoja käsitellään tarkemmin kohdassa 2.9.

2.5 Tutkintavankien osastolle sijoittaminen

Tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:ssä säädetään tutkintavankien eri osastoille sijoittamisen perusteista seuraavaa.

Tutkintavanki on sijoitettava eri vankilaan tai eri osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit. Erilleen sijoittamisesta voidaan kuitenkin poiketa, jos tutkintavanki toimintoihin osallistumista varten sitä pyytää taikka jos poikkeaminen on välttämätöntä vankien, tutkintavankien tai henkilökunnan turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi tai se on muutoin tilapäisesti tarpeen vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa. Tutkintavanki voidaan omasta pyynnöstään sijoittaa asumaan myös 2 a §:ssä tarkoitetulle sopimusosastolle. Muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottava tutkintavanki saadaan tutkintavangin suostumuksella sijoittaa samalle osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit, jollei sijoittaminen vaaranna tutkintavankeuden tarkoitusta.

Alle 18-vuotias tutkintavanki on pidettävä erillään aikuisista tutkintavangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi.

Tutkintavankeuden aikana 18 vuotta täyttänyt tutkintavanki voidaan edelleen pitää erillään muista aikuisista tutkintavangeista, jos se on perusteltua hänen olosuhteensa huomioon ottaen. Häntä voidaan pitää samoissa tiloissa alle 18-vuotiaan tutkintavangin kanssa vain, jollei tämä ole alle 18-vuotiaan tutkintavangin edun vastaista.

Miehet ja naiset on pidettävä eri asunto-osastoissa.

Tutkintavanki, jonka sukupuoli on vahvistettu toiseksi, sijoitetaan hänen vahvistetun sukupuolensa mukaiseen asunto-osastoon. Tästä voidaan kuitenkin poiketa, jos se on välttämätöntä tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Tutkintavangit on siten lähtökohtaisesti sijoitettava erilleen vankeusvangeista, ja heidät voidaan vain laissa säädettyjen edellytysten täytyessä sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa. Mikäli osastolle on sijoitettu asumaan yksikin vankeusvanki, tutkintavangin kyseiselle osastolle sijoittaminen on mahdollista vain edellä mainittujen edellytysten täytyessä.

Tutkintavangin, joka samalla suorittaa vankeusrangaistusta tai sakon muuntorangaistusta, osastolle sijoittamiseen sovelletaan vankeuslakia, ellei hänelle ole asetettu pakkokeinolain mukaisia yhteydenpitorajoituksia.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankien osastolle sijoittamisesta päättää turvallisuudesta vastaavat rikosseuraamusesimiehet, eli Rito-tiimi.

Vankilaan vuonna 2016 tehdyllä tarkastuksella (EOAK/1185/2016) kiinnitettiin huomiota siihen, että vankilassa oli ainoastaan yksi tutkintavankiosasto. Tarkastuspöytäkirjassa todettiin, että tutkintavankiosaston paikkamäärää (19) ja tutkintavankien määriä (68) katsomalla vaikutti ilmeiseltä, ettei tutkintavankeja ole vankilassa sijoitettu lain edellyttämien tavoin erilleen vankeusvangeista. Vuonna 2019 tehdyllä tarkastuksella (EOAK/2449/2019) tutkintavankiosastojen määrä oli noussut kolmeen ja tutkintavankien määrä oli 69, joista 17 oli naisia. Tarkastuspöytäkirjassa kiinnitettiin myös tällöin huomioita velvoitteeseen sijoittaa tutkintavangit erilleen vankeusvangeista.

Tällä kertaa tarkastuksella tutkintavankien sijoittamisen osalta tilanne vaikutti aivan toiselta ja paljon paremmalta kuin edellisillä tarkastuksilla. Vankilassa oli nyt seitsemän ainoastaan tutkintavangeille tarkoitettua osastoa. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan kyseisille osastoille ei ollut sijoitettuna vankeusvankia.

Vankilassa oli nyt 11 asuinosaosastoa, jotka oli tarkoitettu sekä vankeus- että tutkintavangeille. Tarkastuksella saadun tiedon perusteella ainoastaan kahden tutkintavangin osalta jäi osittain epäselväksi, onko heidät voitu ajankohtana sijoittaa asumaan samalle osastolle vankeusvankien kanssa. Heidänkin kohdallansa vaikutti siltä, että asuttaminen osastolle oli tapahtunut heidän tahtonsa mukaisesti.

Vankilassa oli kaksi asuinosaosastoa, jotka oli tarkoitettu pelkästään vankeusvangeille. Saadun selvityksen perusteella osastoille sijoitetuista tutkintavangeista vain yhden kohdalla vaikutti siltä, että häntä ei olisi voinut sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa, mutta tässäkin tapauksessa sijoitus oli perustunut vangin omaan pyyntöön.

Alaikäiset tutkintavangit on sijoitettu omalle osastolleen. Tarkastuksen aikana osastolle ei ollut sijoitettuna täysi-ikäisiä tutkintavankeja.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan transsukupuolisia ei ole sijoitettu vankilaan lähivuosina. Poliisi on tuonut yksittäisiä transsukupuolisia henkilöitä tutkintavankeuteen vankilaan, mutta he ovat asuneet yksin matkasellissä sen aikaa, että vankila on yhdessä vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikön kanssa löytänyt vangille sopivan laitoksen. Varsinaisia transsukupuolisia vankeja on viimeksi ollut sijoitettuna vankilan asuinosaosastoille, kun laitoksessa oli naisvankiosasto. Vankilan näkemyksen mukaan yksittäistapaukset on aina saatu hyvin sijoitettua vangille sopivaan laitokseen.

Vankilassa oli vain yksi päihdekuntoutusosaosasto ja se oli tarkoitettu vain vankeusvangeille. Tarkastuksen aikana osastolle olikin sijoitettuna ainoastaan vankeusvankeja. Tutkintavankeuslakia on muutettu vuonna 2015 siten, että se mahdollistaa tutkintavangin sijoittamisen omasta pyynnöstään päihdekuntoutusosaostolle, eli sopimusosaostolle yhdessä vankeusvankien kanssa. Tutkintavankien osastolle sijoittamisen osalta vankilan huomiota kiinnitetään siihen, että ainoan sopimusosaoston kohdalla ei ole perusteltua rajata tutkintavankeja sinne sijoittamisen ulkopuolelle.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella tutkintavankien osastolle sijoittamisessa oli tapahtunut merkittävää myönteistä kehitystä jälkeen. Tutkintavankeja sijoittaessaan vankila pyrkii selvästi toimimaan tutkintavankeuslain säännösten mukaan ja siinä on myös hyvin onnistuttu.

2.6 Alaikäiset

Osastosijoittelu

Rikosseuraamuslaitoksessa on 22.11.2022 tehty päätös vankipaikkojen valtakunnallisesta jakautumisesta (12/280/2021). Osana päätöstä on määritelty alaikäisille perustettavat osastot ja vankipaikat. Päätöksen mukaan Turun vankilassa on alaikäiselle vankeusrangaistusta suorittavalle yksi paikka ja alaikäisille tutkintavangeille kaksi paikkaa.

Keskusteluissa vankilan johdon kanssa selvisi, että päätöksestä poikkeavasti Turun vankila on sittemmin sopinut Rikosseuraamuslaitoksen johdon kanssa, että vankilassa on kuusipaikkainen osasto alaikäisille tutkintavangeille. Alaikäisen tutkintavangin muuttuessa vankeusvangiksi hänet siirretään Helsingin vankilaan. Virallista vankipaikkapäätöstä alaikäisten tutkintavankien osastosta ei toistaiseksi ole tehty. Vankilan järjestyssäännöstäkään (voimaan 3.3.2025) ei käynyt ilmi, että vankilassa on alaikäisille tutkintavangeille tarkoitettu osasto 103–1 A1.

Järjestyssäännön puutteita käsitellään tarkemmin kohdassa 2.13.

Apulaisoikeusasiamies totesi nykytilanteen vastaavan lakia ja kansainvälisiä suosituksia, joiden mukaan alle 18-vuotias tutkintavanki on pidettävä erillään aikuisista tutkintavangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi, sekä joiden mukaan tutkintavanki on pääsääntönä sijoitettava eri vankilaan tai eri osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit.

Alaikäiset asuivat osastolla yhden hengen selleissä. Toisin kuin Vantaan ja Helsingin vankiloissa, Turussa ei henkilökunnan kertoman mukaan ole ollut sellaisia vankien keskinäisiä turvallisuusongelmia, jotka edellyttäisivät henkilökunnan olevan aina fyysisesti läsnä osastolla sellien ovien ollessa auki. Tarkastajat jäivät käsitykseen, että osaston valvomossa on kuitenkin henkilökuntaa sellien ollessa auki. Lisäksi osaston yleisissä tiloissa on kameravalvonta.

Osastolla oli ensimmäisenä tarkastuspäivänä viisi alaikäistä tutkintavankia. Osasto oli täynnä, koska yksi osaston kuudesta sellistä oli remontin vuoksi pois käytöstä. Yksi osaston vangeista oli saapunut tarkastusta edeltävänä päivänä, yksi oli ollut osastolla noin kuukauden, kaksi oli saapunut syyskuussa ja pisimpään osastolla ollut vanki oli saapunut helmikuussa 2025.

Sellin ulkopuolinen aika ja toiminta

Osasto 103-1 A1 Alaikäiset vangit							
	MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU
7:05	Ovet auki, aamupala	Ovet auki, aamupala, lääkesuosittien täyttö	Ovet auki, aamupala	Ovet auki, aamupala	Ovet auki, aamupala	8:05	Osasto auki, aamupala
8:10	Koulu, 8:10-10:00	Pyökinvaihto, joka toinen viikko Koulu, 8:10-10:45	Kirjasto, joka toinen viikko Koulu, 8:10-10:00	Koulu, 8:10-10:45	Koulu, 8:10-10:00	9:30	
9:00	Jos ei koulua osasto kiinni 9:00 - 10:00	Jos ei koulua osasto kiinni 9:00 - 10:00	Jos ei koulua osasto kiinni 9:00 - 10:00	Jos ei koulua osasto kiinni 9:00 - 10:00	Jos ei koulua osasto kiinni 9:00 - 10:00	9:00	Osasto auki 8:05-11:00
10:00	Kuntosali 10:00-11:00	Osasto auki 10:00-11:00	Kuntosali 10:00-11:00	Osasto auki 10:00-11:00 Kanttiini 10:30 steenpäin	Kuntosali 10:00-11:00	10:30	Osasto auki 8:05-11:00
11:00	Lounas, toiminta-aika	Lounas, toiminta-aika	Lounas, toiminta-aika	Lounas, toiminta-aika	Lounas, toiminta-aika	11:00	Ulkoulu 11:00-12:00, piha 6
12:00	Osasto suljettu 11:45 - 13:00	Osasto suljettu 11:45 - 13:00	Osasto suljettu 11:45-13:00	Osasto suljettu 11:45 - 13:00	Osasto suljettu 11:45 - 13:00	12:00	Osasto auki 12:00 - 15:15
13:00	Ulkoulu 13:00 -14:00, piha 6	Ulkoulu 13:00 -14:00, piha 6	Ulkoulu 13:00 -14:00, piha 6	Ulkoulu 13:00 -14:00, piha 6	Ulkoulu 13:00 -14:00, piha 6	12:00	Sauna 12:00-13:00
14:00	Osasto auki 14:00-15:50	Pallotalli 14:00-15:00	Osasto auki 14:00-15:50	Osasto auki 14:00-15:50	Musiikki 14:00-15:00	13:00	Tapaamiset, joka toinen viikko 13:00 - 13:45
15:00	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	14:00	Ruokailu
15:50	Osasto suljetaan	Osasto suljetaan	Osasto suljetaan	Osasto suljetaan	Osasto suljetaan	15:15	Osasto suljetaan
17:45	Vahvuustarkastus ja iltapala 17:45-18:45	Vahvuustarkastus ja iltapala 17:45-18:45	Vahvuustarkastus ja iltapala 17:45-18:45	Vahvuustarkastus ja iltapala 17:45-18:45	Vahvuustarkastus ja iltapala 17:45-18:45	17:45	Vahvuustarkastus ja iltapala 17:45-18:45

Astuu voimaan 23.6.2025

Tomi Tuovinen, yksikönpäällikkö

Tuovinen
Tomi
912733088

Digitaalinen
allekirjoittaja: Tuovinen
Tomi 912733088
Päiväys: 2025.06.23
15:22:35 +0300

Kuvassa alaikäisten tutkintavankien osaston päiväjärjestys osaston ilmoitustaululla.

Osaston päiväjärjestyksen (voimaan 23.6.2025) mukaan sellien ovet avataan arkisin kello 7.05 ja osasto suljetaan kello 15.50. Myöhemmin, illansuussa, jaetaan vielä iltapala ja on vahvuustarkastus. Osasto on suljettu, eli vangit ovat selleissä kello 11.45–13.00. Lisäksi niiden vankien, joilla ei ole oppitunteja kello 9–10, sellien ovet ovat kiinni tuon aikavälin. Näin ollen aika, jonka alaikäien tutkintavanki voi arkisin viettää sellin ulkopuolella, on vähimmillään alle seitsemän tuntia ja enimmillään vajaat kahdeksan tuntia.

Lauantaisin ja sunnuntaisin osasto avataan kello 8.05 ja suljetaan kello 15.15. Päiväjärjestyksen perusteella ei ole täysin selvää, onko osasto suljettu viikonloppuisin kello 11–12 olevan ulkoilun ajan niiden vankien osalta, jotka eivät ole lähteneet ulkoiluun. Ilmeisesti näin on. Joka tapauksessa viikonlopun aukioloaika on lyhyt, enintään seitsemisen tuntia tai tunnin vähemmän.

Päiväjärjestyksen perusteella ei ollut pääteltävissä, kuinka paljon ja millaista toimintaa tai vapaa-ajantoimintaa kullakin alaikäisellä tutkintavangilla on.

Kaikki alaikäiset ovat oppivelvollisia ja tarkastajille jäi käsitys, että kaikille myös järjestetään opetusta. Vankilassa työskenteli kaksi opettajaa, joiden työn ensisijainen kohde ovat alaikäiset. Asiasta käytyjen keskustelujen perusteella tutkintavangeilla oli kullakin opetusta yksilöllisen suunnitelman mukaan esimerkiksi maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin kunakin päivänä kaksi tuntia kerrallaan. Opetusta voi saada niin peruskoulun, lukion, tuva-koulutuksen tai YTO-aineiden opetussuunnitelman mukaan. Tämä tarkastus kohdistui vain Rikosseuraamuslaitokseen, ei alaikäisten opetuksen järjestämiseen, joka ei ole Turun vankilan velvollisuus, vaan kuuluu opetusviranomaisille. Tarkastuksen aikana selvisi kuitenkin, että opetuksen järjestämiseen oli saatu lisää voimavaroja, kun toinen opettaja oli äskettäin aloittanut työskentelyn Turun vankilassa. Opetusta järjestetään myös täysi-ikäisille vangeille ja opiskelevien vankien määrää oli saatu kasvatettua.

Päiväjärjestykseen on merkitty tunnin käynti palloilusalilla ja tunti musiikkiharrastusta kerran viikossa. Keskustelussa kerrottiin, että nämä luetaan osaksi alaikäisten opetusta. Epäselväksi jäi, voivatko kaikki osaston vangit joka viikko osallistua palloiluun ja musiikin harrastamiseen. Liikuntasaliin pääsyn osalta on ollut koko vankilan osalta ongelmia, joita käsitellään toisaalla tässä pöytäkirjassa tarkemmin. Myös tarkastajien osastolla ollessa päiväjärjestykseen merkitty palloilusali jäi toteutumatta.

Päiväjärjestyksessä mainitaan edellä kerrottujen lisäksi tunnin käynti kuntosalilla kolme kertaa viikossa ja kirjastokäynti joka toinen viikko. Viikonloppuisin joka toinen viikko on mahdollisuus valvottuun tapaamiseen ja sauna on sunnuntaisin. Päiväjärjestyksestä ei käy ilmi, miten mahdollisuus uskonnon harjoittamiseen on järjestetty, voiko osastolta päästä esimerkiksi vankilan kirkossa järjestettävään jumalanpalvelukseen.

Keskusteluissa tuli esiin, että Siltavalmennus järjestää alaikäisille tutkintavangeille toimintaa, mikä ei käynyt ilmi päiväjärjestyksestä. Toiminnan laajuus ja laatu jäi tarkemmin selvittämättä. Muita vastaavia vankilan ulkopuolisia toiminnanjärjestäjiä ei tarkastuksen ajankohtana ollut.

Apulaisoikeusasiamies totesi alaikäisten tutkintavankien mahdollisuudesta viettää aika sellin ulkopuolella seuraavaa.

Alaikäisten mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella vaikutti olevan enimmilläänkin vain vajaat kahdeksan tuntia ja viikonloppuina vielä vähemmän.

Kuten tässä pöytäkirjassa toisaallakin on todettu, kansainvälisten suositusten ja vakiintuneen laillisuusvalvontakäytännön mukaan vähimmäisaika, joka vankien ja tutkintavankien tulisi saada viettää sellinsä ulkopuolella, on kahdeksan tuntia päivässä. Suomi on sitoutunut vankien kohtelua koskeviin kansainvälisiin suosituksiin. Lisäksi tutkintavankeuslain mukaan alle 21-vuotiaina rikoksensa tehneiden nuorten tutkintavankeutta toimeenpantaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota vangin iästä ja kehitysvaiheesta johtuviin tarpeisiin.

Kansainvälinen suositus kahdeksasta tunnista on täysi-ikäisiä koskeva minimi, vähimmäissuositus. Vangin voidessa olla kahdeksan tuntia vuorokaudessa sellin ulkopuolella sellissä yksin vietetyksi ajaksi jää kuitenkin vielä 16 tuntia. Kiistatonta lienee, että alaikäisten kohdalla tilanteen tulisi olla minimisuositusta parempi.

Kansainvälisten suositusten mukaan sellin ulkopuolisena aikana tulisi olla tarjolla mielekästä ja kehittävää toimintaa. Myös kotimainen lainsäädäntö asettaa vaatimuksia tutkintavankien vapaa-ajantoiminnan järjestämiselle. Alaikäisiin sovelletaan lisäksi sivistyksellisiä oikeuksia ja oppivelvollisuutta koskevia säännöksiä.

Vaikka alaikäisten tutkintavankien ajankäytöstä ei kyetty muodostamaan selvää kuvaa, voi silti todeta, että mahdollisuus viettää aika sellin ulkopuolella oli liian niukka ja ohjatun toiminnan ja vapaa-ajan toiminnan päivittäinen ja viikoittainen määrä vankia kohti melko vähäinen.

Apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota myös tapaamisten kestoon ja määrään kansainvälisiin suosituksiin verrattuna. Mahdollisuus tavata vierailijoita valvotusti oli joka toinen viikko 45 minuutin ajan. Kaikkia vankeja koskeva tapaamisaikasuositus on vähintään tunnin verran kerran viikossa, mutta alaikäisten osalta suositellaan tuntia pidempää aikaa viikoittain.

Liikuntamahdollisuuksista apulaisoikeusasiamies totesi seuraavaa. Kotimainen lainsäädäntö edellyttää mahdollisuutta ulkoilla päivittäin tunnin verran. Kansainväliset suositukset sisältävät kuitenkin nuorten osalta suuremman määrän ulkoilua ja liikuntaa päivittäin. Suositeltu vähimmäismäärä on kaksi tuntia päivässä. Päiväjärjestyksen mukaan tähän päästäisiin neljänä arkipäivänä viikossa, sikäli kuin päiväjärjestys toteutuisi. Tosin epäselväksi jäi, onko kaikilla osaston vangeille mahdollisuus päästä kaikille päiväjärjestykseen merkityille kuntosalivuoroille ja palloiluhallin.

Kirjastoon pääsemistä käsitellään toisaalla tässä pöytäkirjassa. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan lähtökohtana tulisi olla kirjastokäynti kerran viikossa.

Olosuhteet

Kuvassa osaston selli.

Kuvassa sellin wc-suihkutila.

Kuvassa ikkunanäkymä sellistä.

Kuvassa on alaikäisten osaston viereisen osaston oleskelutila. Alaikäisten osaston yhteistila on vastaavantyyppinen.

Kuvassa alaikäisten osaston yhteistilan keittiönurkkaus.

Näkymä osaston yhteistiloista osaston käytävälle, valvomon suuntaan.

Yllä olevassa kuvassa näkymä valvomosta alaikäisten tutkintavankien ulkoiluun käyttämälle pihalle. Alapuolella pihalta otettu kuva.

Osaston tilat olivat siistit. Vankien yhteinen oleskelutila oli avara ja sen yhteydessä oli keittiökalustus. Osaston vangeille yhteinen oleskelutila sijaitsi siten vankilan sisällä, että sieltä ei ole näkymää ulos. Sellissä, jossa tarkastajat vierailivat, oli vain kapea ikkuna sellin perällä, seinässä vinottain. Ikkunasta oli näkymä betonimuuria kohti.

Ulkoilupiha on kaivettu osittain maan alle ja sitä ympäröi korkea betonimuuri. Näin ollen pihalta on näkymä pääosin vain taivaalle ja viereisen rakennuksen yläkerroksiin, ei ympäristöön horisontaaliseen suuntaan. Vankiliikenne, siirryttäessä esimerkiksi osastolta ulkoiluun, kulkee rakennuksen sisäosissa ja maan alla olevia käytäviä pitkin.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että päivänvalon ja ulos olevien näkymien puute yhteisistä tiloista saa aikaan suljetun vaikutelman, jota pahentaa sellin ankeahko ikkunanäkymä sekä maan alla kulkeva vankiliikenne ja maantason alapuolella oleva ulkoilupiha. Tällaiset olosuhteet lienevät epäedulliset ainakin henkiselle hyvinvoinnille. Erityisen ongelmallista tämä on alaikäisien kyseessä ollessa.

Muita huomioita

Keskusteltaessa osastolla olevien alaikäisten kanssa he kertoivat saaneensa tulo-oppaan. Apulaisoikeusasiamies halusi silti alaikäistenkin osalta korostaa lain edellyttämän informaation antamista vankilaan saapuville, erityisesti alaikäisille tutkintavangeille, koska tiedottamisessa vaikutti muiden vankien osalta olevan laajasti ongelmia.

Tutkintavankeuslain 2 luvun 3 §:n 5 momentin mukaan alle 18-vuotiaalle tutkintavangille on annettava 1 momentissa tarkoitetut tiedot kirjallisesti hänen omalla kielellään, jos se on suomi tai ruotsi, ja muussa tapauksessa hänen ymmärtämällään kielellä. Saamen kielen käyttämisestä säädetään saamen kielilaissa. Mainitussa 1 momentissa kyse on vankilan oloista sekä tutkintavankien oikeuksista ja velvollisuuksista tiedottamisesta.

Vankien kanssa keskusteltaessa nousivat esiin myös joustaminen tapaajan vähäisen myöhästymisen takia sekä liikuntavälineiden saaminen. Tarkastajille kerrottiin, että tapaamiseen pitkän matkan takaa tullut huoltaja oli myöhästynyt minuutin eikä häntä päästetty tapaamaan lastaan. Keskustelussa esitettiin myös, että ulkoilupihan ulkopuolelle lentänyttä palloa ei saa takaisin ja joskus oli jouduttu olemaan ilman palloa kuukausikin. Apulaisoikeusasiamies saattaa tämän vankien kertoman vankilan johdon tietoon. Vaikka tapaajien saapuminen oikea aikaisesti on vankilan toiminnan kannalta tärkeää ja saapumisajan noudattamisesta kiinni pitäminen on ymmärrettävä, se saattaa johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin, erityisesti alaikäisten vankien kyseessä ollessa. Apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan myös liikunnan harrastamista edistäviä välineitä, kuten palloja, tulisi olla aina käytettävissä ulkoilupihoilla.

Alaikäisten tutkintavankien osastolla olevien viiden vangin lisäksi vankilassa oli tarkastuksen alkaessa 28.10.2025 yksi matkasellisosastolle sijoitettu alaikäinen tutkintavanki, joka oli tuolloin ollut Turun vankilassa neljä vuorokautta ja odotti siirtoa toiseen vankilaan. Tarkastajat kävivät tapaamassa häntä. Hän siirtyi tarkastuksen aikana pois Turun vankilasta.

Apulaisoikeusasiamies kiinnitti yleisellä tasolla Turun vankilan huomiota erillään pidettävien alaikäisten tutkintavankien tilanteeseen. Sosiaalisten kontaktien estyminen ja ympärivuorokautinen toimeettomuus sellissä on haitallista psyykkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille. Tämä tulisi ottaa toiminnassa huomioon erityisesti alaikäisen henkilön kohdalla. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan täysin erillään pidettäville alaikäiselle tulisi järjestää sosiaalista kanssakäymistä. Kansainvälisten suositusten mukaan erillään pidettäville tulisi järjestää merkityksellistä sosiaalista kanssakäymistä vähintään kaksi tuntia päivässä.

2.7 Rangaistusselleihin asuttaminen eristysosastolla

Rangaistusselliin asuttaminen ja sen kesto

Eristysosastolla 103 on kuusi rangaistusselliä ja eristysosastolla 104 on kaksi rangaistusselliä. Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen Vankien asuminen ja perushuolto (19/004/2010). Määräyksessä todetaan muun muassa, ettei rangaistussellejä lasketa majoituspaikoiksi eikä niihin saa majoittaa vankeja pysyvästi.

Oikeusasiamiehen edellisillä vankilaan tekemillä tarkastuksilla 2016 (EOAK/1185/2026) ja 2019 (EOAK/2449/2029) huomiota on kiinnitetty siihen, että eristysosasto ei sovellu vankien asuinkäyttöön. Edellisellä tarkastuksella 2019 saadun käsityksen mukaan eristysosastolle asumaan sijoittamista olikin pyritty vähentämään ja silloin tarkastuksen aikana siellä oli asutettuna kaksi vankia vankeuslain 18 luvun 5 §:n mukaisen erillään pitämisen perusteella. Vankilan johdon tällöin kertoman mukaan omasta pyynnöstä erillään asutettavia ei enää sijoitettu asumaan eristysosastolle.

Tällä kertaa tilanne oli muuttunut huonommaksi. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan rangaistussellejä käytettiin nyt yksinäisyysrangaistuksen suorittamisen ja järjestyksikkömuksen selvittämisen aikaisen erillään pitämisen lisäksi myös siihen, että niihin asutetaan vankeja sekä heidän omasta pyynnöstään että vankeuslain 18 luvun 5 §:n mukaisen erillään pitämisen perusteella.

Tarkastuksen aikana rangaistusselleihin oli asutettuna viisi vankia, jotka asuivat siellä erillään muista vangeista omasta pyynnöstään vankeuslain 5 luvun 3 §:n perusteella, ja kolme vankia, jotka asuivat siellä vankeuslain 18 luvun 5 §:n mukaisen erillään pitämisen perusteella.

Rangaistusselliin omasta pyynnöstään asutettuna olleiden sijoittamisen kestot vaihtelivat. Osalla kestot olivat olleet varsin lyhyet, eli neljä, yhdeksän ja 13 päivää. Yksi näistä vangeista siirrettiin varsin pian hoitoon Psykiatriseen vankisairaalaan ja toinen siirrettiin toiseen vankilaan. Kahden vangin kohdalla asuttaminen oli kestänyt jo pitkään. Toinen oli ollut sijoitettuna sinne kuukauden ja toinen yli viisi kuukautta, jota on pidettävä jo erittäin pitkänä aikana. Kyseinen vanki oli ollut sijoitettuna tehostetun valvonnan osastolle, mutta oli kokenut olonsa siellä uhatuksi. Vankilan mukaan vangille oli etsitty toista vankilaa ja toista osastoa Turun vankilasta, joka vastaisi hänen valvonnallisia tarpeitansa ja olisi hänelle turvallinen.

Rangaistusselliin vankeuslain 18 luvun 5 §:n perusteella asutettujen asumiset kestot olivat 25, 43 ja 49 päivää.

Rangaistusselliin asutettujen olosuhteet

Vankeuslain 5 luvun 3 §:n mukainen päätös sijoittaa vanki omasta pyynnöstään asumaan erilleen tai vankeuslain 18 luvun 5 §:n mukainen päätös pitää vanki erillään eivät oikeuta siihen, että vangin asuinolosuhteet eivät vastaisi tavanomaisen asuinolosuhteiden olosuhteita. Molemmissa säännöksissä edellytetään, ettei erillään pidettävän oikeuksia saa rajoittaa enempää kuin erillään asumisesta välttämättä aiheutuu.

Erillään pitäminen ei siten mahdollista vangin asuttamista normaalia ankarampiin asuinolosuhteisiin. Erillään pidettävä vanki asutetaan lähtökohtaisesti normaaliin asuinselliin ja sellaisen kalustukseen kuuluu sängyn lisäksi tuoli, pöytä ja televisio. Erillään pitäminen tarkoittaa käytännössä sitä, että vanki joutuu viettämään tavallista enemmän aikaa sellissään ja tämänkin takia on perusteltua, että selliolosuhteet ovat mahdollisimman asianmukaiset.

Rikosseuraamuslaitos on antanut menettelytapaohjeen vangin ja tutkintavangin eristämisestä (RISE/670/2023). Sen mukaan silloin, kun erillään pitäminen perustuu vankeuslain 18 luvun 5 §:ään, normaalin asuinsellin kalustuksen rajoittaminen on mahdollista ainoastaan poikkeuksellisessa tilanteessa, jos kyse on välttämättömästä ja lyhytaikaisesta toimenpiteestä, jolloin heti tilanteen rauhoituttua tavarat annetaan vangille takaisin.

Tarkastuksella rangaistusellien kalustus ei ollut asumisolosuhteiden osalta asianmukainen. Tarkastetuissa selleissä ei ollut pöytää eikä kaikissa ollut myöskään kuutiota tai jakkaraa. Selleissä ei ollut myöskään säilytystilaa vangin tavaroille, vaan vangit joutuivat säilyttämään tavaroita lattialla. Yhdessä selleistä vanki ei voinut itse laittaa valoja päälle tai pois, kuten asuinsellissä pitäisi voida, mutta vankilalta saadun tiedon mukaan tämänkin sellin kohdalla asia tullaan korjaamaan elinkaariremontin yhteydessä.

Vankeuslain 11 luvun 6 §:n mukaan vangille on varattava mahdollisuus seurata televisio- ja radio-ohjelmia. Vankeuslain 15 luvun 8 §:n mukaan yksinäisyysrangaistus sisältää radio- ja televisio-ohjelmien seuraamisen rajoittamisen. Silloin, kuin rangaistusselliä käytetään kyseiseen varsinaiseen tarkoitukseensa yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoon, siellä ei tule olla televisiota tai radiota. Silloin, kun sitä käytetään muuhun tarkoitukseen, kuten erillään pidettävien asuttamiseen, siellä pitää olla vangin käytössä televisio ja radio.

Kuvassa on asuinkäytössä oleva eristysosaston selli rakennuksessa 103.

Tarkastuksella eristysosaston (103) henkilökunnalta saadun tiedon mukaan omasta pyynnöstä erillään asuvien selleissä ei ole televisiota ja he saavat muutenkin haltuunsa vähän tavaroita eikä heille anneta esimerkiksi kahvinkeitintä. Vankilan johdon kertoman mukaan television antamatta jättämisen syynä on se, että tällä tavoin yritetään saada vangit siirtymään pois eristysosastolta. Toisaalta toisella eristysosastolla (104) omasta pyynnöstä erillään asuvalla oli sellissä ollut televisio. Tarkastuksella henkilökunnalta saadun tiedon mukaan vankeuslain 18 luvun 5 §:n perusteella erillään pidettävillä on televisio, mutta tarkastuksella tarkastetun vangin sellissä tällaista ei ollut.

Eristysosaston 104 rangaistusselleissä on radio sellikutsujärjestelmän yhteydessä. Elinkaariremontin yhteydessä eristysosaston 103 sellikutsujärjestelmä päivitettiin uudempaan, jossa ei ole radiota. Vankilalta saadun tiedon mukaan osaston vangeille on tämän vuoksi jaettu tarvittaessa kelloradiot.

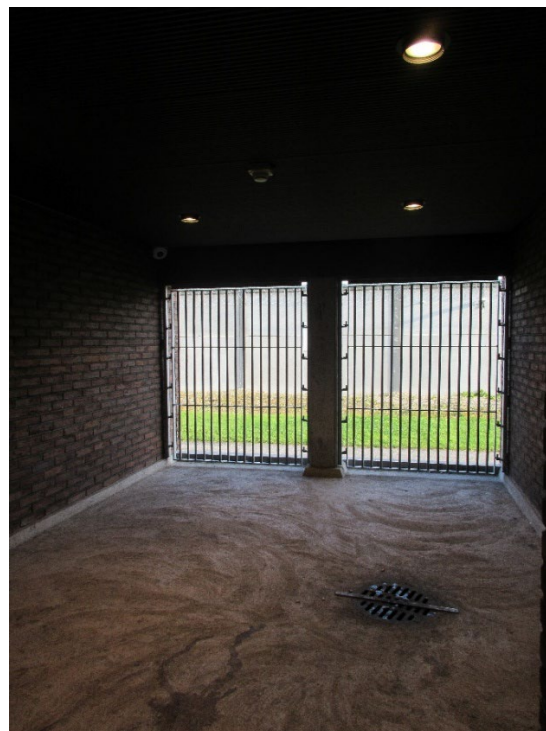
Tarkastuksella saadun tiedon perusteella vaikuttaa siltä, että asumiseen käytettyjen rangaistussellien olosuhteet on tarkoituksella tehty huonommiksi kuin normaalien asuinsellien olosuhteet, vaikka vankilan pitäisi pyrkiä toimimaan asiassa päinvastoin ja pyrkiä tekemään niistä mahdollisimman paljon normaalin asuinsellin kaltaisia. On vaikeaa nähdä perustetta sille, että omasta pyynnöstä erillään asuvalta voitaisiin evätä esimerkiksi kahvinkeitimen saaminen tai että sellissä ei olisi televisiota. Vaikuttaa myös siltä, että vankilan eristysosastojen välillä on sellaisia eroavaisuuksia toiminnassa, jotka eivät ole perusteltuja.

Vankeuslain 8 luvun 3 §:n mukaan vangille on annettava vahvistettuna työ- ja toiminta-aikana tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa rangaistusajan suunnitelman toteutumista edistävässä toiminnassa. Vankeuslain 18 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta syystä erillään pidettävälle vangille on pyrittävä järjestämään tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa osaston päiväjärjestykseen soveltuvassa toiminnassa. Eristysosastolle sijoitetuilla vangeilla ei siten ole mahdollisuutta sellaiseen toimintaan kuin vankeuslaissa edellytetään.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan eristysosastolle asutetuilla vangeilla ei käytännössä ollut muuta sellin ulkopuolista toimintaa kuin ulkoilu ja mahdollisuus soittaa puhelimella.

Todettakoon, että Euroopan neuvoston kidutuksenvastaisen komitean (CPT) tarkastuksella 2020 oli vankilan huomiota kiinnitetty siihen, että eristysosastolla osastolle asutetut joutuivat viettämään jopa 23 tuntia päivässä. Vaikka ongelmaa oli yritetty korjata, CPT:lle jäi käsitys, että tarvitaan enemmän toimenpiteitä näiden vankien suojelemiseksi, jotta ei jouduta eristämiseen tai sitä muistuttaviin olosuhteisiin. CPT pyysi varmistamaan, että näillä vangeilla on aidosti mahdollisuus mielekkääseen toimintaan.

Eristysosaston (103) ulkoilutila oli pieni, noin 20 m². Alue on kokonaan katettu ja sen kolmella sivulla on tiiliseinä. Alue muistuttaa autotallia, jossa yksi kalterein varustettu seinä on avoin ulkoilmaan. Kuvassa ulkoilupiha oven suunnasta. Pihan mitattiin olevan kooltaan noin 4x5 metriä.

Toisen erityisosaston (104) ulkoilupiha oli myös pieni, alle 40 m² ja olosuhteiltaan hyvin karu ja häkkinäinen. Osa sen vangeista ulkoilee kuitenkin ulkoilupihoilla 8 ja 9.

Rikosseuraamuslaitoksen vankilasuunnitteluohjeen mukaan erillään ulkoilevien vankien ulkoilutilan koon pitäisi olla vähintään 70 m². Kyseiset ulkoilutilat ovat siten selvästi ohjetta pienemmät, eivätkä ne kokonsa puolesta mahdollista liikunnan harrastamista. Eristysosastojen ulkoilutilat olivat siten sellaiset, etteivät ne sovellu muuhun kuin lyhytaikaiseen käyttöön, mikä ilmeisestikään ei ole tällä hetkellä tilanne kaikkien eristysosastolle asutettujen kohdalla.

Euroopan neuvoston vankilasääntöjen mukaan erillään pidettäville vangeille on tarjottava mielekästä kanssakäymistä ihmisten kanssa vähintään kaksi tuntia päivässä. Edellä mainitussa menettelytapaohjeessa todetaan, että eristämisestä vangille aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi, erityisesti erillään pitämisen pitkittyessä, vangille tulisi pyrkiä tarjoamaan päivittäin mahdollisimman mielekästä kanssakäymistä muiden henkilöiden kanssa. Kanssakäyminen voi koostua useasta saman päivän aikana tapahtuvasta erillisestä ihmistapaamisesta, kuten erilaisista keskusteluista taikka puhelinsoitoista tai muista etäyhteyksin toteutetuista kanssakäymisistä. Keskeistä on, että tilanteessa voi syntyä aito keskusteluyhteys, joka ei rajoittuisi vain vangin asioiden rutiininomaiseen hoitamiseen.

Tarkastuksella sekä vankien että henkilökunnan kanssa käytyjen keskustelujen perusteella edellä mainittu kahden tunnin päivittäinen aika ei toteudu. Haastateltujen vankien mukaan ainoa päivittäinen keskustelu henkilökunnan kanssa oli erittäin lyhyt keskustelu sairaanhoitajan kanssa.

Yhteenveto rangaistusselleihin asuttamisesta

Eristysosaston rangaistussellit on tarkoitettu yksinäisyysrangaistusten täytäntöönpanoon, eikä niitä voida käyttää eivätkä ne sovellu vankien asuttamiseen. Eristysosaston rangaistussellejä käytetään laajasti vankien asuttamiseen, ja rangaistussellit on otettu aikaisempaa laajemmin asutuskäyttöön. Vankilan toiminnan laajuus vankien eristysosastolla asuttamisessa eroaa siitä, miten asiassa toimitaan muissa vankiloissa.

Tarkastuksella kaikki rangaistussellit olivat asutuskäytössä ja tarkastajille jäi epäselväksi, missä selleissä yksinäisyysrangaistukset pantiin täytäntöön. Yksinäisyysrangaistukseen käytetyssä sellissä on katsottu kuuluvan kalusteena olevan sängyn lisäksi myös tuoli ja pöytä. Yksinäisyysrangaistuksia ei siten voida panna täytäntöön sellaisessa tarkkailu- tai eristämistarkkailusellissä, joissa kalusteena on ainoastaan patja lattialla.

Mikäli vanki asutetaan asuinsellin sijaan rangaistusselliin, siitä ei voi seurata sitä, että omaisuuden haltuun antamisessa, kalustuksessa tai mahdollisuudessa television katseluun ei tarvitsisi noudattaa niitä koskevia säännöksiä. Vankila menettelee virheellisesti myös sen suhteen, että vankien olosuhteet tehdään tarkoituksellisesti niin huonoksi, että vangit sen takia siirtyisivät rangaistusellistä tavalliselle asuinosaan.

Vankila päättää vankien osastolle sijoittamisesta. Turun vankila on tiukasti osastoitu ja siellä on monia osastoja. Tältä kannalta vaikuttaa jossain määrin erikoiselta, että omasta pyynnöstään ja vankeuslain 18 luvun 5 §:n perusteella erillään asutettavien kohdalla ei ole löydetty muuta toimintatapaa, kuin heidän asuttamisensa eristysosastolle.

2.8 Tarkkailuun ja eristämistarkkailuun sijoitettujen olosuhteet

Molemmilla eristysosastoilla 103 ja 104 on kaksi tarkkailusellia ja yksi eristämistarkkailuselli. Eristysosaston 104 toinen tarkkailuselli (E2) oli ns. hybridiselli, jossa sellin kaltereiden sisäpuolella oli wc-istuin, jota ei voi kuitenkaan itse huuhdella. Vartija huuhtelee sen pyydettyäessä, ja tuotos menee erilliseen tutkimustilaan. Sellin käyttötarkoitus jäi vähän epäselväksi, mutta sitä ilmeisesti käytetään tarpeen mukaan tarkkailuun tai eristämistarkkailuun.

Rikosseuraamuslaitoksen vangin ja tutkintavangin eristämistä koskevan menettelytapaohjeen (RISE/670/2023) mukaan tarkkailussa kalusteet voivat joissakin tilanteissa muodostaa turvallisuusriskin tarkkailuun sijoitetulle ja/tai henkilökunnalle. Tarkkailuun sijoittamisen syy ja vangin käytös vaikuttavat siihen, mitä kalusteita selliin voidaan antaa. Pääsääntöisesti ei kuitenkaan ole perusteita sille, ettei sellissä ole minkäänlaisia kalusteita. Yksinkertainen kiinteä kalustus ei yleensä voi olla riski turvallisuudelle tai este riittävälle valvonnalle. Tarkkailuun sijoittamisen ei tulisi myöskään automaattisesti johtaa siihen, että vanki joutuu syömään lattialla. Sellissä voi olla esimerkiksi pehmeästä materiaalista valmistettu kuutio.

Menettelytapaohjeen mukaan eristämistarkkailuun sijoittamisessa kalusteiden vaikutus liittyy lähinnä tilan valvontaan ja tarkastettavuuteen. Pääsääntöisesti ei ole perusteita sille, ettei sellissä ole minkäänlaisia kalusteita. Sellin kalusteet voivat olla ainakin osittain kiinteitä ja ne voidaan sijoittaa siten, etteivät ne vaikeuta valvontaa. Ei ole hyväksyttävää, että vanki joutuu syömään lattialla. Sellissä voi olla esimerkiksi pehmeähköstä materiaalista valmistettu kuutio. Sellikalusteiden tulee olla sellissä valmiiksi taikka niitä tulee tarjota vangille viipymättä.

Tarkkailu ja eristämistarkkailuselleissä kiinnitettiin huomiota siihen, että tarkastetuissa selleissä oli vain ohut patja lattialla makaamista ja nukkumista varten. Selleissä ei ollut huonekaluja, mutta osassa niistä oli kuutio istumista ja syömistä varten. Oikeusasiamiehen kannanotoissa on katsottu, että lattialla olevaa ohutta patjaa ei voida pitää asianmukaisena, ja Rikosseuraamuslaitos on hankkinut patjasänkyjä vankiloiden eristysselleihin sijoitettavaksi ja niitä oli toimitettu myös Turun vankilaan. Tarkastusaikaan patjasänkyjä ei kuitenkaan ollut käytössä kyseisissä selleissä.

Vankilasta löytyi kahdeksan kappaletta patjasänkyä. Rikosseuraamuskeskimies kertoi, että patjasängyissä oli valmistusvirhe ja niitä ei käytetä sen takia, että vangit pystyvät repimään ne rikki. Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksiköstä saadun tiedon (28.11.2025) mukaan Turun vankilassa havaittujen materiaalihaasteiden vuoksi patjojen toimittajalle oli esitetty toive muutosten tekemisestä. Patjojen valmistaja on käynyt vankiloissa paikan päällä tekemässä niihin korjauksia. Korjaukset on saatu valmiiksi, ja korjatut patjat ovat käytössä. Edellä todetun perusteella patjasänkyjen pitäisi olla tarkastuksen jälkeen otettu käyttöön myös Turun vankilassa.

Tarkastuksen jälkeen vankilalta saadun tiedon mukaan patjasängyt ja kuutiot on otettu välttämättömien modifiointitoimenpiteiden jälkeen käyttöön ja kaikista tarkkailu- ja eristämistarkkailuselleistä löytyvät nyt kyseiset kalusteet.

Tarkastuksella henkilökunnalta eristysosastolla 104 saadun tiedon mukaan tarkkailuun sijoitetuille ei annettaisi selliin liinavaatteita. Vankeja voidaan sijoittaa tarkkailuun eri perusteilla. Silloin, kun vanki sijoitetaan tarkkailuun itsemurhan tai itsetuhoisen käyttäytymisen estämiseksi, liinavaatteiden antamisen epääminen voi olla perusteltua. Valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen (vankeusasetus) 63 §:n mukaan tarkkailussa vangin haltuun on annettava vuodevaatteet, jollei niiden antaminen vaaranna hänen turvallisuuttaan. Muissa tilanteissa liinavaatteet on annettava tarkkailuun sijoitetulle vangille.

Tarkastuksen jälkeen vankilalta saadun tiedon mukaan henkilökuntaa on ohjeistettu siitä, että peitto, tyyny, tyynyliina ja lakanat kuuluvat aina varustukseen. Mikäli näistä jotain ei eristettävälle vangille anneta, perustelut löytyvät ilmoituksesta tai tarkkailun havainnoista asiakastietojärjestelmästä.

Valvontakameroista ei näkynyt vankien wc-asiointia, ja näkyvyys oli teknisesti peitetty wc-istuimen kohdalla.

Edellisellä tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että eristysseleissä hälytyspainike oli sijoitettu sellin etuosaan kalteriseinän toiselle puolelle siten, että sellissä oleva henkilö joutuu työntämään kätensä kalteriseinän lattiatasossa olevasta aukosta noin 25 cm päässä sijaitsevaa painiketta painaakseen. Myös wc:n huuhtelupainike oli sijoitettuna lattian rajaan sellin ulkopuolelle. Tällä kertaa myönteisenä asiana todettiin, että hälytyspainike oli asennettu myös sellin sisäpuolelle seinään, kuten myös wc:n huuhtelupainike.

Tarkastetuissa selleissä hälytyspainikkeeseen ei ollut kuitenkaan selvästi merkitty sen käyttötarkoitusta eli vartijakutsua, vaan painikkeeseen oli merkitty ainoastaan K-kirjain. Sama koski huuhtelupainiketta, johon oli merkitty ainoastaan H-kirjain. Rikosseuraamuslaitoksen eristämistä koskevan menettelytapaohjeen (RISE/670/2023) mukaan hälytyspainike tai painikkeet merkitään käyttötarkoituksensa mukaisesti etukäteen siten, että vangille on selvää, miten hän saa tarvittaessa henkilökuntaan yhteyden.

2.9 Tehostetun valvonnan osastojen olosuhteet

Turun vankilassa on kaksi tehostetun valvonnan osastoa. Osastoille sijoitetaan pääasiassa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvia sekä näiden vaikutuspiirissä olevia vankilaturvallisuutta vaarantavia vankeja. Toinen osasto oli tarkoitettu vankeusvangeille ja toinen tutkintavangeille.

Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella vangit arvostelivat sitä, että osastosijoittelupäätökset perustuvat usein asianosaiselta itseltään salassa pidettäviin tietoihin. Tämä koettiin erityisen ongelmalliseksi tilanteessa, jossa vanki kiistää yhteydet järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Tarkastuksella ei tarkastettu osastolle sijoittamisen perusteita tai osastosijoittelupäätösten sisältöä.

Useat vangit toivat tarkastuksella esiin avoimempiin olosuhteisiin siirtymiseen, asteittaiseen vapauttamiseen ja vapautumisen valmisteluun liittyviä ongelmia. Vankien kertoman mukaan tehostetun valvonnan osastolta ei ole mahdollista päästä valvomattomiin tapaamisiin, poistumisluville, avolaitokseen tai valvottuun koevapauteen.

Keskustelujen perusteella tarkastajille syntyi vaikutelma, ettei Turun vankilassa ole selkeää toimintamallia tehostetun valvonnan osastolta pois siirtymiseksi sekä vankeuslain täytäntöönpanon tavoitteiden ja vaiheittaisen vapautumisen toteutumiseksi. Vastaavanlainen havainto tehtiin keväällä 2025 Sukevan vankilan tarkastuksella (EOAK/318/2015). Kyse vaikuttaa olevan laajemmasta Rikosseuraamuslaitoksen strategista toimintatapaa koskevasta valtakunnallisesta haasteesta.

Apulaisoikeusasiamies on jo Sukevan vankilan tarkastuspöytäkirjassa pitänyt perusteltuna, että Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueella tarkasteltaisiin valtakunnallisesti tehostetun valvonnan osastoille sijoitettujen vankien olosuhteita ja tilannetta kehitettäisiin erityisesti avoimempiin olosuhteisiin siirtymisen näkökulmasta (ns. tevalaisen polku). Näin ollen asiaa ei ole tässä yhteydessä tarpeen käsitellä enempää.

Tehostetun valvonnan osastoilla vangeille ei ollut tarjolla lain edellyttämin tavoin toimintaa eli työtä, koulutusta tai kuntoutusta. Lisäksi vapaa-ajan toiminta oli hyvin yksipuolista. Viikoittaisen kuntosalin lisäksi vankien on käytännössä mahdollista vain suorittaa omatoimisesti selliopintoja. Tarkastuksen aikana muutama vanki pääsi pyynnöstä soittamaan sähkökitaroilla osastolla sijaitsevaan toimintatilaan.

Osastojen ulkoilut järjestetään kattoulkoilutilassa.

Apulaisoikeusasiamies on Turun vankilan tehostetun valvonnan osaston 104/3A 14.6.2024 voimaan tullutta päiväjärjestystä koskevassa kanteluratkaisussaan (EOAK/3443/2024, EOAK/3469/2024 ja EOAK/3521/2024) ottanut kantaa muun muassa osaston vankien sellin ulkopuoliseen aikaan ja mahdollisuuteen täyttää lain tarkoittama osallistumisvelvollisuutensa. Kantelussa tuotiin myös esille osastojen 103-4A ja 104-3A lounastauko, joka oli päiväjärjestyksen muutoksen myötä lyhentynyt 15 minuuttiin. Uuden päiväjärjestyksen laatiminen oli vankilan selvityksen mukaan katsottu välttämättömäksi laitosturvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisen vuoksi. Selvityksessä todetun ja kantelun oheen liitetyn päiväjärjestyksen mukaisesti joka toisena päivänä sellin ulkopuolista aikaa kertyy 2 h 55 min ja joka toinen päivä 3 h 30 min. Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan liikuntamahdollisuuksia oli kanteluajankohdasta hieman lisätty, joskin osaston vangit kertoivat elinkaariremontin estäneen punttisalille pääsyn.

Kanteluratkaisun mukaan laillisuusvalvonnassa on todettu, että sellin ulkopuolisen ajan lisäämisessä ja toimintojen järjestämisessä on luonnollisesti huomioitava osastojen luonteet, valvonnan asteet, turvallisuuteen liittyvät seikat ja tiedossa olevat riskit. Vangeille tulee kuitenkin edellä mainittujen edellytysten puitteissa pyrkiä järjestämään mahdollisimman paljon sellin ulkopuolista aikaa ja mielekästä toimintaa.

Vankilalle laissa asetetut velvoitteet koskevat kaikkia vankeja ja asuinosastoja. Eri osastojen erilainen valvonnan aste, joka sinänsä on lakiin perustuvaa ja hyväksyttävää, ei oikeuta poikkeamaan toimintaan sijoittamisen ja vapaa-ajantoiminnan järjestämisen velvoitteista. Ylimmän laillisuusvalvojan tiedossa on, että vankiloilla on laajalti ongelmia näiden velvoitteiden täyttämässä ja että nämä ongelmat eivät aina ole vankilan omin toimin ratkaistavissa. Voimavarojen vähäisyys ei kuitenkaan ole hyväksyttävä peruste olla noudattamatta laissa edellytettyä.

Apulaisoikeusasiamies kiinnitti ratkaisussaan huomiota yksittäisten vankien ja muutoinkin vankisijoitteluun liittyviin kysymyksiin. Vankilan selvityksen mukaan vankilan todettiin tuolloin seuraavan tilannetta aktiivisesti ja pyrkivän vaikuttamaan vankisiirroiin ja toiminnallisiin muutoksiin osaston tilanteeseen, jotta tiukennetusta päiväjärjestyksestä voitaisiin tulevaisuudessa joustaa tai kenties luopua kokonaan. Yksikönpäälliköltä 20.11.2024 saadun tiedon mukaan päiväjärjestystä ei ollut selvityksen antamisen jälkeen muutettu, mutta se otaksuttiin saattavan tulla mahdolliseksi vuodenvaihteessa 2024–2025 tapahtuvien tiettyjen vankien vapautumisten myötä. Edelleen yksikönpäälliköltä saadun tiedon mukaan tehostetun valvonnan osastolle todettiin lisättävän kesällä 2025 väliseinät, jotka helpottavat osaston hallintaa ja antavat mahdollisuuden myös pysyville päiväjärjestysmuutoksille kahteen osaan jaetulla osastolla.

Osastoilla arkipäivisin päiväjärjestyksen mukainen 15 minuutin pituinen lounastauko on jo vankeuslain 1 luvun 3 §:stä ilmenevän ns. normaalisuusperiaatteen näkökulmasta liian lyhyt. Esimerkiksi julkishallinnossa työajanseurannassa lyhin lounasajaksi luettava tauko on kestoltaan 30 minuuttia. Apulaisoikeusasiamies painotti myös riittävän ruokailuajan merkitystä terveydelle ja lounastaukoa sosiaalisena tapahtumana.

Tarkastuksella tehostetun valvonnan osastojen sellin ulkopuolisesta ajasta ja vangeille tarjolla olevista toiminnoista saatujen tietojen perusteella apulaisoikeusasiamies katsoi tilanteen olevan edelleen epätyydyttävä vankeuslain velvoitteiden näkökulmasta.

Keskustelujen perusteella vangit toivoivat heidän tarpeitansa vastaavaa ohjattua toimintaa ja laajempaa mahdollisuutta viettää aikaa sellin ulkopuolella. Vankien kertoman mukaan osaston jakaminen kahteen ryhmään (punaiset ja mustat) on vähentänyt merkittävästi vankien keskinäistä yhdessäoloa ja lisännyt eristäytymisen tunnetta. Musta ryhmään kuuluvat ulkomaalaistaustaiset vangit kokivat ryhmäjaon syrjivänä. Apulaisoikeusasiamies piti ryhmäjakoa ongelmallisena sekä sellin ulkopuolella vietettävän ajan että vankien yhdenvertaisen ja asiallisen kohtelun näkökulmasta.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota osaston yleisten tilojen kalustuksen niukkuuteen. Yleiset tilat ovat tiloiltaan avarat, mutta esimerkiksi sohvaryhmien tai vastaavien yleisissä tiloissa, esimerkiksi Helsingin vankilassa, käytössä olevien kalusteiden puuttuminen vähentää oleellisesti tilojen käyttökelpoisuutta sosiaalisen kanssakäymisen ja viihtyisyyden kannalta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja on tehnyt vankeuslain 7 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisen päätöksen rajoittaa tehostetun valvonnan osastojen vankien omien vaatteiden käyttöä. Rajoitus ei koske kuitenkaan vankien omia jalkineita tai alusvaatteita, mukaan lukien sukat ja aluskerrastot. Edellä mainittujen vaatteiden hallussapidon ja käytön edellytyksenä on, että ne ovat väriltään kokonaan mustia. Vankivaatetusta käsitellään myös jäljempänä kohdassa 2.21.

2.10 Varmuosastolle sijoitettujen olosuhteet

Varmuosasto sijaitsee erillään muista osastoista erillisessä rakennuksessa ja sen tilat suunniteltiin alun perin vapauttamisyksikön toimintaa varten. Osaston asuinsellit ja toimintatilat sijaitsevat eri kerroksissa. Asuinsellit vastaavat kalustukseltaan ja olosuhteiltaan normaalia asuinselliä. Toimintatiloja on kaksi, joista toinen on keittiö/lukusali ja toinen on tilavahko, melko hyvin erilaisilla kuntoiluvälineillä varustettu liikuntatila. Tilat soveltuvat varmuusosaston toimintaan ja tarpeisiin paremmin kuin Riihimäen vankilan varmuusosaston tilat, mutta tiloissa on kuitenkin omat puutteensa.

Vankeuslain 8 luvun 3 §:n 2 momentti edellyttää, että varmuusosastolle sijoitetulle vangille on annettava tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa varmuusosastolle soveltuvissa toiminnoissa. Epäselväksi jäi, missä määrin varmuusosastolle sijoitetuille vangeille järjestetään vankeuslain 8 luvun tarkoittamaa toimintaa eli työtä, koulutusta tai muita vangin valmiuksia edistäviä toimintoja. Ilmeisesti itsenäinen selliopiskelu olisi ollut mahdollista. Vaikka osaston tilat ovat väljät ja mahdollistaisivat hyvin vankien vapaa-ajan viettämisen yhdessä, vankien osallistumisvelvollisuuden mahdollistaminen niissä vaikuttaa haastavalta eikä vankila tätä järjestämisvelvoitetta myöskään täyttänyt.

Kuvissa varmuusosaston vankien yhteinen oleskelutila.

Kuvissa varmuusosaston vankien käytössä oleva oleskelutilaan liittyvä keittiö ja liikuntatila.

Kuvassa varmuusosaston vankien käyttöön tarkoitettu videoyhteydellä tapahtuvaa yhteydenpitoa varten oleva laitteisto, joka oli äskettäin otettu käyttöön. Keskustelussa tuli esiin, että kuvaruutuun tulee heijastumia tai häikäisyä siten, että ruudulla oleva henkilö näkyy heikosti. AOA pitää perusteltuna, että näkyvyysongelmaa selvitetäisiin ja yritettäisiin poistaa se.

Varmuusosaston päiväjärjestyksessä sellin ulkopuolinen aika oli jaettu neljän eri ryhmän kesken. Neljällä ryhmällä oli oma päiväjärjestys parillisille ja parittomille viikoille sekä arkipäiville että viikonloppuihin.

Varmuusosastolle oli sijoitettuna kuusi vankia, joista kaksi sai olla sellin ulkopuolella parina toisen vangin kanssa ja neljä vankia oli yksin.

Päiväjärjestykset on ilmeisesti laadittu siitä lähtökohdasta, että kaksi vangeista olisi yksin. Tarkastuksella vangit esittivät arvostelua myös siitä, että he eivät voi itse sopia siitä, keiden kanssa voivat viettää aikaa sellin ulkopuolella.

Koska ryhmiä on vain neljä, jäi epäselväksi, miten yhden ”ylimääräisen” vangin mahdollisuus sellin ulkopuoliseen aikaan on järjestetty, koska aikataulutetuissa päiväjärjestyksissä ei vaikuttaisi olevan enää tilaa hänen sellin ulkopuolisten toimintojensa järjestämiseen.

Vangin varmuusosastolle sijoittaminen ei mahdollista hänen pitämistään erillään muista vangeista, vaan tämä edellyttäisi vankeuslain 18 luvun 5 §:n mukaista erillään pitämistä koskevaa päätöstä. Lisäksi vankien sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen siten, että sellin ulkopuolella toimiessaan he ovat korkeintaan kahden pareissa, on ongelmallista. Tästä huolimatta varmuusosaston yleinen toimintatapa oli se, että osa vangeista on sellin ulkopuolella ainoastaan yksin. Myös varmuusosaston päiväjärjestys on laadittu edellä todetulla tavalla neljän ryhmän mukaan, kun paikkoja osastolla on kuusi.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö oli suorittanut tarkastuksen varmuusosastolle kesäkuussa 2022 ja jälkitarkastuksen lokakuussa 2024. Tarkastuksilla on varsin yksityiskohtaisesti selvitetty osaston päiväjärjestyksiä sekä vankien sellin ulkopuolista aikaa ja mahdollisuuksia mielekkääseen toimintaan varmuusosastolla sekä niiden lisäämiseen.

Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2022 tehdyllä tarkastuksella päädyttiin siihen, että sellin ulkopuolisen ajan mahdollisuus olisi vähintään 2,5 tuntia ja enintään noin 5,5 tuntia. Rikosseuraamuslaitoksen jälkitarkastuksella lokakuussa 2024 tehtyjen havaintojen mukaan enimmillään sellin ulkopuolista aikaa vaikutti olevan kuusi tuntia ja vähimmillään viikonloppuna alla kolme tuntia, mikäli vangilla ei kyseisenä viikonloppuna ole tapaamista. Vankilan tarkastukseen antamassa toimenpideilmoituksessa (21.3.2025) todettiin, että vankilassa 7.1.2025 aloitettu iltavahvuustarkastuksen ja iltapalanjaon toteuttaminen on johtanut siihen, että varmuusosaston vartijat on jouduttu irrottamaan kyseiseen tehtävään, mikä on entisestään vähentänyt varmuusosaston sellin ulkopuolista aikaa.

Tarkastuksella nyt voimassa olevat varmuusosaston päiväjärjestykset olivat tulleet voimaan tammikuussa 2025. Niiden mukaan arkipäivisin sellin ulkopuolista vapaa-ajan toimintaa on 1,5 tuntia, mikä tekee ulkoilun kanssa yhteensä 2,5 tuntia. Viikonloppuisin sellin ulkopuolista vapaa-ajan toimintaa on tunti. Vankien ruokailut tapahtuvat sellissä, ja puhelimella soitot tapahtuvat vapaa-ajan toiminnan aikana. Tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella vankien sellin ulkopuolinen aika ei voinut keskimäärin päivittäin olla siten kovin paljoa yli 2,5 tuntia. Sellien ulkopuolisen aika oli liian vähäinen ja se on ilmeisesti vähentynyt Rikosseuraamuslaitoksen viimeisen tarkastuksen jälkeen. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan sellin ulkopuolisen ajan lisääminen ei ole ilmeisestikään mahdollista, ellei päiväjärjestysten mukaisten erillisten vankiryhmien määrää vähennetä.

Kansainvälisten suositusten mukaan niille vangeille, jotka eivät saa viettää aikaa muiden vankien seurassa, tulee järjestää sosiaalista kanssakäymistä vähintään kaksi tuntia päivässä. Myös tämä ei ilmeisestikään toteutunut niiden vankien kohdalla, jotka olivat sellin ulkopuolisella ajalla yksin.

Varmuusosaston ulkoilupiha oli olosuhteiltaan suhteellisen asianmukainen. Ulkoilupihalla on myös katos, jonka alla on kuntoilulaitteita.

Kuvissa varmuusosaston ulkoilupiha. Rakennuksen seinässä oleva musta ”palkki” muodostuu säleiköllä peitetyistä sellien ikkunoista.

Ulkoilupihassa on ongelmallista erityisesti se, että osaston vankien sellien ikkunat ovat ulkoilupihalle päin. Rikosseuraamuslaitoksen vankien asumista ja perushuoltoa koskevan määräyksen (dnro 4/004/2022) mukaan vakituksessa asuinkäytössä olevassa huoneessa tulee olla tuuletusmahdollisuus ulkoilmaan. Lukittavien tuuletusikkunoiden käyttäminen on mahdollista ainoastaan sellaisten tutkintavankien kohdalla, joiden yhteydenpitoa on rajoitettu. Rikosseuraamuslaitoksen tarkastuspöytäkirjan mukaan varmuusosaston sellien tuuletusikkunoiden lukitukset poistettiin kesällä 2022. Edellä mainittu tarkoittaa sitä, että osaston vangit voivat huudella sellistä ulkoilussa olevalle vangille, ja tarkastuksella saadun tiedon mukaan joidenkin vankien kohdalla uhkaileva huutaminen on estänyt ulkoilun.

Kuvassa sisäänkäynti varmuusosastolla olevaan asuinselliin.

Kuvissa näkymä varmuusosaston sellistä ulos, ulkoilupihan suuntaan. Ikkunoihin asennettu säleikkö estää näkymän alaviistoon, ulkoilupihalle.

Sellien ikkunoihin on laitettu säleiköt, jotka estävät alaspäin ulkoilupihalle näkemisen, jolloin huutaja ei voi nähdä ulkoilijaa. Vaikka säleikkö ei estä luonnonvalon saamista selliin, se kuitenkin rajoittaa sitä, kuten myös ikkunan näkymää. Apulaisoikeusasiamies on ottanut ikkunoiden eteen asennettuihin säleisiin kantaa päätöksessään (EOAK/3931/2023). Hän on esittänyt käsityksensä säännösten olevan yksiselitteisiä siinä, että selliin tulee saada riittävästi luonnonvaloa ja ikkunasta tulee myös olla näkymä ulos ja uhat vankilaturvallisuudelle ja laitosjärjestykselle tulisi minimoida muutoin kuin varmuusosaston sellien ikkunoiden näkymää peittäen. Vaikka kyseinen säleikkö on ongelmallinen, tässä tilanteessa sen käytölle on ilmeisesti vaikeaa löytää vaihtoehtoa. Onkin selvää, että varmuusosaston ulkoilupihan ei tulisi sijaita siten, että sellien ikkunoista on näkymä pihalle, jos osastolle sijoitetaan vankeja, jotka eivät voi olla tekemisissä toistensa kanssa. Varmuusosaston ulkoilupihan nykysijainnista seuraa, että joko ulkoilun turvallisuuden tai sellien ilmanvaihdon ja ikkunanäkymien suhteen ei kyetä noudattamaan säännöksiä ja määräyksiä.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että varmuusosastolla vangit käyttivät vankivaatteita. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastualueen johtajan vankeuslain 7 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla tekemällä päätöksellä omien vaatteiden käyttö varmuusosastolla oli kielletty vuoden 2024 alusta lähtien.

2.11 Matkasellissä asuttaminen

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen asumisesta ja perushuollosta (dnro 4/004/2022), jossa todetaan seuraavaa.

Matkasellit eivät voi laadultaan tai olosuhteiltaan poiketa tavanomaiselle sellille asetettavista vaatimuksista. Matkasellissä asuminen voi tulla kyseeseen ainoastaan, jos se on välttämätöntä esimerkiksi vankilaan saapumisen, sieltä pois siirtymisen, tilapäisen siirtämisen tai muun vastaavan lyhytaikaisen syyn vuoksi (esimerkiksi oikeudenkäynti tai tapaamisen järjestäminen). Tällöinkin asumisen on oltava mahdollisimman lyhytkestoinen toimenpide.

Mikäli avolaitokseen sijoitettua vankia epäillään kurinpitorikkomuksesta, tulee vankilan arvioida tapauskohtaisesti, voiko vanki odottaa avolaitoksessa esimerkiksi päihdetestin varmennustulosta tai asiakasarvioinnin yksikön lopullista siirtopäätöstä. Asuminen suljetun vankilan tai avolaitoksen matkasellissä virtsanäytteen varmennustuloksen odotusaikana ei ole perusteltua, koska vangin syyllisyys on tällöin vielä varmistumatta ja hänen olosuhteensa matkasellissä ovat tavanomaista heikommät. Mikäli avolaitosvanki on siirretty suljettuun vankilaan odottamaan asiakasarvioinnin yksikön lopullista siirtopäätöstä, tulee vanki siirtää matkaselliosastolta tavanomaiselle asuinosaan ilman aiheutonta viivytystä. Jos matkasellissä asuminen on vaarassa pitkittyä, tulee olla yhteydessä asiakasarvioinnin yksikköön siirtopäätöksen tekemisen keston selvittämiseksi.

Edellisellä tarkastuksella 2019 saadun käsityksen mukaan vangit joutuivat olemaan sijoitettuna matkaselliosastolla jopa 2–3 viikkoa, mikä henkilökunnankin mielestä oli ongelmallisen pitkä aika.

Apulaisoikeusasiamies Pajuoja ei ole päätöksessään (Dnro 4101/4/15) pitänyt hyväksyttävänä sitä, että avolaitoksesta suljettuun vankilaan päihdetestin varmennustulosta odottamaan siirretty vanki joutui olemaan matkaselliin sijoitettuna 11 päivän ajan. Päätöksessä todettiin, että matkaselliin sijoittaminen voi tulla kyseeseen vain, jos se on välttämätöntä esimerkiksi vankilaan saapumisen, sieltä pois siirtymisen tai tilapäisen kyseeseen vankilaan siirtämisen tai muun vastaavan lyhytaikaisen syyn vuoksi tai tapaamisen järjestämiseksi. Tällöinkin oleskelu matkasellissä tulee pyrkiä pitämään mahdollisemman lyhytaikaisena. Päätöksessä katsottiin, että matkaselliin sijoittaminen virtsanäytteen varmistustuloksen odotusajaksi ei ole perusteltua.

Tarkastuksella pyydettiin selvitys matkaselleihin asutetuista vangeista ja asutuksen kestosta.

Vankilassa on 11 matkaselliä, joissa on 30 vankipaikkaa, sekä lisäksi kaksi eristysselliä. Tarkastuksen aikana (28.10.2025) matkaselleihin oli sijoitettuna 12 vankia ja eristysselliin yksi vanki. Vangit olivat olleet matkasellissä keskimäärin viisi päivää. Vangeista viisi oli saapunut edellisenä päivänä ja yhdeksän edellisen viiden päivän aikana. Vangeista kaksi oli ollut matkasellissä yli kymmenen päivää.

Toinen pitkään asuneista vangeista oli saapunut itse ilmoittautuen 13.10.2025, eli yli kaksi viikkoa aikaisemmin. Vanki oli matkalla Käyrän avolaitokseen ja odotti virtsanäytteen varmennusta. Vankeuslain 4 luvun 9 §:n mukaan tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avolaitokseen toimittamista. Vangin antama neljäs virtsanäyte oli ollut negatiivinen ja vanki siirrettiin seuraavana päivänä 5.11.2025 Käyrän vankilaan.

Toinen pitkään asuneista vangeista oli tullut Käyrän vankilasta 8.10.2025, eli lähes kolme viikkoa aikaisemmin. Kyseessä oli seksuaalirikoksista rangaistusta suorittava vanki, joka vapautui 31.10.2025. Vanki joutui olemaan matkasellissä vapautumiseensa saakka, koska vankilan molemmat seksuaalirikollisten osastot olivat täynnä, eikä vankia voitu asuttaa muualle turvallisesti.

Edellä todetun perusteella vankila on viime tarkastuksen jälkeen pystynyt vähentämään vankien matkaselliin sijoittamisen kestoja. Vaikuttaa siltä, että pitkät asuttamiset ovat poikkeuksellisia ja tilanteissa, joissa vankilalla ei ilmeisesti ole ollut mahdollisuutta toimia toisin.

2.12 Vastaanotto-osaston toiminta tavaroiden haltuun antamisessa ja tulotarkastuksessa

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että vangin tulisi saada vastaanotossa oleva tavaransa viikon sisällä, ja tarvittaessa vielä tätä nopeamminkin esimerkiksi vaatteiden kohdalla, jos säätilassa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Tämä ei tarkoita sitä, että vangin tulisi voida asioida vastaanotossa henkilökohtaisesti viikoittain, vaan omaisuutta voi saada, luovuttaa ja vaihtaa myös muulla tavoin esimerkiksi vastaanottoon lähetetyin kirjallisin pyynnöin. Tarvittaessa, jollei asiaa ole mahdollista hoitaa muutoin, on vangin päästävä myös itse asioimaan vastaanotossa kohtuullisessa ajassa, esimerkiksi vankilassa säilytettävänä olevan omaisuuden tarkastamiseksi.

Niin ikään oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että vangin vastaanottoon lähettämään asialliseen ja selväkieliseen viestiin tulee vastata kohtuullisessa ajassa kirjallisesti tai suullisesti, mikäli lähettäjä ei erityisesti pyydä kirjallista vastausta.

Turun vankilassa ei ole tiettyä osastokohtaista lokeropäivää eli tietyn osaston vangeille määritettyä ajankohtaa omaisuuden tuomiselle ja noutamiselle vastaanotosta, vaan asiointi vastaanotossa tapahtuu asiointilomakkeella tai vaihtopussien välityksellä siten, että pyydyt tavarat toimitetaan osastolle. Tarkastuksella jäi epäselväksi, kuinka usein vangeilla on yleensä mahdollisuus saada vastaanotossa olevaa tavaraa tai vaihtaa hallussaan olevat tavarat toisiin vastaanotossa oleviin tavaroihin ja kuinka kauan menettely tosiasiaa kestää. Laillisuusvalvonnan vakiintuneessa ratkaisukäytännössä 2–3 viikon viivettä vastaanottoon pääsyyn ja pyyntöihin vastaamiseen on pidetty liian pitkänä.

Tarkastuksella henkilökunta ja vangit kertoivat eri tavalla vankien mahdollisuudesta saada tavaroita vastaanotosta. Henkilökunnan kertoman mukaan asiointilomakkeiden vastausaika on noin viikko. Asian varsinainen käsittelyaika eli pyydetyn tavarain saaminen riippuu esimerkiksi siitä, jääkö asia odottamaan vangin henkilökohtaista pääsyä vastaanottoon. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangeilla on mahdollisuus päästä henkilökohtaisesti asioimaan vastaanotossa vain erikseen sovittaessa. Käytännössä henkilökohtainen asiointi tapahtuu valvomattoman tapaamisen yhteydessä tai osastoittain vuodenaikojen vaihtuessa (esimerkiksi keväällä kesävaatteiden vaihtaminen ja syksyllä talvivaatteiden vaihtaminen).

Vankien kanssa käydyissä keskusteluissa nousi useasti esiin vastaanoton pitkät käsittelyajat sekä ongelmat tavaroiden haltuun saamisessa ja vaihtamisessa. Tarkastushavainnot tukivat vankien kertomaa. Vastaanotosta löytyi vankien useampia viikkoja ja jopa kuukausia aikaisemmin asiointilomakkeella lähetettyjä pyyntöjä tavaroiden saamiseksi, mutta niihin ei ollut vielä vastattu eikä tavaroita toimitettu. Tarkastajien havaintojen perustella vanhimmat työn alla olevat tai henkilökohtaista asiointia odottavat asiointilomakkeet oli päivätty kesäkuussa 2025 ja vanhin käsittelemättä oleva vaihtopussi oli päivätty 17.9.2025.

Turun vankilan vastaanotto-osaston toimintaa ja kehittämistarpeita on käsitelty aiemmin useissa ylimmän laillisuusvalvojan ratkaisuissa. Myös Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö on kiinnittänyt vastaanotto-osaston ongelmiin huomiota Turun vankilan laillisuusvalvontatarkastuksen yhteydessä vuonna 2022 (tarkastuspöytäkirja dnro 2/043/2022). Oikeusyksikön tekemän jälkitarkastuksen pöytäkirjasta RISE/3278/2024 ilmenee, että lokakuussa 2024 Turun vankilan vastaanotto-osaston tilanne vaikutti kuitenkin korjaantuneen merkittävästi aiempiin monivuotisiin ongelmiin verrattaessa. Tilanne on sittemmin muuttunut huomommaksi.

Vastaanotto-osaston vartijoiden määrä vaihtelee päivittäin. Osaston esimiehinä toimii kaksi rikosseuraamusesimiestä. Vastaanottoon saapuu henkilökunnan arvion mukaan 200–300 asiointilomaketta kuukausittain. Esimerkiksi elokuussa 2025 saapui 365 lomaketta.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vastaanotto-osaston ongelmat johtunevat erityisesti siitä, että vastaanotto-osaston henkilökuntaa on liian vähän suhteessa toimipisteen kaikkiin tehtäviin. Vastaanoton tehtäviin kuuluu matkaselleihin sijoitetuista vangeista huolehtiminen, kuten heidän ulkoilunsa, ruokailut ja puhelut. Edellä mainitut tehtävät hoidetaan ennen muita tehtäviä. Tarkastuksella matkaselleissa vankeja oli 14. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vastaanoton vartijoita joudutaan käyttämään joka viikko useita kertoja vankien saattotehtävissä. Henkilöstön kuulemisen yhteydessä tarkastajille kerrottiin vastaanotto-osaston miehityksen vähentyneen 40 % keskitetyn tuntikirjanpidon käyttöönoton myötä ja tosiasiallisen miehityksen usein olevan tätäkin pienempi.

Asiointi vastaanottoon tapahtuu normaalilla asiointilomakkeella. Todettakoon, että Helsingin vankilassa on otettu käyttöön omat asiointilomakkeet vastaanotossa asiointia varten. Lomakkeessa on erikseen kohdat omaisuuden luovuttamista ja haltuun pyytämistä varten.

Vankien mahdollisuudet asioida Turun vankilan vastaanotossa vaikuttivat jälleen erittäin ongelmallisilta. Apulaisoikeusasiamies pitää erittäin tärkeänä ja perusteltuna, että vankilan johto selvittää vallitsevan tilanteen sekä ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin asian korjaamiseksi ja vastaanotto-osaston toiminnan laadun varmistamiseksi.

Tarkastuksen jälkeen vankilasta saadun tiedon mukaan yksikönpäällikön määräyksestä on 1.1.2026 alkaen vastaanotto-osaston vartijaresurssia lisätty siten, että siellä työskentelee joka päivä viisi vartijaa ja esimiehet työvuorojensa mukaan. Vastaanoton resurssia ei ole myöskään luvallista pienentää ilman apulaisjohtajan tai yksikönpäällikön lupaa. Saadun tiedon mukaan tällä toimenpiteellä vastaanotto-osaston ruuhkautuminen on saatu purettua ja lomakkeisiin vastaamisajat pidettyä viikossa tai alle.

Laitoshuolto

Vastaanotto-osaston yhteydessä toimii vaatevarasto varastonhoitajan johdolla. Vuodevaatteista, kuten tyyneistä ja peitoista, on varastonhoitajan mukaan pulaa ja aika ajoin niitä ei ole antaa lainkaan. Tarkastajille kerrottiin, että kysyntä ja tarjonta eivät aina kohtaa. Varastoon ei aina saada tilattua määrää. Toisaalta Puolustusvoimat toimittaa suoraan esimerkiksi kerralla tyynyliinoja 1 000 kappaletta, koska sieltä ei toimiteta pienempiä määriä.

Tulotarkastus

Oikeusasiamiehen ja Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) on eri maihin tekemillään tarkastuskäynneillä kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka riisuutumista edellyttävä tarkastus tulisi tehdä. CPT on pitänyt perusteltuna toteuttaa tällainen tarkastus siten, että riisuminen tapahtuu kahdessa vaiheessa. Ensin riisutaan vaatteet vyötärön yläpuolelta ja ne puetaan takaisin päälle, ennen kuin riisutaan vaatteet vyötärön alapuolelta.

Turvataarkastus käsittää siten ainoastaan vaatteiden vaihdon henkilökunnan läsnä ollessa, ja vangin alastoman kehon tarkastelussa on kyse henkilöntarkastuksesta. Henkilöntarkastus taas edellyttää aina yksityiskohtaista arviota ja päätöstä. Henkilöntarkastuksessa on kyse tosiasiallisesta hallintotoiminnasta eikä varsinaisesta hallintopäätöksestä, mutta vankeusasetuksen mukaan henkilöntarkastuksen peruste on merkittävä sitä koskevaan pöytäkirjaan.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangeille kerrotaan tulotarkastuksessa mahdollisuudesta kaksivaiheiseen riisuuntumiseen. Kyseiseen kohtaan ei ole kohdistettu kameravalvontaa.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangin riisuttaminen tapahtuu samassa tilassa, jossa vangit vastaanotetaan ja tavaroita tarkastetaan, mutta sivussa vastaanoton työpisteiltä. Osasta työpisteistä on näkymä kohtaan, jossa riisuttaminen suoritetaan.

Oikeusasiamiehen kannanotoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että vaatteiden vaihtamisessa tulee kunnioittaa vangin yksityisyyttä. Vaihtaminen tulee toteuttaa hienotunteisesti ja siten, että läsnä on vain välttämätön määrä vartijoita. Tämä tarkoittaa, että riisuttamista vaativa tarkastaminen tulisi suorittaa sivussa siten, ettei tilaan ole näkymää muilla kuin tarkastukseen osallistuvilla henkilöillä.

2.13 Vankeja koskevat säännökset ja niiden saatavuus

Osastojen päiväjärjestykset

Päiväjärjestyksen tulee olla selkeä ja siitä on käytävä ilmi kaikki päivittäinen ja viikoittainen toiminta. Tulkinnanvaraa ei saa jäädä siitä, milloin sellien ovet ovat avoinna tai suljettuina ja kuinka paljon vangeilla on mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella toimintaan sijoitettuina tai vapaa-ajan toiminnoissa. Päiväjärjestyksestä tulee ilmetä sellien aukioloaikojen ja toiminta-aikojen lisäksi esimerkiksi ajankohdat ruokailuille, liikunnan harjoittamiseen, laitosmyymäläasiointiin sekä saunassa, kirkossa ja kirjastossa käyntiin.

Vankilan osastojen päiväjärjestyksien ongelmana on, ettei niiden laatimisessa ole noudatettu yhdenmukaista laadintatapaa, vaan kaikki päiväjärjestykset on tehty erilaisille pohjille. Tämä vaikeuttaa niiden ymmärtämistä ja luettavuutta sekä keskinäistä vertailua. Päiväjärjestykset eivät kaikilta osin sisällä myöskään edellä mainittuja tietoja eikä niistä selvästi ilmene esimerkiksi, milloin sellien ovet ovat auki ja kiinni.

Vankilassa oli esillä vanhentuneita päiväjärjestyksiä. Esimerkiksi vastaanotto-osaston toimistossa oleva päiväjärjestys oli vahvistettu 22.1.2014.

Osastot on vankilassa yksilöity sellirakennuksen numeron ja sen kerroksen mukaan. Elinkaariremontin takia osastojen sijoituspaikat ovat muuttuneet, ja tätä ei ollut, poikkeustilanteen takia, kaikkien osastojen päiväjärjestyksen nimeämisessä huomioitu.

Järjestyssääntö ja tulo-opas

Vankeuslain 15 luvun 1 §:n ja tutkintavankeuslain 10 luvun 1 §:n mukaan vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta ja tilojen lukittuna pitämisestä, osastoista, tupakoinnin, tapaamisten ja puhelimen käytön sekä vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta sekä muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista.

Järjestyssäännössä tulee ilmetä vankilan eri osastot. Vankiloiden järjestyssäännöissä onkin yleensä tarkkaan yksilöity vankilan eri osastot ja kerrottu myös niiden valvonnan asteesta ja toiminnasta. Turun vankilan järjestyssäännössä ei ole näin tehty, ja se sisältää myös väärää ja vanhentunutta tietoa osastoista. Vankila toimitti tarkastuksella pyynnöstä erillisen selvityksen siitä, mitä osastoja on sellirakennusten missäkin kerroksessa. Ilman kyseistä selvitystä tarkastuksella ei olisi ollut mahdollista saada ymmärrettävää tietoa vankilan eri osastoista ja niiden sijainnista.

Elinkaariremontti etenee sellirakennuksissa kerroksittain ja on ymmärrettävää, että osastointia joudutaan muuttamaan remontin etenemisen mukaan. Vankilan remontti ei kuitenkaan voi olla peruste sille, että järjestyssäännöstä ei tarvitsisi ilmetä siinä osastoista edellytettäviä tietoja.

Järjestyssäännössä on annettu epäselvä ja tulkinnanvarainen määräys asuinosaostolla järjestettävistä videoyhteydellä tapahtuvista tapaamisista ja niiden määrästä sekä lapsen tapaamisen järjestämisestä. Asiasta todetaan tarkemmin tapaamisia koskevassa kohdassa 2.16.

Tulo-opas (30.9.2025) oli hyvin laadittu ja siinä kerrottiin asioista ymmärrettävästi.

Järjestyssääntö ja tulo-opas olivat saatavilla ainoastaan englanniksi, ruotsiksi ja venäjäksi. Niitä tulisi kuitenkin olla saatavilla kaikilla niillä kielillä, joita puhuvia vankeja vankilassa säännönmukaisesti on. Todettakoon, että esimerkiksi Helsingin vankilassa järjestyssääntö ja tulo-opas on käännetty edellä mainittujen kielten lisäksi saksaksi, ranskaksi, romaniaksi, albaniksi, viroksi, arabiaksi ja kurdiksi (soraniksi). Turun vankilan huomiota kiinnitetään siihen, että myös siellä tulee olla riittävä määrä erilaisia kieliversioita vankien tarpeiden mukaan. Vieraskieliset järjestyssäännöt ja tulo-opaat helpottavat myös vankilan toimintaa vankien perehdyttämisessä, koska se vähentää tarvetta tulkkien käyttöön.

Matkasellikäytävän tulo-opaat olivat Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen vahvistamia vuodelta 2020.

Säännösten saatavuus ja ajantasaisuus

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n ja tutkintavankeuslain 2 luvun 3 §:n mukaan vankien saatavilla on oltava kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säädöksistä. Vankien saatavilla on oltava myös luettelo, josta käyvät ilmi vankilaa ja sen henkilökunnan toimintaa valvovat viranomaiset sekä ihmisoikeuksien toteutumista valvovat toimielimet, joille vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu-oikeus. Tietoja on oltava saatavana yleisimmin käytetyillä kielillä vankilassa olevien tarpeiden mukaisesti.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön tarkastuksella vuonna 2022 oli kiinnitetty huomiota säädöskansioiden ajantasaisuuteen.

Tarkastuspöytäkirjassa todettiin, että vankilan tulisi nimetä vastuuhenkilö, joka seuraa osastoilla olevien kansioiden ajantasaisuutta säännöllisesti, ja kansioon tulee merkitä ja kuitata, milloin sen sisältö on viimeksi tarkastettu. Vankila oli tällöin ilmoittanut, että säädöskansioiden päivittämisestä vastaavat henkilöt nimetään heti ja vankilassa sovitaan yhteiset käytännöt kansioiden sisällön säännölliseksi päivittämiseksi.

Tarkastuksella nyt varmistuttiin, että osastojen valvomoissa oli saatavilla kansio vankeja koskevista säädöksistä. Tulo-oppaassa on kerrottu, että vanki voi pyytää kansion lainaan asuinostaston vartijalta ja osalla osastoista sitä koskeva tieto oli myös ilmoitustaululla. Tarkastuksella käytiin läpi säädöskansiossa olevien säännösten ajantasaisuus useammalla osastolla, ja pääsääntöisesti säädöskansioiden tietoja ei ollut asianmukaisesti päivitetty ainakaan kolmeen vuoteen. Ainoastaan yhdessä tarkastetuissa säädöskansioissa oli päivämäärä, milloin se oli viimeksi tarkastettu ja kuka sen oli tehnyt. Kirjastossa oleva säädöskansio oli ainoa, joka sisälsi ajan tasalla olevia tietoja.

Vankien kanssa keskusteltaessa kävi ilmi, että vangeilla oli epätietoisuutta säädöskansion saatavuudesta. Osastoilla tulee olla selkeä ilmoitus säädöskansion saatavuudesta.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella vankilan asuinostastoilla ei ollut saatavilla ajantasaisia säädöskansioita, eikä vankilassa toimittu säädöskansioiden päivittämisen osalta siten, kuin vankila oli ilmoittanut Rikosseuraamuslaitoksen tarkastuksella ryhtyvänsä toimimaan. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että vankilan tulee ryhtyä toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että säädöskansioiden ajantasaisuus ja sisältö tarkistetaan säännöllisesti kaikilla osastoilla.

Osastojen ilmoitustauluilla näkyi myös vanhentunutta tietoa koskevia luetteloita valitusviranomaisista.

2.14 Perehdyttäminen ja vastuuvirkamiesjärjestelmä

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n mukaan vangille on viipymättä hänen saavuttuaan vankilaan tiedotettava sen oloista sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista.

Rikosseuraamuslaitoksessa on viime vuosina korostettu lähityön merkitystä ja luotu vastuuvirkamiesjärjestelmä. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankitietojärjestelmä (Roti) edellyttää, että vangille määrätään siinä vastuuvirkamies. Osastojen toiminnasta vastaavat rikosseuraamusesimiehet päättävät virkamiesten vastuuvirkamiehen tehtävään määrittämisestä ja vastuuvirkamieheksi määrätään osastojen vartijoita. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vartija voi samaan aikaan olla erittäin monen, jopa 18 vangin vastuuvirkamiehenä, eikä järjestelmä tällä hetkellä muutenkaan toimi kunnolla käytännössä. Lähityö- ja vastuuvirkamiesjärjestelmää ollaan Rikosseuraamuslaitoksessa muuttamassa, ja tämän takia asia ei anna tässä vaiheessa aiheutta enempään.

Tulo-oppaan mukaan yksityiskohtainen perehdytys järjestetään asuinosaastolla, jonka vartija keskustelee vangin kanssa perehdytykseen kuuluvista asioista, ja samalla täytetään ja allekirjoitetaan perehdytyskaavake. Tarkastuksella saatujen tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että asuinosaastoilla perehdyttämisessä ei käytetä perehdyttämislomaketta eikä niitä täytetä eivätkä vangit niitä myöskään allekirjoita.

2.15 Internetin käyttäminen ja SA-koneiden määrä

Vankeuslain mukaan 12 luvun 9 a §:ssä säädetään internetin käytöstä seuraavaa.

Vangille voidaan antaa lupa internetin käyttöön toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä. Suljetussa vankilassa luvan myöntäminen edellyttää, että vangin pääsy muille kuin luvankimukaisille verkkosivustoille on asianmukaisesti estetty.

Internetin käyttöä koskevan luvan myöntäminen edellyttää, ettei internetin käytöstä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Tutkintavankeuslain mukaan tutkintavankien kohdalla tilanne eroaa vankeusvangeista siinä, että edellytykseksi on asetettu, että tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ei ole rajoitettu pakkokeinolain 4 luvun nojalla.

Suljetuista vankiloista osa on ns. älyvankiloita, joissa vangeilla on laajat mahdollisuudet internetin käyttämiseen. Myös muissa suljetuissa vankiloissa vangeilla pitäisi olla hyvät mahdollisuudet saada lupia internetin käyttöön sellaisille sivustoille, jotka Rikosseuraamuslaitoksessa on listattu luvalliseksi. Tällaisia ovat muun muassa oikeusasiamiehen ja pankkien verkkosivut.

Vankilan tulo-oppaan mukaan vankilasta on mahdollista etäasioida videoyhteydellä Kelan, TE-toimiston, KRIS:n ja RETS:in kanssa sekä järjestää etätapaamisia Marttaliiton ja Tillbaka till livet:n henkilöstön kanssa. Opiskelujen osalta esimerkiksi Turun yliopiston Moodle-alusta on käytettävissä, kuten myös lukion Geogebra -sovellus.

Tarkastuksella vangit arvostelivat sitä, että lupa internetin käyttöön oli vaikea saada. Internet-luvan kerrottiin olevan mahdollinen yhden kerran vuodessa. Kielteisiä päätöksiä kerrotaan perustellun vankilan korkealla turvallisuustasolla. Tarkastuksella esitettiin muun muassa väite, että vangille ei olisi annettu mahdollisuutta hoitaa pankkiasioita internetissä vaan hän joutui hoitamaan ne postitse maksukuoreissa. Tarkastuksella jäi epäselväksi, oliko vangeilla mahdollisuutta saada lupaa esimerkiksi pankkiasioden hoitamiseen internetin kautta. Tiedossa ei ole, että missään muussa vankilassa vangeille ei annettaisi lupaa pankkiasioden hoitamiseen verkossa.

Tarkastuksella jäi tarkemmin selvittämättä, mikä oli vankien tosiasiallinen mahdollisuus internetin käyttämiseen. Tarkastuksella saadun tiedon perusteella vaikutti siltä, että myös internetin käyttöön tarkoitettujen SA-koneiden määrä olisi vankilassa pienempi kuin muissa vankiloissa.

Edellä todetun takia vankilaa pyydetään toimittamaan tarkempi selvitys siitä, mikä on vankien tosiasiallinen mahdollisuus internetin käyttämiseen.

2.16 Tapaamiset

Tarkastuksella käytiin tutustumassa tapaamistiloihin. Tarkastuksella kiinnitettiin myönteistä huomiota siihen, että valvotuissa tapaamistiloissa oli nyt ilmoitus niiden kameravalvonnasta. Edellisellä tarkastuksella oli kiinnitetty huomiota ilmoituksen puuttumiseen varsinaisista tapaamistiloista, vaikka sellainen olikin aulatilassa.

Valvotut tapaamiset

Vankeuslain 13 luvun 1 §:n mukaan vangilla on oikeus tavata vieraita tapaamista varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista siten kuin tässä luvussa säädetään. Vankeuslain 13 luvun 1 §:n mukaan tapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tapaamista varten varattuina aikoina, jos sen on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

Vankilan järjestyssäännön (3.3.2025) mukaan tapaamisia järjestetään lauantaisin ja vangilla on mahdollisuus tavata läheisiään kerran kahdessa viikossa lauantaina. Tapaamiset järjestetään klo 9.00 ja 13.45 välisenä aikana ja tapaamisaika määräytyy vangin asuinostojen sijoituksen mukaan päiväjärjestyksen mukaisena aikana. Harkinnanvaraisesti tapaaminen voidaan myöntää muulloinkin. Tapaajan on ilmoitauduttava ja oltava paikalla vankilan pääportilla viimeistään kymmenen minuuttia ennen tapaamisen alkua ja tapaaminen voidaan evätä tapaajan myöhästyessä.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan valvotut tapaamiset toteutetaan vuoroviikoin 103 rakennuksen osastoilla ja 104 rakennuksen osastoilla ja valvotut tapaamiset saadaan poikkeuksetta kaikki toteutettua.

Apulaisoikeusasiamies otti maaliskuussa 2025 omasta aloitteestaan tutkittavaksi Rikosseuraamuslaitoksen päätöksen lopettaa valvottujen tapaamisten järjestäminen sunnuntaisin sekä sen, että tuo päätös käytännössä johti ainakin joissakin suurimmissa suljetuissa vankiloissa siihen, että viikonloppuisin järjestettävän valvotun tapaamisen saattoi saada vain joka toinen lauantai (EOAK/1737/2025), kuten nyt Turun vankilassa on tapahtunut. Tämän takia asiaa ei nyt tarkastuksen yhteydessä ryhdytä enemmälti tutkimaan.

Edellisessä tarkastuspöytäkirjassa 2019 kiinnitettiin huomiota vankilan velvollisuuteen tukea vangin sosiaalisia suhteita ja siihen, miten vaikeaa julkista liikennettä käyttäen, joskus jopa mahdotonta, on kaukaa tulevilla tapaajilla saapua ensimmäiseen klo 9.00 alkavaan tapaamiseen. Tarkastuspöytäkirjassa kehoitettiin vankilaa selvittämään mahdollisuuksia aloittaa tapaamiset myöhemmin kuin klo 9.00 tai järjestää niihin muutoinkin joustoa ja valinnanvaraa sekä pidentää niiden kestoa 40 minuutista. CPT on suosittanut, että viikoittaisen tapaamisen pituus olisi vähintään 60 minuuttia. Apulaisoikeusasiamies korosti vielä, että vangilla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus tapaamisiin vankilan tapaamisjärjestelyjen sitä estämättä ja että tapaamisajoista tulee siten tarvittaessa joustaa ja vankien on oltava myös siitä tietoisia.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen mukaan tapaamisten alkamisaikaa ei ollut myöhennetty, mutta tapaamisten kestoa oli pidennetty 45 minuuttiin.

Tarkastuksella jäi epäselväksi, millaisia tosiasiallisia mahdollisuuksia vangeilla on saada valvottu tapaaminen myös muuna ajankohtana ja miten vangin tulee tällöin käytännössä toimia ja miten säännöstä on vankilassa muutenkin käytännössä sovellettu. Tältä osin vankilaa pyydetään toimittamaan tarkempi selvitys asiasta ja tietoa siitä, miten valvomattomia tapaamisia järjestetty muina ajankohtina.

Lapsen tapaaminen

Vankeuslain 13 luvun 5 §:n mukaan suljetussa vankilassa vangille voidaan myöntää lupa alle 15-vuotiaan lapsen tapaamiseen siihen soveltuvassa tilassa, jos tapaaminen on tarpeen vangin ja lapsen yhteyksien ylläpitämiseksi eikä tapaaminen ole lapsen edun vastaista.

Järjestysäännön mukaan lapsen tapaamisia järjestetään lauantaisin ja sunnuntaisin klo 9.00 ja 13.45 välisinä aikoina ja tapaamisaika määräytyy vangin asuinostosisijoituksen mukaan päiväjärjestyksen mukaisena aikana. Harkinnanvaraisesti tapaaminen voidaan myöntää muulloinkin.

Lapsen tapaamisia koskeva säännös eroaa siten valvottuja tapaamisia koskevasta siinä, että tapaamisia voidaan myöntää joka viikko ja viikonlopun molempia päivinä. Osastojen päiväjärjestyksessä ei ole valvottuja tapaamisaikoja määrättyinä muuten kuin joka toiselle lauantaille, joten järjestysäännön määräys on tältä osin epäselvä ja tulkinnanvarainen. Järjestysäännön määräyksellä tarkoitetaan ilmeisesti sitä, että sunnuntaisin ja niinä lauantaina, kun vangin osastolla ei ole valvottua tapaamista, lapsen tapaaminen myönnetään lähtökohtaisesti siihen kellonaikaan, kun osaston säännönmukainen valvottu tapaamisaika on. Epäselväksi jäi, miten toimitaan sunnuntaisin ja niinä lauantaina, jolloin vangin osastolla ei ole valvottua tapaamista.

Lapsen tapaamista koskevan säännöksen tarkoituksena on ollut mahdollistaa se, että kaikkien alle 15-vuotiaiden lapsien valvotut vierailut voisivat tapahtua tavallisten tapaamistilojen sijasta lapsiystävällisissä olosuhteissa. Edellisellä tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että vankilassa oli vain yksi lapsen tapaamistila, ja katsottiin, että vankilassa tulisi olla enemmän lapsen tapaamiseen soveltuvia tiloja. Tarkastuksella huomioitiin, että vankilassa oli edelleen lapsen tapaamiseen vain yksi tila, johon mahtuu vain yksi perhe kerrallaan. Vankilan johdon kertoman mukaan yksi tila on riittänyt hyvin ja lähes kaikki tapaamiset saadaan aina toteutettua.

Tarkastuksella käydyissä keskusteluissa ilmeni, että uudisrakennukseen ei olla ilmeisesti suunniteltu tehtävän tapaamistiloja ja kyseisen yhden lapsen tapaamisen tilan tulisi riittää myös siihen sijoitettujen vankien ja heidän lastensa tarpeisiin. Apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna, että uudisrakennuksen suunnittelun yhteydessä varmistetaan, että vankilassa on riittävästi tapaamistiloja myös vankimäärän merkittävän lisääntymisen jälkeen. Apulaisoikeusasiamies piti edellä todettu huomioiden edelleen perusteltuna, että lapsen tapaamiseen soveltuvia tiloja lisättäisiin.

Apulaisoikeusasiamies totesi myös, että lapsen tapaamiseen käytetty tila ei ikkunattomana ja ahtaana ole rakenteeltaan siten lapsiystävällinen, kodinomainen ja viihtyisä, kuin lapsen tapaamistilalta voi odottaa, vaikka sisutuksella tällaiseen on pyrittykin. Lisättäessä lapsen tapaamista koskeva säännös vankeuslakiin tiloista todettiin muun muassa seuraavaa.

Lapsen tapaamista varten varattavista tiloista säädettäisiin 2 §:ssä Tällaiset tilat olisivat rauhallisia ja ne pyritäisiin varustelemaan viihtyisiksi ja kodinomaisiksi. Osassa vankiloista tällaisia tiloja on jo käytössä. Lapsen tapaamista varten soveltuvat tilat voivat suuruudeltaan ja järjestelyiltään vaihdella vankiloittain tapaamistarpeen mukaisesti. Tapaamisia voidaan järjestää tilassa, jossa samalla kertaa järjestetään useampia tapaamisia tai tapaaminen voidaan järjestää erillisenä tapaamisena (HE 45/2014 vp, s. 50).

Kuvassa näkyvä sohva on vangille ja nojatuolit 15-vuotta täyttäneille tapaaajille, joiden tulee pysytellä lattiaan teipatun merkkiviivan sisäpuolella. Alle 15-vuotiaat lapset saavan liikkua tilassa vapaasti.

Tapaamisen valvojalle on paikka kuvassa olevan pöydän takana.

Vankeuslain 13 luvun 2 §:n 1 momentissa edellytetään, että suljetuissa vankiloissa on oltava soveltuvat tilat 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia varten. Apulaisoikeusasiamies totesi, että uudisrakennuksen suunnittelun yhteydessä tulisi huomioida tilojen riittävän määrän lisäksi myös se, että tapaamistilat vastaavat rakenteeltaan ja muutoinkin ominaisuuksiltaan laissa edellytettyä.

Valvomatonta tapaaminen

Järjestyssäännön mukaan vankilassa on kaksi valvomatonta perhetapaamistilaa. Valvomattomia tapaamisia järjestetään joka päivä ja ne alkavat aikaisintaan klo 9.30 ja päättyvät viimeistään kello 14.30.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan viiden tunnin pituinen valvomatonta tapaaminen voidaan järjestää kerran kuussa. Jos kyseessä on vanki, jonka läheiset tulevat Suomen rajojen ulkopuolelta, voidaan tapaaminen järjestää kahtena peräkkäisenä päivänä. Valvomattomien tapaamisten osalta ei tällä hetkellä havaittu huomautettavaa.

Tarkastuksella käydyissä keskusteluissa ilmeni, että rakenteilla olevaan uudisrakennukseen ei olla ilmeisesti suunniteltu tehtävän valvomattomia tapaamistiloja. Apulaisoikeusasiamies totesi pitävänsä lisätilojen puuttumista lisärakennuksesta ja tilojen valvomattomien tapaamistilojen määrän jäämistä ennalleen laitoksen vankipaikkamäärän kasvaessa huomattavasti vankien tapaamismahdollisuuksien suhteen huolestuttavana.

Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä (Vipu-tapaamiset)

Vankeuslain 13 luvun 13 §:n mukaan vangille voidaan antaa lupa olla yhteydessä lähiomaisiinsa tai muihin läheisiinsä käyttäen videoyhteyttä tai muuta soveltuvaa teknistä yhteydenpitotapaa, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä yhteydenpito voidaan järjestää myös muun vangille tärkeän henkilön kanssa.

Järjestyssäännön mukaan videoyhteyden kesto on 30 minuuttia ja yhdelle osastolle on mahdollista järjestää maksimissaan kuusi tapaamista osastoa kohden. Hakemus tulee jättää sen viikon keskiviikkona kello 8.00 mennessä, jolloin toivoo tapaamista videoyhteyden välityksellä. Tapaamiset järjestetään lauantaisin ja sunnuntaisin osaston mukaan. Järjestyssäännön mukaan pidempi, enintään yhden tunnin mittainen lupa kerran viikossa voidaan myöntää vangille, jota läheiset eivät lainkaan pääse tapaamaan vankilaan esimerkiksi ulkomailla asumisen tai vastaavan syyn vuoksi.

Tarkastuksella vangit arvostelivat huonoja mahdollisuuksia saada videoyhteyden välityksellä pidettäviä tapaamisia. Vangeilla ei ole mahdollisuutta tapaamisiin viikoittain, ja yksi vanki kertoi tapaamisvälin olevan kolme viikkoa, koska niiden luvat olivat jo täynnä.

Vankilan mukaan videoyhteyden välityksellä tapahtuvia tapaamisia ei aina saada kaikkia toteutettua ajan ja tilojen vuoksi ja tapaamiset siirtyvät tällöin seuraavaan kertaan.

Videoyhteyden välityksellä pidettävät tapaamiset otettiin koronaepidemian yhteydessä erittäin laajasti käyttöön monissa vankiloissa ja niiden käyttöä on jatkettu sen jälkeen. Tapaamistapa on monesti toivottu ja hyvä sekä vangin että tapaajan kanssa. Tapaamistapa lienee hyvä myös vankilan järjestyksen ja turvallisuuden kannalta siinä, että sen yhteydessä vankilaan ei voi kulkeutua kiellettyjä aineita tai esineitä. Tarkastuksella tarkastajille jäi käsitys, että Turun vankila eroaa asiassa huomattavasti esimerkiksi Helsingin vankilasta, jossa vangeilla on paljon paremmat mahdollisuudet videoyhteydellä tapahtuvan tapaamisen saamiseen.

Järjestyssäännön mukaan tapaamiset järjestetään lauantaisin ja sunnuntaisin osaston mukaan. Asiassa on epäselvää, miten ja kuka päättää siitä, milloin niitä osastolla järjestetään. Osassa osastojen päiväjärjestyksissä oli merkintä Vipu-tapaamisen ajankohdasta, kuten osaston 103–3 A, B ja C siipien päiväjärjestyksessä. Niiden mukaan Vipu-tapaamiset ovat sunnuntaisin klo 9.00–12.50. Asiassa jäi epäselväksi, miten muilla osastoilla päätetään tapaamisten ajankohdista.

Vankilan järjestyssäännön määräys on myös muotoiltu epäselvästi. Apulaisoikeusasiamiestä ihmetyttää, miksi järjestyssäännössä on nähty tarvetta määrätä enimmäismäärä järjestettäville tapaamisille ja millä perusteella enimmäismääräksi on asetettu kuusi tapaamista osastoa kohden. Järjestyssäännössä ei ole myöskään selvästi määrätty, millä ajalla kyseiset, enintään kuusi tapaamista voidaan järjestää; tarkoitetaanko sillä viikkoa, yhtä päivää vai jotain muuta ajanjaksoa.

Järjestyssäännössä voidaan antaa vankeuslakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä tapaamisten järjestämisestä. Vankeuslain 13 luvun 19 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitos voi määräyksellä antaa tarkemmat säännökset tapaamisten järjestämisestä, mutta tällä hetkellä sellaista ei ole annettu. Edellä todetun perusteella on kyseenalaista, voidaanko järjestyssäännön määräyksellä antaa kyseisen kaltainen määräys, jolla näin voimakkaasti vaikutetaan vankien tapaamisten myöntämiseen ja rajoitetaan vankien mahdollisuutta pitää yhteyttä omaisiinsa ja muihin läheisiinsä.

Järjestyssäännössä on epäselvää myös osaston käsite, eli mitä siinä tarkoitetaan osastolla. Onko 103–3 A, B ja C siipi yksi osasto vai onko jokainen siipi oma osastonsa, koska niillä jokaisella on oma päiväjärjestyksensä? Kyseisissä siivissä asuu yhteensä 50 vankia, joten näin suurta vankimäärää kohden enintään kuusi tapaamista viikossa vaikuttaa hyvin vähäiseltä.

Apulaisoikeusasiamies katsoi, että järjestyssääntöä on tarvetta selventää ja arvioida tarvetta sen muuttamiselle edellä mainituilta osin.

Vaikuttaa siltä, että vankilassa ei pyritä edistämään tapaamisten järjestämistä videoyhteyden välityksellä ja suhtautuminen niiden järjestämiseen ei ole erityisen myönteistä. Vankilaa pyydetään toimittamaan selvitys siitä, millainen tosiasiallinen mahdollisuus vangeilla on yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä ja miten asiassa käytännössä toimitaan vankilassa eri osastoilla. Selvitystä pyydetään myös vankilan käytössä olevien SA-koneiden määrästä ja niiden riittävydestä tapaamisten järjestämiseen.

2.17 Kaksikielinen osasto

Kielilain 40 §:ssä säädetään vankeinhoidon kielestä. Sen mukaan sen estämättä, mitä kielilain 6 §:ssä yksi- ja kaksikielisistä viranomaisista säädetään, ovat 40 §:n 1 momentin mukaan vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaavat yksiköt yksikielisesti suomenkielisiä. Pykälän toisen momentin mukaan oikeusministeriön asetuksella voidaan 1 momentissa tarkoitettuihin yksikköihin perustaa yksi tai useampi ruotsinkielinen tai kaksikielinen osasto.

Oikeusministeriön asetuksessa rikosseuraamuskeskuksen yksiköistä ja vankiloiden kaksikielisistä osastoista säädetään, missä vankiloissa on kaksikielisiä osastoja. Asetuksen mukaan kaksikielinen osasto on muun muassa Turun vankilassa.

Vankilan uudessa järjestyssäännössä (3.3.2025) ei ole enää määritelty yhtä tiettyä osastoa kaksikieliseksi osastoksi kuin aiemmin. Järjestyssäännön mukaan ruotsinkielinen osasto toimii nyt tarvittaessa kunkin osaston yhteydessä. Syynä muutokseen oli se, että ruotsinkielisiä vankeja on vähän, he voivat olla eri sukupuolta tai heitä ei muusta syystä voi aina sijoittaa samalla osastolle.

Kysymys vankiloiden kaksikielisistä osastoista on ollut esillä oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä. Ratkaisussaan Dnro 3656/4/11 oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on katsonut, että kielilain 40 §:n 2 momenttia tulee tulkita seuraavasti: Sellaisten vankiloiden, joissa ei ole kaksikielisiä osastoja, kielelliset velvoitteet määräytyvät 1 momentin nojalla lähtökohtaisesti samoin perustein yksikielisesti suomenkielisellä alueella sijaitsevien valtion viranomaisten kanssa. Jos taas vankilaan on oikeusministeriön asetuksella perustettu kaksikielinen osasto, koko tällaiseen vankilaan on oikeusasiamiehen mukaan lähtökohtaisesti perusteltua soveltuvin osin soveltaa, mitä kielilaissa säädetään kaksikielisistä viranomaisista. Jos vanki on jouduttu muista kuin kielellisistä syistä sijoittamaan muulle kuin kaksikieliselle osastolle, hänellä tulee olla samat oikeudet kuin jos hänet olisi sijoitettu kaksikieliselle osastolle.

Apulaisoikeusasiamies on ottanut omasta aloitteestaan (EOAK/7015/2025) tutkittavaksi vankiloiden kaksikielisten osastojen järjestämisen ja niiden toiminnan kielellisten oikeuksien näkökulmasta. Aloitteessa selvitetään laajemmin, miten kielilaissa säädetty vankiloiden kaksikielinen osasto on käytännössä toteutettu ja miten se toimii kaikissa niissä vankiloissa, joissa asetuksen mukaan tulee olla kaksikielinen osasto. Tämän takia tarkastuksella ei tarkemmin selvitetty Turun vankilan toimintaa ja toimintatapaa asiassa.

2.18 Ulkomaalaisvankien tilanne

Tarkastuksella haastateltiin tulkkien välityksellä viittä ulkomaalaista vankia. Lisäksi keskusteltiin osastoilla joidenkin ulkomaalaisten vankien kanssa englanniksi tai ruotsiksi. Haastatellut ulkomaalaiset vangit kertoivat samoista ongelmista ja puutteista kuin muutkin vangit. Sen lisäksi oli asioita, jotka johtuivat siitä, että he eivät pystyneet kommunikoimaan vankilan henkilökunnan kanssa.

Haastatteluissa vangit kertoivat, että heitä pääsääntöisesti kohdeltiin vankilassa asiallisesti. Vartijoiden kanssa oli kuitenkin selvä kielimuuri, mikä esti keskinäisen kommunikoinnin ja vaikeutti asioiden ymmärtämistä. Vaikutti myös siltä, että jos vanki ei hallitse suomea, ruotsia tai englantia, hän ei saa valvontahenkilökunnalta informaatiota juuri mistään. Yksi haastateltu totesi, että häntä on ”viety kuin koiraa, otettu kiinni ja laitettu eteenpäin” eikä hänelle ole ennen tai jälkeen kerrottu, mitä tapahtuu. Tarkastajille jäi vaikutelma, että osastoilla luotetaan siihen, että vanki vähitellen oppii ”talon tavoille” ja että muut vangit omalla esimerkillään opastavat, vaikka ei olisikaan yhteistä kieltä. Vankilassa oli saatavilla venäjänkielinen tulo-opas, jota venäjää puhuva vanki ei ollut nähnyt.

Vangit kertoivat olleensa tietämättömiä siitä, että vastaanotosta sai pyytää omia vaatteita tai että vangilla on mahdollisuus soittaa tai anoa videopuhelua. Yksi vanki kertoi, että hän ei ollut voinut ilmoittaa perheelleen vankilaan joutumisestaan lähes kolmeen viikkoon, koska hänellä ei ollut varaa soittaa ja vangille ei ollut kerrottu, että hänen sukulaisensa oli laittanut hänen vankitililleen rahaa. Toisella kesti yli kuukauden, ennen kuin hän vankilan sosiaalityöntekijän avulla sai soitettua läheiselleen ja ilmoitettua olinpaikkansa. Myös vankilamyymälästä tilaaminen tuotti vaikeuksia, koska myytävien tuotteiden lista oli vain suomeksi. Vanki on voinut ostaa vahingossa tuotteen, jota ei ole halunnut, kun on ymmärtänyt väärin.

Myös asiointilomakkeen käyttö on muita kieliä osaamattomille vangeille haastavaa. He ovat joutuneet turvautumaan toisen vangin apuun lomakkeen täytössä tai sitten asia on voinut jäädä hoitamatta pitkäksi aikaa. Yksi haastateltu totesi, että hän ”joutuu tyytymään, että joku muu kirjoittaa”. Vankien mukaan vastaukset lomakkeisiin tulee suomen kielellä. Yksi haastateltu kertoi, että hän oli saanut suomenkielisen kirjallisen huomautuksen tupakoinnista sisätiloissa mutta ei tiennyt, mitä asiakirjassa luki. Hän ymmärsi kuitenkin asiayhteydestä, että se liittyi tupakointiin.

Kaikki haastatellut kertoivat, että heidän asioissaan oli käytetty vain yhden tai muutaman kerran tulkkausta. Joku kertoi, että tulkkausta ei ollut tilattu, vaikka hän oli sitä pyytänyt. Yksi haastateltu kertoi kiitollisena vankilan erityisohjaajasta, joka hallitsi useita kieliä, myös vangin äidinkieltä. Ohjaaja vieraili osastolla ja vangille oli mahdollistettu tavata häntä ja puhua äidinkieltään.

Kaikkien haastateltujen ei ollut mahdollista seurata äidinkielellään tv-ohjelmia. Kirjastoon pääsi hyvin harvoin ja sieltä ei välttämättä löytynyt kuin muutama kirja vangin äidinkielellä.

Etukäteen saadun tiedon mukaan vankilassa oli ainakin 23 eri kielialueelta vankeja, jotka puhuivat äidinkielenään muuta kuin suomen kieltä. Vaikka enemmistöllä näistä vangeista on jokin yhteinen kieli vankilan henkilökunnan kanssa, on vangeissa myös sellaisia, jotka eivät osaa muuta kieltä – kuten haastatteluissa ilmeni. Apulaisoikeusasiamies toteaa, että on haastavaa huolehtia siitä, että myös nämä vangit saavat yhdenvertaisesti muiden vankien kanssa asianmukaisen perehdytyksen vankilan oloista sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista.

Edellä olevasta huolimatta apulaisoikeusasiamies toteaa, että tarkastuksella saatujen tietojen perusteella vaikuttaisi siltä, että suomen, ruotsin tai englannin kieltä osaamattomien vankien perehdytyksessä on vakavia puutteita. Apulaisoikeusasiamies ei pidä asianmukaisena, että vankien perehdytys vankilan oloihin ja sääntöihin jää vankitoverien tehtäväksi. Hän ei myöskään pidä hyväksyttävänä, että vanki joutuu turvautumaan toisen vangin apuun asiointilomakkeen täyttämisessä tai siihen annetun vastauksen tulkitsemisessä.

Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan ulkomaalaisten vankien perehdytystä voidaan parantaa lisäämällä kieliversioita vangeille annettavasta kirjallisesta materiaalista (ks. kohta 2.13). Kieliversioilla ei ole kuitenkaan merkitystä, jos niitä ei käytetä. Tämän lisäksi apulaisoikeusasiamies kehottaa lisäämään tulkkauspalvelujen käyttöä. Asiointilomakkeiden käyttö voisi helpottaa, jos myös niistä olisi eri kieliversioita. Sama koskee vankilamyymälän tuotelistoja.

Haastatteluissa ilmeni, että vain äidinkieltään puhuva ulkomaalainen vanki voi kokea olonsa hyvin yksinäiseksi, jos osastolla ei ole samaa kieltä puhuvaa toista vankia ja tulkkauspalvelua käytetään vain hyvin harvoin. Vankia ei aina voida turvallisuus- tai muista perustelluista syistä asuttaa sellaiselle osastolle, jossa olisi samaan kieliryhmään kuuluva vanki. Tällöin korostuu vangin oikeus olla yhteydessä läheisiinsä sekä oikeus seurata omalla äidinkielellään televisio-ohjelmia. Myös kirjastopalvelujen saatavuus on tärkeää. Vangilla tulisi olla mahdollisuus lukea omalla äidinkielellään kirjallisuutta, vaikka se sitten edellyttäisi kaukolainausta. Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä, että Turun vankilassa on tiettyihin kieliryhmiin kuuluville vangeille mahdollistettu keskustelut kielitaitoisen ohjaajan kanssa.

2.19 Vieraskielisten televisiokanavien näkyvyys

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain mukaan vangille on varattava tilaisuus seurata televisio-ohjelmia, ja perustuslain takaamaan sananvapauteen kuuluu oikeus ottaa vastaan tietoa. Tämä oikeus kuuluu myös vieraskielisille vangeille.

Edellisellä tarkastuksella 2019 vankilan johto kertoi, että vankilassa näkyy 20–30 televisiokanavaa, joiden joukossa on myös vieraskielisiä kanavia. Kanavavalikoima ei sisältänyt esimerkiksi arabiankielisiä tv-lähetyksiä, vaan katseltavissa olivat vain ne kanavat, jotka kaapeliverkossa lähetetään veloitusetta. Kyseisellä tarkastuksella katsottiin, että kanavavalikoima ei ilmeisesti parhaalla mahdollisella tavalla palvele suurimpia ulkomaalaisryhmiä.

Tarkastuksella vangeista oli nyt ulkomaalaisia yli 30 %, kun edellisellä tarkastuksella luku oli alle 15 %. Tällä kertaa vankilalta saadun tiedon mukaan televisiokanavien näkyvyyden osalta tilanne oli nyt korjaantunut ja vangeilla on laajat mahdollisuudet katsoa ilmaisia ulkomaalaisia televisiokanavia. Vankien näkyvillä oli 59 ilmaista ulkomaalaista televisiokanavaa ja kanavien joukossa oli myös esimerkiksi arabiankielisiä kanavia.

2.20 Kirjastoon pääseminen

Vankeuslain 11 luvun 4 §:n säädetään kirjastoon pääsemisestä seuraavaa.

Vankilassa on oltava kirjasto tai vangeille tulee järjestää mahdollisuus käyttää yleisiä kirjastopalveluja. Vankilan kirjaston on toimittava yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa ja sen toiminnan tulee vastata yleisten kirjastojen toimintaperiaatteita.

Vangeille on varattava riittävän usein pääsy vankilan kirjastoon ja heitä on ohjattava kirjaston käytössä. Edellä 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen ja omasta pyynnöstään erillään asuvien vankien kirjastopalveluista on huolehdittava muulla tavoin.

Vangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee kirjastossa käyntiä taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus päästä vankilan kirjastoon. (10.4.2015/393)

Edellä viitatus vankeuslain 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdalla tarkoitetaan sellaisia vankeja, jotka ovat sijoitettuna varmuusosastolle, suorittavat yksinäisyysrangaistusta tai ovat turvaamistoimenpiteen kohteena, eli tarkkailussa, eristämistarkkailussa tai 18 luvun 5 §:n mukaisesti erillään pidettävänä.

Tutkintavankien osalta säännökset ovat vastaavat.

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen erillään asuvien vankien kirjastopalveluiden järjestämisestä (5/004/2021). Sen mukaan erillään asuvilla vangeilla on oltava mahdollisuus käyttää kirjastopalveluita yhtä usein kuin muillakin vangeilla eli lähtökohtaisesti kerran viikossa. Erillään asuvilla vangeilla tarkoitetaan tilanteita, joissa vanki on omasta pyynnöstään erillään asuva, sijoitettu varmuusosastolle, suorittaa yksinäisyysrangaistusta, on erillään pidettävänä järjestysrikkomuksen selvittämistä varten tai on vankeuslain 18 luvun tai tutkintavankeuslain 13 luvun turvaamistoimenpiteiden kohteena. Turvaamistoimenpiteillä tarkoitetaan tässä tarkkailua, eristämistarkkailua ja erillään pitämistä sekä tutkintavangeilla yhteydenpidon rajoittamista.

Edellä todetun perusteella vangille tulee varata mahdollisuus päästä käymään vankilan kirjastossa riittävän usein, ellei kyse ole edellä 3 §:n 2 momentin mukaisesta vangista. Lähtökohtana on pidettävä sitä, että vangille tulee varata mahdollisuus käydä kirjastossa kerran viikossa, ja näin vankiloissa on myös yleensä toimittu.

Edellisellä tarkastuksella 2019 oli kiinnitetty huomiota siihen, että vankien mahdollisuudet päästä kirjastoon olivat varsin huonot ja ne erosivat suuresti sen perusteella, mille osastolle vanki oli sijoitettu. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että vankilan kirjastossa käyntijärjestelyt eivät vastanneet lakia, Rikosseuraamuslaitoksen määräystä eivätkä laillisuusvalvontakäytäntöä. Tarkastuspöytäkirjassa todettu saatettiin vankilan ja rikosseuraamusalueen tietoon.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön Turun vankilaan vuonna 2022 tekemän tarkastuksen (dnro 2/043/2022) ja vuonna 2024 tekemän jälkitarkastuksen (RISE/3278/2024) tarkastuspöytäkirjoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että vankien viikoittainen kirjastossa asiointi ei toteudu. Vankilan antaman selvityksen mukaan kyse on pitkäaikaisesta ja vaikeasti ratkaistavasta haasteesta, johon vaikuttavat osastojen suuri määrä (27), kirjaston sijainti kaukana sellirakennuksista sekä logistiset ja henkilöstöresurssit.

Tarkastuksella kiinnitettiin nyt huomiota siihen, että vangit eivät päässeet edelleenkään kirjastoon viikoittain ja että pääsy kirjastoon vaihteli erittäin merkittävästi osastoittain. Osalta osastoja vangit pääsivät kirjastoon joka toinen viikko, mutta tietyillä osastoilla vain neljän tai viiden viikon välein, mitä on pidettävä täysin kohtuuttoman pitkänä aikana. Esimerkiksi tehostetun valvonnan osastolta vangit pääsivät kirjastoon viiden viikon välein. Pisimmillään kirjastoon pääsyä oli vankien mukaan joutunut odottamaan osastolla 103–4 A, jossa kirjastoon oli päässyt kuusi viikkoa aiemmin. Tilanne asiassa ei ole siten ilmeisesti ainakaan parantunut asiassa edellisen tarkastuksen jälkeen ja on kestänyt.

Vaikka vankien viikoittainen käynti kirjastossa ei toteudu, heillä on kuitenkin mahdollista tilata kirjoja ja asioida kirjastossa myös asioimislomakkeilla. Vankilan mukaan joka arkipäivä vartijat toimittavat suuren määrän kirjaston kirjoja osastoille vangeille ja sieltä takaisin kirjastoon. Esimiesten kokemuksen mukaan on melko yleistä, että monet vangit eivät halua edes mennä kirjastoon, koska osastoilla olivat kirjaston tilauslistat ja vartijat toimittivat tilatut kirjat, dvd:t yms. osastolle asioimislomakkeen perusteella.

Vankilan kirjasto on poikkeuksellisen hyvä ja laadukas ja on valitettavaa, että se on näin harvoin vankien käytettävissä. Muissa suurissa ja osastoiduissa vankiloissa vankien kirjastokäynnit pystytään järjestämään säännösten edellyttämällä tavalla, vaikka se epäilemättä voi olla ajoittain varsin vaikeaa. Tilannetta voi Turun vankilassa osaltaan vaikeuttaa se, että kirjastossa on vain yksi kirjastonhoitaja.

Tarkastuksella vankilan johto toi esille, että rakennettavaan uuteen sellirakennukseen tulee mahdollisesti toinen kirjasto, mikä mahdollistaisi aikaisempaa paremman viikoittaisen käynnin kirjastoon myös nykyisten sellirakennusten osastoilta. Toinen kirjasto varmaankin parantaisi tilannetta merkittävästi. Toisaalta, jos uuteen sellirakennukseen ei tule toista kirjastoa, tällöin vankien kirjastoon pääsy huononee merkittävästi vielä nykyisestään.

Edellisen tarkastuksen aikana voimassa olleessa järjestyssäännössä oli todettu, että vangeille on järjestetty mahdollisuus vankilan kirjaston käyttöön viikoittain osaston päiväjärjestyksessä mainittuina aikoina. Tällä hetkellä voimassa olevasta järjestyssäännöstä kyseinen määräys kirjastoon pääsystä on kokonaan poistettu. Järjestyssäännön muuttamisella ei voida katsoa olevan merkitystä siinä, kuinka usein vankien tulisi voida päästä käymään kirjastossa.

Oikeusasiamiehen tehtävänä on sen valvominen, että viranomaiset tehtävänsä hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeusasiamiehen tehtävänä ei ole neuvoa ja ohjeistaa vankilaa siitä, miten sen tulisi käytännössä toimia ja järjestää vankien toiminnot, jotta vangit pääsivät käymään kirjastossa säännösten edellyttämällä tavalla.

Apulaisoikeusasiamies saattaa edellä todetun vankilan tietoon ja kehottaa ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin asian kuntoon saattamiseksi.

2.21 Vankivaatteisiin liittyviä asioita

Tarkastuksella ei tullut tietoon, että vankivaatteita ei olisi riittävästi vankien saatavilla, kuten tilanne on ollut joissain toisissa vankiloissa. Vaatteiden vaihto on kahden viikon välein, ja vangit saavat haltuun kahdeksan alushousua ja t-paitaa. Myös Turun vankilassa on siirrytty toimintatapaan, jossa vanki voi halutessaan itse pestä vankivaatteita.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella vaikutti siltä, että vangit käyttäisivät vankivaatteita enemmän kuin yleensä vankiloissa. Tarkastuksella vangit kertoivatkin vaikeuksista omien vaatteiden haltuun saamisessa.

Vankien kanssa käydyissä keskusteluissa nousi esiin, että vankilassa olisi tehty yleinen linjaus siitä, ettei kukaan saa omia takkeja haltuun.

Rikosseuraamuslaitoksen jalkinevalikoimasta vankien käytössä oli lähinnä sandaaleita ja jonkin verran puolivartisia talvisaappaita. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankilaan ei ollut tilattu olleenkaan nauhallisia nahkakenkiä, koska vangit eivät ole halunneet niitä käyttää. Sandaalia oli vain yksi nahkainen malli, joten vangit joutuvat ostamaan laitosmyymälästä omalla rahalla suihkusandaalit.

Tarkastuksella vangeilta saadun tiedon mukaan vankilan sandaalien huono puoli on se, että ne hälyttävät metallinpaljastimessa. Tämän takia vangen pitää ottaa ne pois jaloistaan ja kävellä sukkasillaan metallinpaljastimen läpi. Koska vangit eivät saa vankiloissa haltuunsa sellaisia omia sandaaleita tai muutakaan vaatetusta, joka mahdollisesti hälyttäisi metallinilmaisimessa, peruste epäämiseksi vaikuttaa ristiriitaiselta.

Vankilan verhoomossa ja ompelimossa valmistetaan miesten vankivaatteita. Tarkastusajankohtana siellä tehtiin vankien lyhyitä alushousuja ja t-paitoja sekä pyyhkeitä. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan naisten vankivaatteita valmistetaan Hämeenlinnan vankilassa.

Useat tehostetun valvonnan osastolle sijoitetut vangit toivat tarkastuksella käydyissä keskusteluissa esille, että käytössä olevat vankivaatteet ovat väärän kokoisia ja huonokuntoisia tai jopa rikkiäisiä. Erityisesti vaatteiden materiaalit ja tekniset ominaisuudet koettiin puutteellisiksi. Urheilemiseen soveltuvia vaatteita ja asusteita ei ole saatavilla ja talvitakit eivät ole riittävän lämpimiä. Tarkastajien tekemät havainnot tukivat pääsääntöisesti vankien esittämää näkemystä.

Apulaisoikeusasiamies totesi kannanottonaan, että vankien asianmukainen kohtelu ja toisaalta myös ulkoiluoikeuden tosiasiallinen toteutuminen edellyttävät, että ulkoilu voi tapahtua säänmukaisesti pukeutuneena. Vankilan antaman vaatetuksen tulee muutoinkin olla soveltuva, sopivan kokoinen ja vankien tarpeita vastaava. Asianmukaisessa vaatetuksessa tulee huomioida myös käyttötarkoitus, kuten esimerkiksi liikunnan harrastaminen.

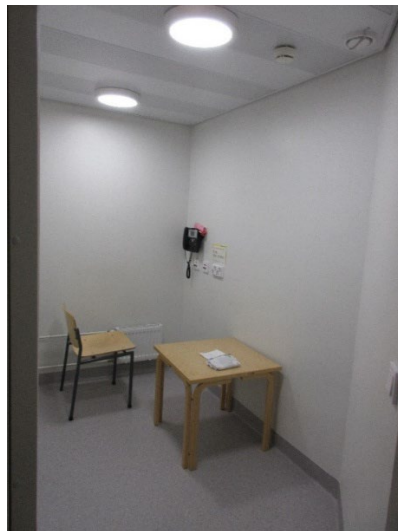
Vankeuslain 7 luvun 2 §:n mukaisesti vangille, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus vankilassa käytettäväksi. Säännös on yksiselitteinen ja velvoittaa Rikosseuraamuslaitosta tarjoamaan vangille soveltuvan vaatetuksen. Apulaisoikeusasiamies on saattanut laitosvaatetuksen uudistamistarpeen Rikosseuraamuslaitoksen tietoon jo aiemmin Sukevan vankilan tarkastuspöytäkirjan EOAK/318/2025 yhteydessä.

2.22 Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä ja mahdollisuus puhelimen käyttöön

Yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:n mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin suoja on loukkaamaton. Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että puhelun luottamuksellisuuden suoja kuuluu myös vangille. Vankien käyttöön osoitettu puhelinkone tulee sijoittaa tai suojata niin, ettei normaaliääninen puhelinkeskustelu kuulu ulkopuolisille.

Oikeusasiamiehen edellisillä tarkastuksilla vuonna 2016 ja 2019 oli kiinnitetty huomiota siihen, että vankien käyttöön tarkoitetut puhelimet oli sijoitettu siten, että yksityisyydensuoja puhelinkeskusteluissa oli rajoittunut.

Tällä kertaa tarkastuksella kiinnitettiin myönteistä huomiota siihen, että vankilan elinkaariremontin yhteydessä asuinosaistoille tehdään erilliset tilat puhelimella soittamista varten. Eristysosaistoille oli hankittu puhelinkopit.

Kuvassa päihdekuntoutusosaston 103 – A2 puhelintila.

Kuvassa rakennuksen 103 eristysosaston puhelinkoppi.

Asuinosastojen puhelintilojen osalta vangit arvostelivat huonoa ilmanvaihtoa. Tämän takia vangit pitivät soittaessaan tilan ovea raollaan. Tarkastuksella ei selvitetty, johtuiko tilan puutteellinen ilmanvaihto elinkaariremontin keskeneräisyydestä vai mikä oli mahdollisesti syynä asiaan.

Matkasellikäytävällä vankien käytössä olevan puhelimen ympärillä ovat sermit, joiden ei ole laillisuusvalvonnassa katsottu olevan riittävä suoja puheluiden luottamuksellisuuden turvaamisen kannalta.

Vankilan järjestyssäännön 8 §:n mukaan osastojen puhelimet ovat käytettävissä osaston auki ollessa tai perustellusta syystä muina aikoina. Tarkastuksella kuultiin useiden vankien kertomana, että osaston sulkemisen jälkeen vangeilla ei ole käytännössä mahdollisuutta soittamiseen, ellei kyse ole asiamiehelle soittamisesta.

2.23 Ulkoiluolosuhteet

Oikeusasiamiehen kannantoissa on katsottu, että vankilan tulee edistää vankien mahdollisuutta ulkoilla sään sitä estämättä, ja yhdytty Euroopan neuvoston kidutuksenvastaisen komitean (CPT) suositukseen, että vangilla tulee olla mahdollisuus suojautua huonolta säältä. CPT on pitkään suosittanut, että vankien ulkoilualueilla tulee olla sadekatos.

Oikeusasiamiehen kannanotoissa on pidetty perusteltuna antaa vankien käyttöön asianmukaiset sadevarusteet ulkoilun ajaksi varsinkin, jos ulkoilualueella ei ole riittävän suurta sadekatosta. Rikosseuraamuslaitoksen vankien laitosvaatetusta koskevan määräyksen (1/004/2016) mukaan vankila hankkii tarvittavat sadevaatteet vankien yhteiskäyttöön ulkoilua varten.

Vankilan ulkoilutiloissa ei ole sellaisia katoksia, joiden alla vangit voisivat suojautua sateelta tai auringonpaisteelta. Suurella ulkoilupihalla oli katos kuntosalilaitteiden päällä, mutta samalla kertaa ulkoilevien vankien määrä huomioiden katoksen ei katsottu olevan kooltaan riittävä esimerkiksi sateensuojaksi kaikille. Edellisessä vuoden 2019 tarkastuspöytäkirjassa apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen totesi, että kaikkien vankien käyttöön tulee hankkia sadevarusteet, jos katoksia ei aiota rakentaa. Henkilökunnan tulee myös tietää, missä ne ovat, ja niiden tulee olla tarvittaessa nopeasti saatavilla käyttöön kesken ulkoilun. Myös vankien tulee tietää, että heillä on mahdollisuus saada sadevaatteet käyttöön.

Tarkastuksella selvitettiin tälläkin kertaa vankien mahdollisuuksia sadetakkien saamiseen. Sadetakkeja ei havaittu olevan vankien käytettävissä muualla kuin sellirakennusten 103 ja 104 kattoulkoiluissa. Sadetakkien määrä ei ollut niissäkään riittävä, mikäli kaikki vangit osallistuisivat ulkoiluun, mutta tarkastuksella kerrotun mukaan näin ei tapahtunut sadesäällä. Henkilökunnalta kysyttäessä sadevaatteita ei muilta osastoilta löytynyt.

Ulkoilupihojen kuntoiluvälineiden nahkaiset osat olivat monissa laitteissa erittäin huonossa kunnossa. Vantaan vankilan tarkastuksen yhteydessä kiinnitettiin huomiota siihen, että Vantaalla korjataan vankityönä kuntoiluvälineiden nahkaisia suojaosia. Edellä todettu saatetaan Turun vankilan tietoon.

Apulaisoikeusasiamies viittasi ulkoilupihojen osalta Turun vankilan aiemmissa tarkastuspöytäkirjoissa todettuun (mm. EOAK/2449/2019). Tarkastushavainnoissa on muun muassa kiinnitetty huomiota sekä poteromaisten että kattoulkoilupihojen olosuhteisiin, joissa muun muassa horisontaalinen näkymä ympäristöön puuttuu täysin.

Tehostetun valvonnan osastoilla vangit arvostelivat kattoulkoilun olosuhteita. Osastojen ulkoiluaika on klo 08:00 ja 10:00 välillä. Vangit pitivät tätä liian aikaisena erityisesti talvella, jolloin he joutuvat ulkoilemaan pimeään aikaan. Aiempien tarkastusten yhteydessä on kiinnitetty vankilan ja aluekeskuksen (nyk. Rikosseuraamuskeskus) huomiota katosten puuttumiseen, mikä rajoittaa vankien laissa säädettyä mahdollisuutta ulkoiluun esimerkiksi sateella tai kesäaikaan helteillä.

Tarkastushavaintojen perusteella kaikki vangit eivät huonojen olosuhteiden vuoksi halua ulkoilla ollenkaan, mitä on pidettävä vankien terveyden kannalta erittäin huolestuttavana. Tarkastuksella saatiin tieto, jonka mukaan tulevaan uudisrakennukseen 105 olisi tulossa myös kattoulkoilualue. Apulaisoikeusasiamies piti tärkeänä, että ulkoilupihan rakentamisessa otetaan huomioon laillisuusvalvojan kannanotot muun muassa katoksista ja horisontaalisesta näkymästä.

Tarkastuksella vangit kertoivat, ettei Turun vankilassa ole mahdollisuutta niin halutessaan päästä kesken ulkoilun sisälle tai käymään vessassa. WC-käynnin epäämistä pidettiin kärsimystä aiheuttavana ja alentavana vankeja kohtaan. Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen on Turun vankilan edellisen tarkastuksen pöytäkirjassa EOAK/2449/2019 ottanut kantaa wc-käynnin epäämiseen todeten menettelyn täyttävän halventavan kohtelun tunnusmerkit. Todettakoon, että aikanaan Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus korosti toimenpideilmoituksessaan, että jos vangilla on todellinen hätä, hänen tulee wc:hen päästä. Turun vankila oli palaverissa 13.5.2020 todennut, että välttämättömissä tilanteissa tämä on mahdollista.

2.24 Poistumisluvat

Vankeuslain 14 luvun 2 §:n mukaan rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää poistumislupa (RP-poistumislupa), jos: 1) luvan myöntäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista; 2) vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen mukaan luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä; ja 3) vanki sitoutuu 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan ja muuhun luvan ehtojen noudattamisen kannalta tarpeelliseen valvontaan.

Vankeuslain 14 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan poistumislupa tärkeästä syystä tai ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista varten voidaan hakemuksesta myöntää (TS-poistumislupa), jos 2 §:n 2 ja 3 kohdan edellytykset täyttyvät ja luvan myöntäminen on tärkeää vangin perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta syystä. Pykälän 2 momentin mukaan, jos vanki hakee poistumislupaa terveydenhuoltoon liittyvästä syystä, poistumisluvasta on pyydettävä lääkärin tai hänen poissa ollessaan terveydenhuoltohenkilökuntaan kuuluvan muun virkamiehen lausunto. Pykälän 3 momentin mukaan, jos luvan ehtojen noudattamista ei voida pitää riittävän todennäköisenä, vangille voidaan myöntää poistumislupa tarpeellisen valvonnan alaisena.

Vankeuslain 14 luvun 1 §:ssä on säädetty poistumisluvan tarkoituksiksi tukea vangin yhteyksien säilymistä ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä vähentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja. Vankeuslain esitöissä on todettu, että poistumisluvan tarkoituksena on helpottaa ja tukea vangin yhteydenpidon säilymistä omaisiin ja muihin läheisiin ja tukea vangin sijoittumista yhteiskuntaan vapautumisen jälkeen. Tällaisten suhteiden säilymisessä poistumisluvat ovat tärkeässä asemassa. Poistumisluvan tarkoituksena on myös vähentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja. Viimeksi mainittu tarkoitus korostuu etenkin pitkää rangaistusta suorittavilla vangeilla (HE 263/2004 vp, s. 183).

Poistumislupajärjestelmän tarkoitus ja tavoitteet ovat yhtenevät vankeuden täytäntöönpanon tavoitteiden kanssa. Lähtökohta onkin, että poistumisluvat kuuluvat kaikille vangeille. Myöntämiselle voi kuitenkin olla esteitä. Poistumisluvan myöntämistä vastaan puhuva seikka on vangilta puuttuva kyky poistumisluvan ehtojen noudattamiseen. Vangilla ei ole siten ehdotonta oikeutta poistumislupaan, vaan luvan myöntäminen on aina harkinnanvaraista. Harkinta tulee tehdä luvan puolesta ja mahdollisesti sitä vastaan olevia seikkoja punniten, niitä kokonaisuutena harkiten. Vaikka säännökset antavat vankilalle harkintavaltaa, se ei ole rajoittamaton.

Turun vankilan poistumislupakäytäntö on tunnetusti ollut aina erittäin tiukka ja poistumislupia on myönnetty vain vähän. Rikosseuraamuslaitoksen poistumislupatilastosta vuoden 2025 tammi-lokakuussa tehtiin seuraavat huomiot.

Turun vankilassa oli kyseisenä aikana myönnetty yhteensä vain 52 poistumislupaa, joista 35 oli saatettuja ja 17 saattamattomia poistumislupia. Tilastosta ei ilmene, kuin monta saattamattomista poistumisluvista oli myönnetty rangaistusajan pituuden perusteella ja kuinka monta tärkeän syyn perusteella.

Ottaen huomioon vankilan suuri vankimäärä on ilmeistä, että poistumislupajärjestelmä ei toimi ainakaan RP-poistumislupien kohdalla siten, kuin sen on tarkoitettu toimivan. Tilaston mukaan poistumisluvan ehtoja ei ollut rikottu yhdenkään poistumisluvan kohdalla.

Samana aikana Riihimäen vankilassa oli myönnetty 183 poistumislupaa, joista saatettuja oli 88 ja saattamattomia 95. Riihimäen vankilassa myönnetään siten saattamattomia poistumislupia lähes kolme kertaa enemmän kuin Sukevan vankilassa. Sukevan vankilassa oli kyseisenä ajankohtana myönnetty yhteensä 109 poistumislupaa, joista 77 oli saatettuja ja 32 saattamattomia poistumislupia, eli lähes kaksinkertainen määrä siihen nähden, mitä Turun vankilassa. Rikosseuraamuslaitoksen vankilukuilmoituksen mukaan kaikissa vankilossa on käytännössä saman verran vankeusvankeja, noin 180, joten sillä ei voida selittää eroavaisuutta poistumislupien määrässä.

Todettakoon vielä, että Helsingin vankilassa poistumislupia oli samaan aikaan myönnetty 502. Sukevan vankilan tilanne on tällä hetkellä lähimpänä Turun vankilan tilannetta, ja apulaisoikeusasiamies on pyytänyt selvitystä siitä, vastaako Sukevan vankilan poistumislupakäytäntö ja harkintavallan käyttö päätöksiä tehtäessä sitä, mitä lainsäädännössä on tavoiteltu poistumislupajärjestelmästä säädettäessä (EOAK/6630/2025).

Turun vankilan anottujen poistumislupien myöntöprosentti on sinällään korkea, lähes 50 %. Tämä johtunee todennäköisesti siitä, että vangit anovat vain vähän poistumislupia ilmeisesti sen takia, että he ovat tietoisia niiden myöntämisen epätodennäköisyydestä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että vankilan käytännön muuttaminen poistumislupien myöntämisessä ei näkyisi heti tilastoissa, vaan se vaatisi oman aikansa.

Vankilan tiukkaa poistumislupakäytäntöä on käsitelty vuosien aikana monissa eri yhteyksissä ilman käytännön vaikutuksia siihen. Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölösen päätöksessä (EOAK/475/2019) todettiin asiasta muun muassa seuraavaa.

Laillisuusvalvonnassa on jo vuosien ajan, myös nk. Kakolan aikaan, kiinnitetty keskushallintoyksikön, aluekeskuksen ja Turun vankilan huomiota poistumislupien vähäiseen määrään. En lähde käymään läpi aiempia ratkaisuja, joissa johtopäätöksen ovat olleet saman suuntaisia kuin nyt käsillä olevassa kanteluasiassa. Käsitykseni mukaan Turun vankilassa noudatettu käytäntö poistumislupien osalta on selkeässä ristiriidassa vankien yhdenvertaisen kohtelun ja rangaistusten täytäntöönpanolle asetettujen tavoitteiden kanssa. Vankilan käytäntö poistumislupaharkinnassa ei mielestäni edistä vankien sosiaalisia ja perhesuhteita. Koska Turun vankila, kuten myös muut vankilat Suomessa, on vapauttava laitos, laitoksen poistumislupaharkinnassa noudattama tiukka linja osaltaan estää poistumislupien hyödyntämistä rangaistusajan suunnitelmassa vapautumisen kynnyksellä.

Tiedossani ei ole syitä tai ylipäänsä perusteita Turun vankilan roolin eriytymiselle muista vastaavista laitoksista tässä asiassa. Oikeusasiamiehen toimesta vankilan noudattamaan toimintatapaan on kiinnitetty huomiota useaan otteeseen muun muassa kanteluratkaisuissa. Tiedossani ei ole, miksi laitoksen toiminnanohjauksesta vastaavien ja laitosta valvovien hallinnonalan viranomaisten pääsääntöisesti laillisuusvalvojan käsitysten mukaiset kannanotot eivät ole johtaneet muutoksiin vankilan toimintatavoissa ja käytännöissä poistumislupien suhteen.

Edelleen, kun verrataan Turun vankilan tilannetta toisiin laitoksiin, ei minulla ole tarkastustoiminnan ja kanteluiden tutkiminnan kautta saamani tietojen valossa ollut aihetta epäillä, että muissa Turun vankilaan luonteeltaan rinnastettavissa laitoksissa olisi ollut merkittäviä vankilan toiminnan tai turvallisuuden kannalta ylitsepääsemättömiä ongelmia poistumislupien suuremman määrän takia. Suljettu vankilakaan ei ole pullo, ja näkemykseni mukaan turvallisuuden tulee olla vankilassa prioriteetti mutta toimintaan sisäänrakennettuna siten, että täytäntöönpanolle asetetut tavoitteet ovat tosiasiallisesti toteutettavissa.

Vankiloissa on omia pitkäaikaisia käytäntöjä, joiden muuttaminen ei ole käytännössä helppoa, mistä Turun vankilan poistumislupakäytäntö on hyvä esimerkki. Poistumislupien myöntämiseen ei tunnu vaikuttavan myöskään ”vankiaineksen keveneminen”.

Vankilan poistumislupakäytännön muuttaminen on kuitenkin niin haluttaessa mahdollista. Riihimäen vankilan tarkastuksella maaliskuussa 2023 (EOAK/1186/2023) kiinnitettiin huomiota vankilan poistumislupakäytäntöön ja siihen, että RP-poistumislupien päätösharkinta vaikutti perusteettoman tiukalta sekä päätösten perustelut osittain puutteellisilta ja virheellisiltä. Ongelma oli vankilan johdon tiedossa ja sen korjaamiseen kerrottiin pyrittävän. Poistumislupatilaston mukaan Riihimäen vankilassa oli vuonna 2021 myönnetty ainoastaan 21 poistumislupaa, kun Turun vankilassa niitä oli myönnetty 88. Kuten edellä todetusta ilmenee, Riihimäen vankilassa myönnettyjen poistumislupien määrä on tämän jälkeen moninkertaistunut ollen tämän vuoden ensimmäisen 10 kuukauden aikana 183.

Vankeuslaki antaa päätöksentekijälle paljon harkintavaltaa arvioidessaan poistumisluvan noudattamisen todennäköisyyttä sekä siinä huomioon otettavia asioita. Tämän takia yksittäisiä päätöksiä arvioitaessa on vaikeaa arvioida tai puuttua vankilan yleisempään toimintatapaan poistumislupien myöntämisessä.

Poistumislupien myöntämiseen sisältyy aina riski siitä, että vanki ei noudata lupaehtoja ja vankilaan kuljetaan sen kautta kiellettyjä aineita. Poistumislupien myöntämiseen väistämättä liittyvät riskit on kuitenkin hyväksytty säädettäessä poistumislupajärjestelmästä, jonka edut lainsäätäjä on siten katsonut merkittävämmiksi kuin haitat. Lainsoveltajan ei tule omilla toimillaan tehdä tyhjäksi sitä, mitä lainsäädännöllä on tavoiteltu. Poistumislupapäätöksiä tehtäessä joudutaan hyväksymään se, että poistumisluvan ehtojen noudattamisen ei voi edellyttää olevan täysin varmaa vaan riittävää on, että vanki todennäköisesti noudattaa ehtoja. Lisäksi todennäköisyysarvioinnin tulisi olla Rikosseuraamuslaitoksessa yhdenmukaista.

Tilastojen mukaan poistumisluvan ehtoja ei ollut rikottu yhdelläkään poistumisluvalla Turun vankilassa tammi-lokakuussa myönnetyllä poistumisluvalla. Tämä on sinällään hyvä asia mutta toisaalta antaa aiheen epäillä, että lupaharkinta on ollut liian tiukkaa ja että poistumislupia on jäänyt saamatta tapauksissa, joissa poistumisluvan myöntäminen olisi ollut perusteltua. Edellä aiemmin todetun mukaisesti järjestelmään kuuluu myös riskin sietäminen ja ajoittainen epäonnistuminen.

Tarkastuksella keskusteltiin vankilan johdon kanssa vankilan poistumislupakäytännöstä ja sen perusteista.

Vankilan johdossa vallitsee ilmeisesti käsitys, että poistumislupakelpoiset vangit tulisi siirtää ensin avoimempiin vankiloihin, joista he sitten voisivat päästä poistumisluvulle. Toisaalta tarkastajille kerrottiin, että vankilassa oli kymmenittäin vankeja, noin 90, jotka voitaisiin siirtää avoimempaan laitokseen, mutta vangit eivät halua siirtyä pois Turun vankilasta. Vankilan taholta myös otaksuttiin, että turkulaiset vangit eivät halua siirtyä kauempana oleviin vankiloihin, mikä vaikeuttaa tapaamisia, ja että vangit arvostavat myös vankilan hyviä selliolosuhteita verrattuna joidenkin muiden laitosten useamman hengen selleihin. Syyksi vankilan poistumislupakäytännölle esitettiin myös se, että poistumisluvulle lähteviä vankeja painostetaan tuomaan mukanaan kiellettyjä aineita tai esineitä ja tämän takia vangit eivät aina halua lähteä myönnetyllekään poistumisluvulle. Sen, että järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvat ja muut merkittävät rikollisvaikuttajat on siirretty muista vangeista erilleen omille tehostetun valvonnan osastoille, ei ole katsottu lopettaneen vankien painostamista edellä kuvatussa toiminnassa. Tarkastajille kerrotun mukaan joku vanki on aina asuinosastolla sellaisessa asemassa, että hän pystyy käskemään ja painostamaan muita vankeja.

Vankilan johdon esittämät perusteet poistumislupakäytännölle ovat erittäin ongelmallisia. Vankeuslain poistumislupia koskevaa sääntelyä ei ole rakennettu siten, että poistumislupien myöntämisharkinta olisi korkeimman turvataso vankiloissa perusteiltaan erilainen kuin muissa vankiloissa. Vankilan johdon mukaan, vaikka merkittävä osa vangeista on sellaisia, jotka eivät kuuluisi näin korkean turvallisuustason vankilaan, siitä huolimatta heille ei voida myöntää poistumislupia ja niiden myöntämisen tulisi tapahtua vasta avoimempaan vankilaan siirron jälkeen. Edellä todetun perusteella ”vankiaines” ja sen ”keventyminen” ei vaikuttaisi mahdollisuuksiin saada poistumislupaa. Vankilan johdon kertoma sinällään selittää hyvin sen, miksi vankilassa myönnetään niin vähän poistumislupia.

Tehostetun valvonnan osastojen perustamisen yhtenä tarkoituksena oli vähentää järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvien vankien mahdollisuuksia painostaa muita vankeja esimerkiksi tuomaan kiellettyjä aineita vankilan ulkopuolisilta käynneiltä. Niiden perustamisella ei ole ilmeisesti ollut vankilassa myönteisiä vaikutuksia poistumislupien myöntämiselle, kuten lienee ollut tarkoitus ja olisi voinut olettaa.

Edellä todetun perusteella poistumislupaharkintaa ei varsinkaan rangaistusajan pituuden perusteella anottujen poistumislupien kohdalla tehdä vankilassa asianmukaisesti, vaan siinä otetaan huomioon sellaisia seikkoja, jotka eivät harkintaan kuulu. Vankilan poistumislupakäytäntö ja harkintavallan käyttö päätöksiä tehtäessä ei ole siten sitä, mitä lainsäädännössä on tavoiteltu poistumislupajärjestelmästä säädettäessä.

Vankeja on kohdeltava yhdenmukaisesti poistumislupia myönnettäessä. Vankilan perusteettoman tiukka poistumislupakäytäntö asettaa sinne sijoitetut vangit perusteetta epäedullisempaan asemaan muihin vankiloihin sijoitettuihin vankeihin nähden eikä toimintatapa ole muutenkaan perusteltu.

Rikosseuraamuslaitoksen uuden, vuonna 2022 voimaan tulleen organisaation tarkoituksena oli kehittää ja parantaa Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvontaa ja yhdenmukaistaa vankiloiden välisiä käytäntöjä. Lain esitöiden (HE 57/2021 vp) mukaan organisaatiouudistuksen ”tavoitteena on edistää yhdenmukaisten toimintatapojen ja asiakasprosessien käyttöä kaikissa yksiköissä ja sen myötä parantaa rangaistusta suorittavien oikeusturvaa ja yhdenvertaista kohtelua. Tavoitteena on, että asiakkaita koskevien ratkaisujen sekä seuraamusten sisältöjen yhdenmukaisuus lisääntyy.”

Rikosseuraamuslaitoksen Kehittämisen ja ohjauksen vastuualueella olevan oikeusyksikön tehtävänä on vastata Rikosseuraamuslaitoksen oikeudellisesta ohjauksesta ja laillisuusvalvonnasta. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain ja valtioneuvoston asetuksen mukaan operatiivinen vastuualue ja rikosseuraamuskeskukset vastaavat muun muassa toimintansa laillisuudesta ja yhdenmukaisuudesta.

Rikosseuraamuslaitoksen nykyinen organisaatio antaa aikaisempaa paremmat mahdollisuudet puuttua ja vaikuttaa vankiloiden poistumislupakäytäntöihin ja se myös velvoittaa siihen. Turun vankilan kohdalla uudistus ei vaikuta ainakaan vielä toimineen tarkoitetulla tavalla ja yhdenmukaistanut sen poistumislupakäytäntöä muiden vankiloiden kanssa.

Apulaisoikeusasiamies pitää perusteluna, että Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö, operatiivinen vastuualue, Lounais-Suomen rikosseuraamuskeskus ja Turun vankilan yksikönpäällikkö ryhtyvät vihdoinkin tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta Turun vankilan poistumislupakäytäntö ja harkintavallan käyttö poistumislupapäätöksiä tehtäessä olisi sen mukaista kuin lainsäätäjällä on tarkoittanut ja yhdenmukaista muiden vankiloiden kanssa.

Oikeusministeriön tehtävänä on osaltaan valvoa Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan laillisuutta. Apulaisoikeusasiamies saattaa edellä todetut huomiot Turun vankilan poistumislupakäytännössä ja sen muuttamisen vaikeuksista myös oikeusministeriön tietoon.

2.25 Liikuntamahdollisuudet

Vankilassa on varsin hyvät liikuntamahdollisuudet ja vangeilla on useilta osastoilta mahdollisuudet päästä useampi kerta viikossa kuntosaliin. Elinkaariremontti oli tehostetun valvonnan osastojen vankien mukaan kuitenkin estänyt kyseisiltä osastoilta kuntosalin käyttöä.

Vankilassa on myös hyvä liikuntahalli. Vankilassa oli ollut kaksi liikunnanohjaajaa, mutta nyt heitä oli vain yksi ja hänen poissaolojensa aikana liikuntavuoroa ei järjestetä. Tarkastuksella useat vangit arvostelivat sitä, että liikuntavuoroja peruttiin ohjaajan poissaolon takia usein, joskus useampana viikkona peräkkäin. Tarkastuksella vankilan johdolta saadun tiedon mukaan vankien kertoma piti paikkansa.

Liikuntasalivuoro on merkitty osaston päiväjärjestykseen, joten vangeilla on perusteltua syytä olettaa, että ne myös järjestetään ilmoitettuna aikana. Apulaisoikeusasiamies piti valitettavana, että liikuntasali on vajaalla käytöllä ja että monilla osastoilla muutoinkin niukka sellin ulkopuolinen aika lyhenee entisestään, kun päiväjärjestystä ei noudateta. Apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna, että asiaan löytyisi vankilassa ratkaisu.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankilan käytäntönä oli, että liikunnanohjaajan ollessa poissa liikuntaa ei järjestetä pelkästään vartijoiden valvonnassa. Vartijat hoitavat kuitenkin vankien kuntosalille viemisen ja valvovat sen aikaista toimintaa. Apulaisoikeusasiamies pitikin perusteltuna, että vankilassa selvitetään ja harkitaan sen mahdollisuutta, että liikuntasalivuoroja järjestettäisiin vartijoiden toimesta silloin, kun liikunnanohjaaja ei ole paikalla.

2.26 Saippuan ja hiustenpesuaineiden antaminen vangeille selleihin

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen Vankien asuminen ja perushuolto (4/004/2022). Sen mukaan vangille tulee järjestää mahdollisuus peseytymiseen päivittäin ja laitosten yleisiin peseytymistiloihin tulee hankkia hiustenpesuainetta ja saippuaa annostelijoineen. Jos vankilassa on sellikohtaiset suihkutilat eikä saippua-annostelijan käyttö ole tarkoituksenmukaista, vankilan tulee muuten järjestää saippuaa ja hiustenpesuainetta vankien käyttöön.

YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen (ns. Nelson Mandela -säännöt) kohdan 18.1 mukaan vankeja on vaadittava huolehtimaan omasta puhtaudestaan ja tätä varten heille on tarjottava vettä sekä terveyden ja puhtauden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä hygieniatarvikkeita. Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen kohdan 19.6 mukaan vankien käyttöön on annettava hygieniatarvikkeet.

Edellä mainitun määräyksen mukaan vapaudesta vankilaan saapumisen yhteydessä vangille annetaan perushygieniapakkaus henkilökohtaiseen käyttöön. Toiseen vankilaan siirryttäessä vangille ei anneta uutta perushygieniapakkausta. Perushygieniapakkauksen sisällön vahvistaa pääjohtaja. Yleensä paketissa on ollut muun muassa hammasharja, hammastahna ja nestesaippuaa.

Oikeusasiamiehen kannanotoissa on myös todettu, että normaalin päivittäisen hygienian kannalta välttämättömät tavanomaiset tarvikkeet on perusteltua kustantaa valtion varoista, kuten muukin vankien perushuolto mukaan lukien ruokailu ja vaatetus.

Edellä todetun perusteella vankilan tulee tarjota vankien käyttöön asianmukaista pesuainetta käsien, vartalon ja hiusten pesemiseen. Henkilökunnan kanssa keskusteltaessa vankilassa vaikutti olevan virheellinen käsitys siitä, että perushygieniapakkauksen antaminen vangille olisi henkilökohtaisen hygienian hoitamisen suhteen riittävää. Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että vangeille ei ollut järjestetty vankilan toimesta saippuaa ja hiustenpesuainetta, vaan vangit joutuvat itse omalla kustannuksellaan ostamaan pesuaineet laitosmyymälästä. Todettakoon, että myöskään matkaselliosaston selleissä ei ollut pesuaineita ja tarkastajille jäi epäselväksi, miten vangin pystyvät huolehtimaan puhtautessaan siellä.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella Turun vankilassa toimitaan hygieniatarvikkeiden järjestämisessä vankien käyttöön säännösten vastaisesti.

Tarkastuksen jälkeen vankilalta saadun tiedon mukaan käytäntöä on muutettu siten, että vankilaan on hankittu vangeille annettavia uudelleentäytettäviä pulloja, johon vanki saa pyytäessä lisää asianmukaista pesuainetta.

2.27 Lukuvalon hankkiminen selliin

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että asuinselleissä yleisvalona oli katossa oleva valaisin ja sellien varustukseen ei kuulunut lukulamppuja. Kattovalossa ei pysty kunnolla lukemaan, ja kahden asuttavissa selleissä lukuvalo on tarpeellinen myös silloin, jos toinen vangeista haluaa lukea ja toinen nukkua. Vankien mukaan oli itse ostettava lukulamppu, jos halusi sellaisen.

Vankilan tulo-oppaan mukaan vangille annetaan haltuun tarkastuksen jälkeen pääsääntöisesti suoraan asunto-osastolle oma pöytään kiinnitettävä lukulamppu.

Rikosseuraamuslaitoksen vankilasuunnitteluohjeen asuinsellikortin mukaan asuinselliin ”yö- ja lukuvalaisimeksi hankitaan joko sabotaasisuojattu seinävalaisin tai vaihtoehtoisesti pistotulppaliitäntäinen helposti uusittava lukuvalaisin”. Rikosseuraamuslaitoksesta saadun tiedon mukaan laitosmyymälän hankintalistalla ei ole myöskään lukuvaloja, joten niitä ei voi edes ostaa laitosmyymälästä.

Lukuvalojen on katsottava kuuluvan sellivarustukseen ja niiden hankkiminen kuuluu vankilalle eikä vangin voida edellyttää hankkivan niitä itse. Tiedossa ei ole, että muissakaan vankiloissa vangit joutuisivat itse hankkimaan lukuvalon selliin.

2.28 Vankien ja henkilökunnan väliset suhteet

Tarkastushavaintojen mukaan ilmapiiri asuinosaastolla oli yllätyksestä ja valvontahenkilökunnan vähyydestä huolimatta rauhallinen. Vankien ja henkilökunnan välinen kommunikaatio ja suhtautuminen toisiinsa vaikuttivat myös asiallisilta. Vankilan tiloja tarkastettaessa vangit kehuivat monesti valvontahenkilökunnan toimintatapaa.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota myös siihen, että lähityö ja vartijoiden läsnäolo muulloin kuin sullejä avattaessa ja suljettaessa osastoilla oli vähäistä. Vartijat ovat pääsääntöisesti valvomossa, josta osaston valvonta tapahtuu. Valvomon valot ovat himmennettyinä, jotta vangit eivät näe valvomoon.

Turun vankilan vankiosastojen rakenteet ovat olleet ennallaan vankilan avaamisesta v. 2007 lähtien. Osastojen olosuhteet ovat ymmärrettävästi muokanneet henkilökunnan toimintatapoja. Havaintoinaan apulaisoikeusasiamies totesi tähän liittyen seuraavaa.

Vankilan selliosastojen ja osastovalvomon rakenteet eivät tue vankien kanssa tehtävää lähityötä ja dynaamista turvallisuutta. Osastovartijalle ei ole työpistettä osastolla. Vartijoiden työskennellessä pääosan työajastaan valvomosta käsin jää vankien ja osaston aistivarainen valvonta, esim. kuulo- ja hajuaistien tapahtuva, vähäiseksi ja painottuu teknisin välinein tapahtuvaan havainnointiin ja tiedusteluun. Suurimman osan Turun vankilaan sijoitettujen vankien edellyttämän laitosturvallisuustason huomioiden asuinosaastojen rakenteet ja valvomokeskeinen työskentelytapa ovat jossain määrin ylivoimaisia eivätkä tarkastushavaintojen perusteella mahdollista yksilöllistä lähityötä parhaalla mahdollisella tavalla. Tarkastushavaintojen ja vankien kertoman mukaan osastojen suljetut puitteet myös kangistavat tarpeettomasti vankien päivittäisten asioiden hoitoa.

2.29 Liikuntarajoitteisen vangin esteettömän sellin hälytyslaitteet

Edellisellä tarkastuksella kiinnitettiin vankilan huomiota siihen, että tulo-osaston 104–1 B esteettömän sellin 106 vartijakutsu/hälytyslaite oli sijoitettu sellin seinään siten, että siihen ei ole mahdollista ylettyä vuoteelta tai esimerkiksi lattialta. Tämä on ongelmallista liikuntarajoitteisen, esimerkiksi pyörätuolia käyttävän vangin kyseessä ollessa, koska mahdollisuus, että vanki ei tarvittaessa pysty hälyttämään apua, on huomattavasti suurempi kuin muiden vankien kyseessä ollessa.

Tällä kertaa tarkastuksella huomioitiin, että vartijakutsu/hälytyslaite oli edelleen samassa paikassa kuin edelliselläkin tarkastuksella. Lisäksi kiinnitettiin huomiota siihen, että esteettömän wc:n hälytyslaitteen vetolanka oli niin korkealla, ettei siihen pystynyt ylettymään wc-istuimelta.

2.30 Valvontahenkilökunnan vastuulla olevat lääkkeet

Lääkkeiden säilyttäminen

Tarkastuksella havaittiin, että joillakin osastoilla vankien lääkedosetteja säilytettiin lukitsemattomissa kaapeissa tai lukitussa kaapissa, jossa oli myös muuta tavaraa. Vastaanotto-osastolla lääkedosetit ja tarvittaessa annettavat lääkkeet olivat avonaisella hyllyllä sijaitsevassa muovilaatikossa. Tarkastuksella ei erikseen selvitetty, miten jääkaapissa säilytettäviä lääkkeitä tai huumausainelääkkeisiin luokiteltavia lääkkeitä säilytettiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut Turvallinen lääkehoito -oppaan (STM:n julkaisuja 2021:6), jossa on käyty läpi muun muassa lääkkeiden säilyttämistä (kohta 7.2.5). Sen mukaan yksikön lääkkeet säilytetään erillisessä, siihen tarkoitettussa lukitussa tilassa, johon pääsevät vain ne henkilöt, joilla on oikeus käsitellä lääkkeitä. Muut henkilöt, kuten siistijät ja laitoshuoltajat, voivat asioida lääkkeiden säilytystilassa vain valvotusti. Tilan lukitsemisessa voidaan käyttää esimerkiksi erillistä avainta, joka on aina kyseisen päivän/työvuoron aikana lääkehoidosta vastaavan työntekijän hallussa. Lääkekaapissa tai lääkejääkaapissa ei säilytetä muita tuotteita, ainoastaan lääkkeitä.

Oppaassa on erikseen ohjeistettu huumausainelääkkeiden (joihin kuuluvat korvaushoidossa käytettävät lääkkeet) säilyttämistä. Huumausainelääkkeet ja niiden kulutusseurannan dokumentit säilytetään erillään muista lääkkeistä, erillisessä lukitussa kaapissa tai lokerossa. Kyseiseen säilytystilaan on pääsy vain niillä henkilöillä, jotka ovat oikeutettuja käsittelemään yksikön huumausainelääkkeitä.

Rikosseuraamuslaitos on antanut menettelytapaohjeen lääkehoidon toteuttamisesta vankiloissa (RISE/1151/2024). Menettelytapaohjeen mukaan lääkkeiden säilytystilojen on oltava vankilassa asianmukaiset. Lääkedosetit tulee säilyttää lukitussa kaapissa tai laatikossa lukitussa asuinosaon toimistossa tai vankilan päivystyksessä. Lääketurvallisuuden kannalta on tärkeä varmistua myös siitä, etteivät lääkkeet päädy asiattomien ulottuville. Korvaushoitolääkkeitä käsiteltäessä ja säilytettäessä tulee noudattaa erityistä huolellisuutta niin, että lääkitysvirheet ja väärinkäytön riskit minimoidaan.

Lääkkeiden säilyttämisen asianmukaisuutta on käsitelty myös VTH:n poliklinikalle tehdyssä tarkastuspöytäkirjassa. Pöytäkirjan luonnokseen annetuissa kommentteissaan Turun vankila ilmoitti tältä osin seuraavaa:

”Jokaisella osastolla on lukittava kaappi / laatikko doseteille. Turvallisuudesta vastaava apulaisjohtaja muistuttaa dosettien säilyttämisestä lukitussa kaapissa / laatikossa esimiehiä, jotka vastuutetaan huolehtimaan asiasta omilla osastoillaan.”

Poliklinikan tarkastuksen määrännyt apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin kehotti Turun vankilaa tarkastamaan lääkkeiden säilytyskäytännöt kaikilla vankilan osastoilla ja varmistamaan, että lääkkeet säilytetään vankilan osastoilla lukituissa kaapeissa ohjeistusten mukaisesti.

Apulaisoikeusasiamies viittaa poliklinikan tarkastuspöytäkirjassa esitettyyn lääkkeiden säilyttämisen osalta. Lisäksi hän muistuttaa vankilaa siitä, että lääkekaappi tai lääkejääkaappi ovat ainoastaan lääkkeiden säilyttämistä varten. Asia ei anna aiheutta enempään tässä pöytäkirjassa.

Lääkitystietojen salassapito

Tarkastajien näkemissä lääkedoseteissa lääkkeiden nimet eivät olleet luettavissa dosettia käsiteltäessä. Sen sijaan vastaanotto-osaon avohyllyllä säilytettävän, tarvittaessa annettavan lääkkeen nimi ja anto-ohjeet olivat luettavissa säilytuspussista. Oletettavasti myös muilla osastoilla oli sama käytäntö tarvittaessa annettavien lääkkeiden osalta.

Edellä mainitussa Rikosseuraamuslaitoksen menettelytapaohjeessa todetaan lääkitystietojen salassapidosta muun muassa, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot ovat pysyvästi salassa pidettäviä. Lääkelistat laitetaan dosetteihin siten, että lääkitystiedot jäävät näkymättömiin dosettia vasten ja nähtäväksi jäävät potilaan nimi sekä lääkkeen jakoajat. Vain ensiaputilanteessa lääkkeenantajana toimiva valvontahenkilökuntaan kuuluva saa katsoa tarvittavat lääkitystiedot lääkedosetista.

Apulaisoikeusasiamies toteaa, että tarvittaessa annettavia lääkkeitä koskevat samat salassapitosäännökset kuin säännöllisesti otettavia lääkkeitä. Tämä tarkoittaa sitä, että tarvittaessa annettavien lääkkeiden nimet voivat olla valvontahenkilökunnan luettavissa ainoastaan, jos vanki on antanut tähän suostumuksensa.

STM:n Turvallinen lääkehoito -oppaassa todetaan vankiloita koskevassa kohdassa (6.3), että lääkehoidon koulutuksen lisäksi lääkkeiden käsittely vartijan toimesta edellyttää perehdytystä ja osaamisen varmistamista, sillä lääkkeen antajan on aina tiedettävä ja tunnistettava antamansa lääkkeet ja niiden ominaisuudet. Jotta tämä toteutuisi, tulisi apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan jokaisen vangin antaa suostumuksensa lääkitystietojensa antamiseen lääkkeitä käsitteleville valvontahenkilökuntaan kuuluville.

Apulaisoikeusasiamies toteaa, että tällä hetkellä valvontahenkilökunta voi joutua antamaan vangeille lääkkeitä tietämättä, mitä lääkkeitä he antavat. Tämä koskee ainakin säännöllisesti annettavia lääkkeitä silloin, kun lääkkeiden nimet on peitetty lääkedoseteissa. Apulaisoikeusasiamies ei pidä tätä hyvänä asiana eikä se vastaa STM:n oppaassa todettua siitä, mitä lääkkeen antajalta edellytetään.

STM:n oppaan mukaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisissa yksiköissä työnantaja vastaa siitä, että lääkehoitoprosessi on turvallinen ja lääkehoitoa toteuttavilla työntekijöillä on siihen riittävä koulutus ja osaaminen. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan lääkehoitoprosessia ei voi pitää turvallisena, jos lääkkeen antaja ei edes tiedä, mitä lääkettä hän on antamassa. Tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaan ainoa mahdollisuus varmistaa turvallinen lääkeprosessi on hankkia vangeilta suostumus terveystietojen luovuttamiseen niille valvontahenkilökuntaan kuuluville, jotka käsittelevät vankien lääkkeitä. Apulaisoikeusasiamiehen tiedossa on, että vankiterveydenhuollossa on laadittu tällainen lomake. Sen sijaan ei ole tietoa siitä, miten kattavasti suostumusta pyydetään. Todettakoon, että nykyisin voimassa olevassa laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon käsittelystä ei mainita, että suostumuksen tulee olla kirjallinen (lain 2 luvun 6 §).

Apulaisoikeusasiamies pitää tärkeänä, että vankila tekee yhteistyötä poliklinikan kanssa, jotta valvontahenkilökunnalla on – osallistuessaan lääkehoitoon – mahdollisuus tehdä työtään turvallisesti ja salassapitosäännöksiä noudattaen. Tämä ei koske pelkästään Turun vankilaa vaan kaikkia muitakin vankiloita.

CPT on todennut Suomeen syyskuussa 2020 tekemällään käynnillä havainneensa, että vankilan valvontahenkilökunta osallistui edelleen lääkehoitoon (mukaan lukien psykotrooppiset lääkkeet). CPT on tätä useaan otteeseen jo aiemmin kritisoinut. CPT totesi raportissaan, että nykyinen, hyvin kyseenalainen käytäntö, jonka mukaan valvontahenkilökunta antaa vangeille lääkkeitä, tulisi lopettaa.

2.31 Muita tarkastuksella tehtyjä huomioita

Suihkuveden lämpötila

Tarkastuksella vangit arvostelivat sitä, että sellin suihkun lämpötilaa ei voi säätää ja vesi suuntautuu seinään siten, että sitä on vaikea käyttää. Kyseiset painonapit ovat ilmeisesti tulleet suihkuihin elinkaariremontin yhteydessä.

Kuvassa asuinsellin kiinteä seinäsuihku.

Apulaisoikeusasiamies on ottanut aiemmin kantaa nappisuihkuun ratkaisussa EOAK/3022/2022, jossa on todettu muun muassa, että on vaikea nähdä riittäviä ja asianmukaisia perusteita sille normaalista poikkeavalle ratkaisulle, ettei suihkuveden lämpötila ole vangen itsensä säädettävissä. Ratkaisussa todettiin, että vankilan tulee huolehtia siitä, että sellien suihkuveden lämpötila on sopiva ja se on riittävän lämpöistä peseytymiseen. Lisäksi ratkaisussa katsottiin, että veden lämpötilan olisi perusteltua olla ainakin jossakin määrin vangen itsensä säädettävissä.

Todettakoon, että edellä mainitun ratkaisun yhteydessä ilmeni, että Hämeenlinnan vankilassa on myös painonapillinen sellisuihkuun käynnistys ja sielläkään vanki ei itse pysty säätämään suihkuveden lämpötilaa. Vankilan yksikönpäälliköltä saadun tiedon mukaan suihkuveden lämpötilaa oli ainakin siellä mahdollista säätää jokaisen sellin vieressä olevasta teknisestä kaapista, ja huoltomies olikin säätänyt lämpötiloja vankien toiveiden mukaisesti.

Tarkastushavaintojen suhteen apulaisoikeusasiamies totesi lisäksi, että sellien kiinteät kattosuihkut eivät vastaa sitä, millaisia suihkut asumiseen tarkoitetuissa tiloissa yleensä ovat. Hän piti ymmärrettävänä, että vangit kokevat peseytymisen niissä hankalaksi. Vankeuslaki edellyttää, että vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan tätä tulisi soveltaa myös peseytymistiloihin.

Apulaisoikeusasiamiehen tiedossa on, että vangit ovat aiemmin pyrkineet viilentämään tai lämmittämään sellejä valuttamalla vettä suihkuista, mikä lisää vankilan kustannuksia ja voinee pahimmillaan aiheuttaa kosteusvaurioita. Ongelman ensisijainen ratkaisu tulisi olla sellien sopiva lämpötila, jota säännökset myös edellyttävät, eivät normaalisuusperiaatteesta poikkeavat suihkuratkaisut.

Sellikutsulaitteiden painikkeiden tiedot

Monissa laitteissa ei enää selvästi ilmennyt kunkin painikkeen käyttötarkoitus, vaan ne olivat joko kokonaan tai osittain ”hävinneet”. Niistä ei ilmennyt, mikä painike oli radio ja mikä kutsupainike.

Sellien lämpötilat

Vangit kertoivat usealla osastolla, että sellien ikkunoista vetää, erityisesti kulmaselleissä. Vangit kertoivat myös pyytäneensä lisäämään sellien lämmitystä. Sellien kylmyydestä ja ikkunoiden vetoisuudesta kerrottiin tarkastajille ainakin 104–3 A, 103–4 B ja 103–1 C osastoilla.

Sellin siivoamisesta ilmoittaminen

Vankilassa olivat käytössä sellin oveen kiinnitettävät isot laput siitä, onko selli siivottu vai onko se vielä siivoamatta. ”Siivottu” lukee vaalealla pohjalla ja ”Siivoamaton” punaisella pohjalla. Tämä vaikuttaa hyvältä toimintatavalta sen varmistamiseen, että vankia ei sijoiteta siivoamattomaan selliin. Vastaavia ei ole havaittu muiden vankiloiden tarkastuksilla.

Iltapala

Edellisellä tarkastuksella 2019 kiinnitettiin huomiota siihen, että vankilassa noudatettu käytäntö jakaa iltapala päivällisen yhteydessä ei ollut Rikosseuraamuslaitoksen ruokahuollosta ja ruokavaliosta annetun määräyksen (8/004/2015) mukainen, koska iltapalassa olevia mahdollisesti pilaantuvia elintarvikkeita ei ollut mahdollista säilyttää osastolla jääkaapissa.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan tilanne oli nyt korjaantunut ja iltapalan jakamisessa toimitaan säännösten mukaisesti. Vanki voi laittaa iltapalan hänelle osoitettuun jääkaappiin, ja henkilökunta jakaa iltapalan vahvuustarkastuksen yhteydessä.

Maidon ruokajuomana poistaminen vankien ruokailusta

Rikosseuraamuslaitos ilmoitti syyskuun lopussa 2025, että maito jää ruokajuomana pois 27.10.2025 alkaen kaikissa vankiloissa ja ruokajuomana on jatkossa vesi. Ruokahuollosta vastaava Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyökumppani Leijona Catering Oy antoi vangeille tiedotteen muutoksesta 23.9.2025.

Tarkastuksen kuluessa Turun vankilan jokaisella osastolla arvosteltiin päätöstä maidon poistamisesta ruokajuomana. Asiasta on saapunut myös lukuisia kanteluita oikeusasiamiehen kansliaan. Asia on myös saatettu vireille Turun hallinto-oikeudessa.

Rikosseuraamuslaitoksen tiedotteen mukaan ruokahuollon kehittämistyöryhmä seuraa palautteita ja arvioi muutosta vuoden 2026 alussa.

Apulaisoikeusasiamies käsittelee asiasta tehdyt kantelut ja pyytää niiden käsittelyn yhteydessä erikseen tiedoksi Rikosseuraamuslaitokselta edellä mainitun työryhmän palautteista tekemät arviot niiden valmistuttua.

Kaukosäätimen paristot

Tarkastuksella vankien kanssa käydyissä keskusteluissa kävi ilmi, että vangit joutuvat itse ostamaan television kaukosäätimeen paristot vankilan kanttiinista. Rikosseuraamuslaitoksen omaisuuden hallussapitoa koskevassa menettelytapaohjeessa (RISE/4506/2023, voimaan 1.1.2025) todetaan tältä osin seuraavaa:

Vankilan on huolehdittava paristojen hankkimisesta vankilan tarjoamiin laitteisiin (esimerkiksi television kaukosäädin). On suositeltavaa, että uuden pariston saa käytettyä paristoa vastaan. Tämä mahdollistaa myös paristojen asianmukaisen hävittämisen.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö totesi aikanaan apulaisoikeusasiamies Pasi Pölösen siirtämään kanteluun antamassaan vastauksessa 17.10.2019 seuraavan.

Vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetään, että esineen tai aineen hallussapito voidaan evätä, jos vankila on hankkinut vastaavan esineen vangin käyttöön. Mikäli vankila on hankkinut säännöksessä tarkoitettulla tavalla omaisuutta vangin käyttöön, on keskushallintoyksikön näkemyksen mukaan vankilan velvollisuutena niin ikään huolehtia tällaisen omaisuuden toimintakunnosta. Televisioiden kohdalla velvollisuuteen voidaan katsoa kuuluvan myös kaukosäätimen toimintakunnosta huolehtiminen. Keskushallintoyksikkö saattaa käsityksensä Sukevan vankilan tietoon.

Apulaisoikeusasiamies katsoi edellä esitetyn perusteella, että vankilan tulee antaa vangeille vankilan hankkimien televisioiden kaukosäätimiin paristot.

Tarkastuksen jälkeen vankilalta saadun tiedon mukaan vankila on hankkinut paristoja kaukosäätimiin ja jatkossa vanki saa uudet paristot vaihdossa vanhoihin paristoihin niitä valvontahenkilökunnalta pyytäessään.

2.32 Henkilöstön kanssa käydyissä keskusteluissa esille tulleita asioita

Henkilöstön kanssa käydyissä keskusteluissa nousivat erityisesti esille vankimäärän kasvun aiheuttamat haasteet ja viime vuosina korostunut turvallisuuden rooli. Puheenvuoroissa oltiin huolissaan esimerkiksi siitä, että nykytilanteessa rangaistusajan suunnitelman mukaiselle kokonaisvaltaiselle ja moniammatilliselle työskentelylle, kuntoutukselle, keskusteluille ja vankien kohtaamiselle ei ole riittävästi aikaa.

Keskusteluissa tuotiin esille huoli henkilökunnan riittävydestä ja sen vaikutuksesta vankien asianmukaiseen kohteluun, henkilökunnan työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen. Apulaisoikeusasiamies piti yksintyöskentelyn yleisyydestä kerrottua huolestuttavana. Ongelma vaikuttaa olevan valtakunnallinen.

Henkilökunta arvosteli myös Rikosseuraamuslaitoksen alueellisen tuntikirjanpidon linjauksia, jotka vaikuttavat monin eri tavoin sekä vankilan toimintaan että henkilökunnan työn kuormittavuuteen. Keskusteluissa nousi esille huoli toimintavarmuusrajoista, joiden katsottiin vakiintuneen miehityksen normaalitasoksi. Toimintavarmuusrajojen katsottiin olevan liian alhaisia varsinkin mahdollisten poikkeustilanteiden, kuten tulipalojen, hoitamisen kannalta. Pelastustoimeen liittyvää koulutusta ei henkilöstön mukaan ole kyetty järjestämään edellä esitetyistä syistä.

Tarkastuksella kuultiin erikseen myös vankilan psykologia, joka kertoi mm. vankilan psykologien työnkuvasta ja siihen liittyvistä haasteista sen jälkeen, kun Rise muutti heidän työnkuvaansa siten, ettei se enää sisältänyt terveyden ja sairaanhoidon tehtäviä, kuten mielenterveystyötä. Psykologin mukaan muutos heikensi vankien mahdollisuutta saada apua mielenterveysongelmiinsa. Myös VTH:n Turun poliklinikan sairaanhoitajien mukaan muutos heikensi vankien mielenterveydenhoidon saatavuutta merkittävästi. Asiasta on todettu myös poliklinikalle tehdyn tarkastuksen pöytäkirjassa (EOAK/5507/2025).

3 VUODEN 2025 ERITYISTEEMA

Digitalisoituva julkinen hallinto ja perusoikeudet oli eduskunnan oikeusasiamiehen vuoden 2024 erityisenä tarkastusteemana ja on edelleen vuonna 2025.

Nykyään esimerkiksi viranomaisasiointi ja pankkiasioiden hoitaminen tapahtuvat suurelta osin sähköisesti. Ylipäänsä yhteydenpitovälineenä sähköinen viestintä on korvannut perinteiset kirjeet ja osin myös puhelut. Vangeille tällainen viestintä on edelleen luvanvaraista ja rajoittuu tiettyjen asiaryhmien hoitamiseen. Vankien osalta ongelmana ei välttämättä tai yksinomaan ole se, että palveluiden käyttämisen edellytyksenä ei saisi olla digitaitojen hallitseminen vaan myös luvanvaraisuus asioiden hoitamiseen viestinnän avulla.

Edellä kohdassa 2.15 todetun perusteella tarkastuksella jäi osittain epäselväksi, millaiset tosiasialliset mahdollisuudet vangeilla oli internetin käyttöön ja tämän johdosta vankilaan pyydettiin toimittamaan asiasta tarkemmat tiedot.

Oikeusministeriössä oli käynnissä sittemmin keskeytetty vankeuslain ja tutkintavankeuslain kehittämishanke (OM039:00/20219). Hankkeen tavoitteena oli uudistaa lainsäädäntöä siten, että siinä huomioidaan vankien kannalta nykyistä paremmin yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset, kuten digitalisaatio. Vankien sähköistä viestintää koskevia säännöksiä arvioitiin hankkeessa normaalisuusperiaatteen näkökulmasta. Oikeusministeriössä on käynnistetty loppuvuodesta 2024 uusi vankeuslain ja tutkintavankeuslain kehittämishanke (OM085:00/2024).

4 TOIMENPITEET

Apulaisoikeusasiamies saattaa Turun vankilan, Lounais-Suomen rikosseuraamuskeskuksen sekä Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikön ja oikeusyksikön tietoon ja huomioitavaksi edellä mainitut tarkastushavainnot ja kannanotot sekä pyytää niitä ilmoittamaan **1.10.2026** mennessä, mihin toimenpiteisiin seuraavat havainnot ovat niiden osalta antaneet aihetta siltä osin, kun asiaan ei ole vielä toimitettu selvitystä:

- kohdassa 2.2 todettu vankilan yliasutuksesta ja sen vaikutuksista
- kohdassa 2.4 todettu sellin ulkopuolisesta ajasta ja mielekkään toiminnan määrästä
- kohdassa 2.6 todettu alaikäisille järjestävistä toiminnoista ja sosiaalisista kontakteista
- kohdassa 2.7 todettu rangaistusselliin asuttamisesta eristysosastolla
- kohdassa 2.8 todettu tarkkailuun ja eristämistarkkailuun sijoitettujen olosuhteista
- kohdassa 2.9 todettu tehostetun valvonnan osastojen olosuhteista
- kohdassa 2.10 todettu varmuusosastolle sijoitettujen olosuhteista
- kohdassa 2.12 todettu vastaanotto-osaston toiminnasta
- kohdassa 2.13 todettu vankeja koskevista säännöksistä ja niiden saatavuudesta
- kohdassa 2.15 todettu internetin käyttämisestä ja SA-koneiden määrästä
- kohdassa 2.16 todettu valvotuista tapaamisista, lapsen tapaamisista ja yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä
- kohdassa 2.18 todettu ulkomaalaisten vankien tilanteesta
- kohdassa 2.20 todettu kirjastoon pääsemisestä
- kohdassa 2.23 todettu ulkoiluolosuhteista
- kohdassa 2.24 todettu poistumislupien myöntämisestä ja vankilan poistumislupakäytännöstä
- kohdassa 2.25 todettu liikuntamahdollisuuksista
- kohdassa 2.27 todettu lukuvalojen hankkimisesta sellisiin
- kohdassa 2.29 todettu esteettömän sellin hälytyslaitteista

- kohdassa 2.30 todettu valvontahenkilökunnan vastuulla olevista lääkkeistä
- kohdassa 2.31 todettu sellikutsulaitteiden painikkeiden tiedoista.

Apulaisoikeusasiamies saattaa oikeusministeriön tietoon erityisesti kohdassa 2.24 todetun vankilan poistumislupakäytännöstä.

Tiedoksi

- Turun vankilan yksikönpäällikkö
- Lounais-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtaja
- Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö
- Oikeusministeriö